

TREBALL FI DE MÀSTER

SOLIDARITAT VEÏNAL CONTRA LA FAM.

UNA APROXIMACIÓ A
LA PROPOSTA
ALTERBANC.

Màster Oficial en Polítiques Socials
i Acció Comunitària / Curs 2020-2021

Alumne: Ferran Moya Bañuls

Tutora: Rosa Binimelis Adell

Juny 2021

Universitat
de Lleida

Resum

En temps d'emergències, a Catalunya, la incorporació de noves narratives sobiranistes sobre el dret a l'alimentació pot donar pas a nous marcs d'actuació i cooperació entre la societat civil organitzada i les institucions de proximitat. En aquest cas, la reivindicació de noves formes de gestió i participació tenen per objectiu facilitar polítiques públiques alimentàries que frenen la col·laboració publicoprivada practicada els últims anys i així garantir el conjunt de necessitats socials de la població.

Aquest treball estudia un cas únic de gestió comunitària en termes d'ajuda alimentària: Alterbanc, banc alimentari agroecològic. A grans trets, els resultats ens mostren que el relat transformador que planteja la iniciativa es veu truncat per la proliferació de dinàmiques monopolístiques impulsades des de les institucions, tant per la banda de les entitats socials encarregades de gestionar l'ajuda alimentària, com per la col·laboració directa que existeix amb les grans cadenes alimentàries. No obstant això, l'anàlisi remarca la capacitat d'incidència política que té la iniciativa per esdevenir en canvis que possibiliten noves formes de fer.

Paraules clau: entitats socials, ajuda alimentària, dret a l'alimentació, empoderament, inclusió, Alterbanc, sobirania alimentària.

Abstract

In times of emergencies in Catalonia, the incorporation of new sovereigntist narratives on the right to food can give way to new frameworks for action and cooperation between organised civil society and local institutions. In this case, the demand for new forms of management and participation are aimed at facilitating public food policies that curb the public-private collaboration practised in recent years and thus guarantee the social needs of the population as a whole.

This paper studies a unique case of community management in terms of food aid: Alterbanc, an agro-ecological food bank. Broadly speaking, the results show that the initiative's transformative narrative is truncated by the proliferation of monopolistic dynamics promoted by the institutions, both through the social entities in charge of managing food aid and through direct collaboration with the large food chains. However, the analysis highlights the initiative's capacity for political impact in order to bring about changes that make new ways of doing things possible.

Key words: social entities, food aid, right to food, empowerment, inclusion, Alterbanc, food sovereignty.

ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA.....	1
2.	FONAMENTACIÓ TEÒRICA I ESTAT DE LA QÜESTIÓ	3
2.1.	El dret a l'alimentació en temps d'emergències.....	3
2.2.	Respostes comunitàries a la fam.....	7
2.3.	Ajuda alimentària des de la sobirania alimentària.....	9
2.4.	Descripció d'experiències d'ajuda alimentària	11
3.	PROPOSTA METODOLÒGICA.....	13
A)	Indicadors d'acció comunitària	16
B)	Indicadors de sobirania alimentària.....	18
4.	ANÀLISI I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS.....	21
4.1.	Les entitats del model d'ajuda alimentària hegemònic.....	22
4.1.1.	Sedimentació d'interpretacions: El dret a l'alimentació i els bancs d'aliments.....	22
4.1.2.	Estructura organitzativa i formes de treball de les entitats socials	25
4.1.3.	Relacions institucionalitzades	28
4.1.4.	Alternatives: Targeta moneder i el Gran Recapte amb diners.	30
4.1.5.	Horitzons individualistes	33
4.2.	Alterbanc i les xarxes de suport veïnals	35
4.2.1.	El dret a l'alimentació des de la sobirania alimentària.....	35
4.2.2.	Estructura organitzativa i formes de treball d'Alterbanc i les xarxes de suport veïnal.....	37
4.2.3.	Relacions institucionals i comunitàries	45
4.2.4.	Alternativa: Model Alterbanc.....	46
4.2.5.	Horitzons sobiranistes.....	48

5. CONCLUSIONS	50
Referències bibliogràfiques	53
Annexes	59
A) Guió de l'entrevista a les entitats socials	59
Transcripció entrevista Fundació Banc dels Aliments (Barcelona). Codi: FBA.	61
Transcripció entrevista Càritas-Diocesana de Barcelona. Codi: CD.	70
Transcripció entrevista Creu Roja Barcelona. Codi: CR.	76
B) Guió de l'entrevista a Alterbanc.....	83
Transcripció entrevista Alterbanc (1). Codi: A1.	85
Transcripció entrevista Alterbanc (2). Codi: A2.	88
C) Guió de l'entrevista a la Xarxa de Suport Hospitalet-Alterbanc	93
Transcripció entrevista Xarxa de Suport d'Hospitalet. Codi: XSH.	95

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA RECERCA

El present treball pretén indagar entorn dels models institucionals d'ajuda alimentària que s'han practicat en els últims anys a Catalunya i l'alternativa que proposa Alterbanc. En un context en el qual aquests models fa temps que estan qüestionats, amb l'agreujament de la situació arrel de la COVID-19, Alterbanc emergeix com una iniciativa comunitària per tractar de donar resposta als efectes més durs de la crisi sanitària des d'una lectura transformadora.

La crisi sanitària en poques setmanes va esdevenir una crisi també econòmica i social que colpejà als col·lectius més castigats de la població (Cano et al., 2020). Pel que fa a les necessitats bàsiques, a escala alimentària, la pèrdua d'ingressos dificultà la compra d'aliments, fet que va aprofundir en les desigualtats alimentàries que ja s'hi estaven donant en determinats barris, com per exemple demostra Bilal et al. (2019), en apuntar que el barri és un factor condicionant que determina l'accés desigual a entorns alimentaris amb adequada alimentació. Aquestes consideracions han fet més visible la necessitat d'atendre a les polítiques alimentàries en l'agenda dels debats socials i polítics. La pandèmia provocada per la COVID-19 és un senyal d'alarma dels sistemes alimentaris que reclamen ser atesos amb urgència (IBES-Food, 2020), amb l'objectiu d'avançar cap a nous models de governança multinivell que atenguen a la realitat social, econòmica i ecològica. D'aquesta manera, la resiliència comunitària i els grups de suport que han sorgit arran de la pandèmia han posat sobre la taula una sèrie de reivindicacions en clau de drets, de llarg recorregut, que contribueixen a repensar els plantejaments clàssics del model dels serveis socials, les tasques d'ajuda alimentària, qüestions sobre el dret a l'habitatge, etc.

D'entrada, abordar nous marcs d'actuació que impliquen canvis institucionals requereix polítiques d'acció comunitària tant per frenar l'impacte de la crisi socioeconòmica efecte de la COVID-19 com per la incapacitat dels Estats per enfortir els sistemes de redistribució i protecció social (Morales, 2021). Així doncs, parlem d'imaginar solucions democràtiques basades en la democràcia participativa del veïnatge i les comunitats, i en una educació cívica orientada a la solidaritat i cooperació, i no l'emprenedoria i la competitivitat (Santos, 2020). Per altra banda, en l'àmbit alimentari també és necessari un canvi de

model, ja que l'actual "no és capaç d'alimentar-nos de manera adequada i, alhora, genera una multitud d'impactes negatius per a les persones i el planeta". (Moragues, 2021)

Tot plegat, l'estudi tracta de problematitzar el sistema d'ajuts alimentaris actual a partir d'Alterbanc, una iniciativa que posa en diàleg els principis de l'agroecologia i les xarxes de suport veïnal. Concretament, la pregunta d'investigació se centra a *conèixer com s'està donant resposta a l'emergència i pobresa alimentària generada per la crisi de la COVID-19 des d'Alterbanc*. Per fer-ho, des de la metodologia qualitativa s'ha fet una anàlisi d'aquesta experiència, com a objecte d'estudi, en el seu context amb l'interès de conèixer el valor teòric, la naturalesa i la rellevància del cas.

Així, els objectius generals de la investigació radiquen en:

- 1) Identificar quins elements faciliten i quins dificulten la implementació d'una política alimentària de garantia del dret a l'alimentació des de l'agroecologia i la sobirania alimentària.
- 2) Comprendre la importància i l'aportació del projecte Alterbanc en el context covid a l'àrea metropolitana de Barcelona.

A més, s'assenyalen tres objectius específics:

- i) Conèixer les característiques de la proposta d'Alterbanc en treballar per la justícia alimentària des d'una perspectiva d'acció comunitària.
- ii) Descriure les percepcions de la gent vinculada a Alterbanc respecte al model d'ajuda alimentària hegemònic.
- iii) Dissenyar un conjunt d'indicadors per determinar l'impacte d'Alterbanc, de forma comparativa, en termes d'inclusió, empoderament, cicles alimentaris, control de la producció i d'accés a aliments nutritius.

Així doncs, es persegueix expressament formular una descripció discursiva i realista de les implicacions que té mantenir l'actual sistema d'ajuts alimentaris, amb la voluntat que sigui d'interès pels organismes públics. Aquesta aproximació permet, si més no, cercar de forma minuciosa les pràctiques desenvolupades per les diferents propostes d'ajuda alimentària com a objecte científic, i concretament, les relacions de poder que la travessen, des d'una perspectiva d'acció comunitària i de la sobirania alimentària.

Finalment, és important remarcar ací el caràcter descriptiu i acadèmic d'aquesta xicoteta aportació als estudis sobre el dret a l'alimentació, posant en el centre del debat de les ciències socials una qüestió que és i serà cabdal per a l'arena política dels pròxims anys.

Aquesta investigació s'estructura de la següent forma: en primer lloc, s'hi constaten els principals objectius de l'estudi i l'interès per la problemàtica en qüestió; en segon lloc s'elabora un marc teòric, la fonamentació teòrica sobre el qual s'ha anat assentant aquesta investigació; en tercer lloc, es presenta la proposta metodològica que s'ha seguit; després, passem a fer una anàlisi i discussió dels diferents resultats obtinguts; per acabar, es plantegen unes breus conclusions al voltant dels principals resultats extrets; i finalment, s'exposen les transcripcions literals de les entrevistes en un apartat d'annexos.

2. FONAMENTACIÓ TEÒRICA I ESTAT DE LA QÜESTIÓ

Aquest capítol s'ocupa d'articular un marc teòric a partir de la revisió de la literatura acadèmica respecte al dret a l'alimentació des de l'enfocament de la sobirania alimentària i l'acció comunitària. En un primer moment, tractem de descriure en quin moment es troba la garantia i protecció del dret a l'alimentació en un context de profundització de les vulnerabilitats socials. Tot seguit, revisem els diferents processos i formes que està adoptant l'acció col·lectiva urbana a nivell alimentari arran la crisi sanitària provocada per la COVID-19. Finalment, s'exposen els principis rectors en matèria d'ajuda alimentària des del marc de la sobirania alimentària.

2.1. El dret a l'alimentació en temps d'emergències

La globalització ha conduït el segle XXI pel camí de l'economia política de la inseguretat. La proliferació de nous riscos, l'expansió del 'precariat' (Standing, 2013) com a perfil sociolaboral propi d'un disseny de laboratori de l'economia ortodoxa, i el procés de fagocitació de la lògica mercantil en totes les esferes socials, ha portat a la població cap a la desposseïció més fràgil i vulnerable possible (Harvey, 2007).

En aquest context, la crisi sanitària provocada per la COVID-19 ha posat en relleu tot un conjunt de fragilitats inherents al metabolisme social urbà actual (Herrero, 2020). Els contagis i les morts s'han sumat a les vulnerabilitats que s'hi havien anat agreujant durant les últimes dècades. Les elevades taxes d'atur, les retallades en prestacions i ajuts, i els

Índexs de risc de pobresa i exclusió social, ens donaven una primera imatge de les múltiples desigualtats que s'hi estaven gestant en el conjunt del territori català.

Ara, per damunt d'aquest escenari es preveu una nova crisi (social, política, ecològica i econòmica) que se superposa a les anteriors, en la que es torna a repetir una confrontació entre les possibles vies de sortida. Per una banda, una vegada més, la força mercantilitzadora dels grans capitals espenta el desenllaç cap a solucions de caràcter competitiu en detriment dels drets i llibertats de la ciutadania. En canvi, després de fer-se palès les infinites contradiccions que genera l'actual model social i de producció en un moment d'emergència sanitària, s'hi plantegen altres sortides prioritant la vida i la seua reproducció (Miró, 2020).

La crisi del 2008 va suposar dures retallades en el pressupost social, supressions en les ajudes de la llei de dependència, també en les beques per a menjadors socials i en la renda mínima d'inserció, entre altres (Fargas, 2014). Aquest escenari va polaritzar l'estructura social i va cronificar la pobresa arribant a taxes de risc de pobresa o exclusió social del 23% per a l'àrea metropolitana de Barcelona en el període 2018-2019 (IRMB, 2020). Actualment, l'emergència social de la pandèmia reclama un gir de les polítiques d'austeritat aplicades aleshores; al contrari, tornaríem a ratificar la tesi de Klein (2012) en la qual el capitalisme aprofita les tragèdies com a una oportunitat per seguir creixent econòmicament.

En el context metropolità de Barcelona, com ens avancen Cruz et al. (2020), els efectes socioeconòmics de la pandèmia apunten cap a més pobresa i desigualtat. A més, aquest escenari "està mostrant amb cruïsa que la població urbana presenta unes condicions de vida i unes formes d'habitar la ciutat molt desiguals" (Antón-Alonso et al., 2020). Tal com plantegen Alguacil et al. (2014), la vulnerabilitat es produeix quan la població es veu exposada a riscos multidimensionals i no hi pot fer front per incapacitat. En aquest sentit, l'emergència residencial i l'alimentària encapçalen el panell de problemes per a sectors de població cada vegada més amplis. Aquests dos fronts representen dos camps on s'hi practiquen greus vulneracions dels seus drets constantment. El seu origen explicatiu el trobem en un mercat laboral disfuncional, en unes polítiques socials en retrocés i en una clara expansió de l'exclusió en l'habitatge (Sales, 2014). D'aquesta simbiosi de vulneracions, en els pròxims anys, s'apunta que serà necessari construir un marc integral

i sistèmic que siga capaç d'abordar tant les qüestions que dificulten un accés a l'habitatge digne, com les qüestions referents a la inseguretad alimentària i la malnutrició de la població (Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, 2017).

Tenint en compte aquesta consideració, en aquest treball ens ocuparem d'estudiar especialment les qüestions relacionades amb el sistema alimentari global en un moment de confluència de crisis i d'acceleració dels seus efectes. Tanmateix, com hem plantejat anteriorment, es vol incidir en la importància que té parlar de múltiples solucions en paral·lel per fer front a contextos amb situacions de màxima complexitat.

Ara bé, el sistema alimentari també ha patit els efectes de l'absolutisme econòmic, sobretot, mitjançant un menysteniment del sector primari en el qual també s'ha tractat d'amagar les relacions de subordinació comercials entre el nord i el sud. Altrament, el control monopolístic de la cadena alimentària ha fet difícil garantir a les persones i famílies la cobertura de necessitats primàries i vitals, com per exemple en són aliments. A hores d'ara les deficiències d'aquest model s'han fet més visibles, augmentant i dificultant la planificació i la compra d'aliments, és a dir, incrementant la inseguretad alimentària de les persones, entesa aquesta com: "la dificultat per tenir accés físic, social i econòmic permanent a una alimentació nutritiva, segura i saludable, de formes socialment acceptables, que satisfaga els seus requeriments nutricionals i preferències alimentàries, i així poder portar una vida activa i saludable" (FAO, 2014).

En aquest cas, assegurar uns subministraments bàsics amb criteris de dignitat al conjunt de la ciutadania és una mostra de protecció i defensa del dret a l'alimentació, és a dir:

"a tenir accés, individualment o col·lectivament, de manera regular, permanent i lliure, sigui directament o mitjançant la compra en diners, a una alimentació quantitativa i qualitativa adequada i suficient, de manera que es correspongui amb les tradicions culturals de la població a les que el consumidor pertany i que garanteixi una vida física i psíquica, individual i col·lectiva, lliure de por, satisfactòria i digna" (ONU, 2001).

En canvi, el capital s'ha establert com a relació social hegemònica a escala mundial, i en l'àmbit alimentari, allò que servia per a alimentar a les persones i assegurar la vida s'ha convertit en una mercaderia al servei de l'especulació i el negoci (Tafalla, 2009).

De la mateixa manera, el temps d'emergències actuals ha reposicionat els drets humans més bàsics cap a una reconsideració del seu valor. En efecte, el dret a l'alimentació, i

encara més, de tipus saludable i sostenible, pren rellevància com a un dels valors comuns que guiaran les polítiques públiques els pròxims anys (Steel, 2020). No obstant això, l'agroindústria petro-dependent transgredeix i sobrepassa els límits dels territoris, convençuda de la possibilitat de continuar reproduint el mateix *modus operandi* en un planeta materialment finit (Herrero, 2020). En canvi, als models que plantegen una relocalització dels sistemes productius, l'ajustament a aquests límits físics i l'accés a necessitats bàsiques de base local (Prats et al., 2016), s'hi suma una nova batalla en el camp cultural per la construcció de discursos i narratives fonamentades en la responsabilitat i la suficiència, una espècie de 'cosmopolitisme alimentari' com apunta Luque (2021).

Entendre el dret a l'alimentació des d'una mirada de comuns alimentaris significa assumir una perspectiva sobre l'alimentació no sols com un producte mercantil, sinó com un dret humà fonamental, i per tant, d'obligatòria garantia i protecció (Escribano, 2021). Per a això, és important adoptar la problemàtica alimentària en temps d'emergències com a un problema públic, de responsabilitat pública també. Tal com avança la Taula del Tercer Sector a Catalunya (2021), 800.000 persones han requerit ajuda de les entitats del tercer sector a causa de l'emergència social provocada per la Covid-19, sobretot les peticions per necessitats alimentàries s'han triplicat, i per habitatge s'han duplicat. Aquestes dades posen sobre la taula la necessitat de crear estructures de governança alimentàries que atenguen a les necessitats socials i locals de la població, des d'una ètica cívica de defensa i protecció de drets socials i humans (Román, 2016).

Tenint en compte això, la insolvència d'aliments no fa referència a la manca o escassetat d'aquests, ni tampoc als problemes derivats de l'arquitectura logística de la cadena alimentària, més bé, parlem de la pèrdua de capacitat per obtenir els productes alimentaris. En conseqüència, s'ha elevat exponencialment la demanda en els bancs d'aliments, concretament, segons Aliaguilla (2020) les ajudes per comprar aliments s'han triplicat i les persones ateses en situació de pobresa severa han passat del 48% del total al 66%. No obstant això, destinar esforços per garantir el dret a l'alimentació, com també es fa amb l'educació i la salut, no sols implica proporcionar determinades calories a la gent, també significa decretar una proposta de contenció que segueixi principis

radicalment democràtics que realment donen resposta a les situacions de les persones afectades i encapçalen transformacions en els sistemes alimentaris actuals.

2.2. Respostes comunitàries a la fam

L'*ethos* ultraindividualista fill del paradigma neoliberal assajat fins al moment, ha estat interpel·lat directament durant l'esclat de la crisi sanitària. Els principis del lliure mercat on cadascú —de forma individual— és responsable de fer front als problemes amb la finalitat de ser un gran competidor, s'han vist disputats per part de l'organització ciutadana que ha emergit per donar resposta a les conseqüències més negatives de la pandèmia.

En aquest sentit, fem referència a un “model d'individualització neoliberal, heteropatriarcal i productivista, que erosiona i destrueix les vies de responsabilització col·lectiva, comunitària o pública de les necessitats socials” (Martí, 2021). Fins ara, tot allò que implicava col·lectivitat molestava (Rebollo, 2021), però, amb l'expansió del virus s'ha fet més evident que els reptes són col·lectius. Arran d'aquest fet, una nova ona de mobilització ciutadana arreu del món ha cristal·litzat noves formes d'acció col·lectiva. Parlem de pràctiques comunitàries que pareix que marquen un punt final amb les pràctiques alienadores, ja que sorgeixen com a necessitat humana col·lectiva i no com una opció més que depèn del nivell de compromís polític o militant (Gomà, 2021).

Entre aquesta diversificació de les pràctiques col·lectives, Gomà (2021) destaca aquelles de caràcter prefiguratiu que actuen des d'una lògica de denúncia amb l'ambició de construir alternatives que siguin capaces d'incidir en les polítiques públiques de les agendes locals. Aquesta pulsio comunitària entre les iniciatives que feren un pas més enllà en combinar l'ajuda mútua amb l'exigència de drets i la recerca d'alternatives (Blanco i Nel·lo, 2021), podria esdevenir una oportunitat per generar nous marcs i formes de governança públic-comunitàries en escenaris emmarcats dins del municipalisme i l'acció institucional de proximitat (Gomà, 2021). Aquests plantejaments pretenen confrontar les aliances publicoprivades generalitzades en les últimes dècades. Tal com ho planteja Martí (2021): “l'Estat neoliberal es caracteritza, també, per la delegació de les seves funcions en empreses privades, col·laboració públic-privada, legitimada per una suposada major eficiència”, un fenomen que defineix el disseny institucional de

l'administració mitjançant les transferències de riquesa pública cap al sector privat. En canvi, en els processos i les accions autoorganitzatives que han sorgit durant la pandèmia comença a calar la idea que els recursos públics són béns comuns (al servei de l'interès general), i per aquest fet, tracten de construir alternatives pràctiques que s'allunyen de l'externalització i de les formes tradicionals i burocràtiques de 'lo públic'.

Tot i això, el marc jurídic espanyol ens diu que no existeix cap dret objectiu referit a la garantia alimentària, per tant, també és mínima l'obligació que tenen les institucions en aquest àmbit. Açò ens ve a situar en un atzucac, ja que l'explosió comunitària que ha servit per a ajudar a moltes famílies a cobrir les necessitats més essencials no es pot materialitzar amb cap denúncia d'inconstitucionalitat, ja que el dret a l'alimentació no està legalment reconegut (tot i ser un dret humà bàsic establert per l'article 25/1 de la Declaració Universal dels Drets Humans de les Nacions Unides, 1948). No obstant això, com apunta Tafalla (2009: 74), "l'alimentació és imprescindible per a la supervivència de l'ésser humà i, per tant, és consubstancial a la idea de vida (...) per tant, és una realitat que ha de ser reconeguda internacionalment com a dret humà exigible judicialment, amb tot el caràcter vinculant".

Mentrestant, la situació de desprotecció generalitzada en la qual es troba gran part de la ciutadania actualment ha fet aflorar aquesta fórmula de 'lo comú' com una eina de reparació de les narratives líquides i fragmentades (Bauman, 2013). La incapacitat per generar igualtat i de donar resposta pública a les demandes socials per part dels Estats, ha fet transicionar a la ciutadania cap a l'autoexecució de determinats drets des d'una lògica *bottom-up*, a causa de la manca de protecció institucional (Noguera, 2017). En aquest sentit, les xarxes de suport veïnal en temps de pandèmia en són un exemple, perquè plantegen noves formes de ciutadania (comunitàries-autogestionàries), superadores de la liberal-estatal (Noguera, 2019), a conseqüència del desbordament de les administracions en la seua funció de garantir els drets i el benestar social a la població.

2.3. Ajuda alimentària des de la sobirania alimentària¹

En un context de crisi ecosocial, les empreses i corporacions transnacionals continuen recercant nous nínxols de mercat amb l'objectiu d'incrementar els seus marges de benefici. En l'àmbit alimentari, la dependència dels mercats internacionals arriba fins al punt que la compra pública d'aliments, en matèria d'ajuda alimentària, s'hi fa als grans oligopolis agroindustrials que controlen la cadena de producció, transformació, distribució i comercialització. Sense anar molt lluny, el model d'ajuts alimentaris a Catalunya depèn principalment de l'externalització institucional cap a entitats del tercer sector com la Fundació Banc dels Aliments o Càritas (Pomar i Tendero, 2015). Tot plegat, com assenyalen Gascón i Montagut (2015), aquest mecanisme a través del gran recapte de Nadal de l'any 2013 —campanya de recollida d'aliments liderada per aquestes dues entitats— va comportar un increment de les vendes en els supermercats de 363.400 tones.

Llavors, parlem d'un model de gestió pública de la pobresa alimentària que es basa en la delegació cap a entitats socials, és a dir, amb la desresponsabilització en tant garants dels drets humans de la ciutadania (Sales, 2014). A més, aquesta gestió adopta diferents fórmules on la indústria alimentària és la principal beneficiària d'aquesta interacció: tant per la quantitat d'ingressos de més que rep, com per la imatge de solidaritat i compromís social que adopta mitjançant les polítiques de 'greenwashing' corporatiu.

De manera paral·lela, les respostes que s'han donat manquen de criteris compartits, ja que coexisteixen en un mapa fragmentat diferents tipus d'ajuts, actors, serveis i projectes, on cadascun segueix models diferenciats (Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, 2017). Entretant, es preveu que la pobresa cada cop es farà més severa, informació que ens indica, per exemple, la reducció entre un 7% i un 8% de la renda anual neta mitjana de les llars metropolitanes de Barcelona en l'any 2020 (Cruz et al. 2020). En aquest sentit, el pressupost familiar també pareix que tendisca a reduir-se, fet que afecta directament a la compra d'aliments i al pagament de subministraments bàsics.

---

¹ Segons La Vía Campesina, s'entén per sobirania alimentària: “el dret dels pobles a aliments nutritius culturalment adequats, accessibles i produïts de forma sostenible i ecològica, i el seu dret a decidir el seu propi sistema alimentari i productiu”. Disponible a: <https://viacampesina.org/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/02/Food-Sovereignty-a-guide-ES-version-low-res.pdf>

Per altra banda, la pandèmia ha accelerat la intervenció de caire comunitari per cobrir les necessitats bàsiques de les persones amb greus riscos. Aquesta estratègia, sorgida a partir del teixit veïnal dels barris, segueix objectius que s'allunyen de la gestió neoliberal de la pobresa, i per tant, proposen l'ajuda alimentària com a un capítol transitori que ha de desaparèixer quan tota persona tinga garantit el dret a alimentar-se per ella mateixa (Duch, 2020).

El sistema alimentari actual està replet d'asimetries que es materialitzen en impactes negatius en la salut que afecten als més vulnerables (IPES-Food, 2017). Conseqüentment, des de la Declaració de Glasgow (2021) sobre l'alimentació i el clima dels governs subnacionals, s'incideix en reconèixer les dinàmiques insostenibles que existeixen al llarg de la cadena alimentària i que procedeixen principalment dels sistemes agrícoles i alimentaris industrials, així com assenyalen la necessitat de construir sistemes alimentaris sostenibles capaços de reconstruir ecosistemes i proporcionar dietes segures, saludables, accessibles, assequibles i sostenibles per a totes les persones.

Així i tot, realitzar una transició ecològica i social dins dels límits del planeta i amb justícia social requereix d'un grau de planificació i control públic sense precedents (Montañés, 2021). En aquest sentit, des d'aquests espais es reivindica reorientar les partides pressupostàries de compra pública, en matèria alimentària, cap al sector primari local, millor capacitat per a proporcionar patrons alimentaris sans a partir de productes frescs i de proximitat.

Aquesta aposta pública podria reconvertir els hàbits alimentaris, i en conseqüència, millorar els indicadors de salut comunitària. Per il·lustrar aquesta qüestió, en l'últim informe sobre salut a la ciutat de Barcelona es diu que el nombre d'adolescents que no mengen les 5 peces de fruita o verdura recomanades al dia és molt alt: 9 de cada 10 (Agència de Salut Pública de Barcelona, 2020). Aquesta manca de micronutrients alerta de les greus implicacions que comporta la fam oculta i la mala alimentació, fenomen que té efectes a llarg termini sobre la deficiència intel·lectual, la salut dèbil, la mort primerenca, el retard de creixement i la síndrome d'emaciació; per tant, també en la igualtat d'oportunitats (Bermejo i Crespo, 2017).

2.4. Descripció d'experiències d'ajuda alimentària

En aquest apartat descrivim els diferents projectes d'ajuda alimentària estudiats en el treball, per posar en context de quin tipus d'institució es tracta en cada cas, quina és la naturalesa de cada iniciativa i un recull de dades sobre aspectes logístics extrems de les memòries anuals.

Banc dels Aliments de Barcelona

El Banc dels Aliments de Barcelona (BdA) és una fundació independent sense ànim de lucre que s'agrupa a través de la Federació de Bancs

BANC DELS ALIMENTS

d'Aliments de Catalunya (FECATBAL), la qual també compta amb els àmbits provincials de Girona, Lleida i Tarragona. Els seus principals objectius són la lluita contra el malbaratament alimentari a partir de la recuperació d'excedents, i la lluita contra la pobresa, ja que els fa arribar a persones en situacions de vulnerabilitat.

Aquesta funció s'hi fa mitjançant la distribució cap al conjunt d'entitats socials presents en el territori que s'encarreguen de repartir a les persones amb múltiples vulnerabilitats derivades dels serveis socials. Així doncs, els seus principals principis són el de la Sostenibilitat i el de la Solidaritat.

Segons la memòria de l'any 2019 de la fundació, el Banc va distribuir 16.623 tones d'aliments gràcies a un equip de 12 professionals, 254 persones voluntàries, 40 treballadors en benefici de la comunitat i la col·laboració de 310 entitats socials (Fundació Banc dels Aliments Barcelona, 2019).

Càritas-Diocesana de Barcelona

Càritas (Diocesana de Barcelona) és una entitat sense ànim de lucre de l'Església catòlica amb una gran trajectòria. La seua missió i compromís cristià és

acollir i acompanyar a les persones en situacions de pobresa i necessitats. El seu àmbit de treball és l'acció social, amb la sensibilització de la societat i la promoció de la denúncia de la injustícia social. Des d'una mirada capacitadora pretén ajudar a les persones a sortir

de les seues situacions de vulnerabilitat. Els seus principals valors són el servei cap a l'altre, la compassió i empatia, el rigor i el treball en xarxa.

L'any 2019, d'acord amb la memòria, l'entitat va atendre 16.638 llars on vivien 32.729 persones, un 26% més que l'any anterior. Això ho fa possible un equip humà de 199 treballadores i 2.705 voluntàries (Càritas Diocesana de Barcelona, 2019).

Creu Roja Barcelona

La Creu Roja es defineix com una organització o xarxa humanitària. Està present a Catalunya des de l'any 1972 i es caracteritza pel seu arrelament territorial. S'encarrega de donar respostes

sistèmiques a les persones amb diverses vulnerabilitats des del reforç de les seues capacitats. Actualment, a nivell alimentari gestiona el programa d'ajuda alimentària de la Unió Europea (FEAD) de la mà de la Fundació Banc dels Aliments.

Els seus principis fonamentals són la humanitat, la imparcialitat, la neutralitat, la independència, el caràcter voluntari, la unitat i la universalitat.

D'acord amb la memòria de l'any 2019, l'organització va atendre més de 439.744 persones gràcies a un equip humà de més de 855 treballadores, unes 11.509 voluntàries i 161.368 sòcies (Creu Roja Barcelona, 2019).

Alterbanc

Alterbanc és un projecte plural que naix arran la pandèmia de la COVID-19 per donar resposta a les necessitats alimentàries de les famílies més vulnerabilitzades des de

l'empoderament, l'agroecologia i la sobirania alimentària. Pretén ser un paraigua que agrupe moviments socials i veïnals, xarxes informals, l'entramat de l'Economia Social i Solidària i el moviment de la Sobirania Alimentària encapçalat per la pagesia agroecològica, per construir xarxes alternatives interconnectades entre elles.

La iniciativa sorgeix per fer una crítica al model d'ajuda alimentària actual, ja que no garanteix el dret a l'alimentació sana, suficient i segura per a totes i actua reproduint pràctiques assistencialistes. A més a més, es fa una aposta per cooperar amb la pagesia

agroecològica local per desfer les vinculacions amb l'agroindústria conjuntament amb les entitats de barri. Es tracta d'una iniciativa que practica i construeix la sobirania alimentària al mateix temps, a partir d'alternatives que prioritzen la dignitat, l'autonomia i l'empoderament de totes les parts (Solé, 2020).

3. PROPOSTA METODOLÒGICA

Els estudis sobre el dret a l'alimentació han estat captats per múltiples disciplines diferents que s'han encarregat d'aportar diagnòsics rigorosos. Des de l'àmbit del dret i l'anàlisi dels marcs legals, fins a les branques acadèmiques vinculades a les anàlisis estrictament socials o de caràcter ambiental, la qüestió alimentària s'ha abordat multidisciplinàriament amb l'objectiu d'entendre la seua naturalesa i les diferents implicacions que se'n deriven. Així doncs, abans de tot, es voldria remarcar la importància de mantenir cohesionada una àrea de coneixement que beu de moltes fonts i que es nodreix contínuament de distintes aportacions.

En el nostre cas, l'estudi sobre la pobresa alimentària parteix des d'una doble perspectiva com a marc de referència, la de l'acció comunitària i la de la sobirania alimentària. Concretament, a través d'Alterbanc es realitza una aproximació empírica a partir de metodologies qualitatives amb l'objectiu de comprendre comparativament el model d'ajuda alimentària que proposen. Amb un punt de vista èmic es tracta d'estudiar i explicar les característiques qualitatives del fenomen descrit. Amb això, és un treball a petita escala que té la intenció de conèixer les singularitats en un espai i temps concret, cercant les arrels generalitzades d'una pràctica molt estesa.

La metodologia emprada per a l'estudi de cas segueix els paràmetres qualitius, és a dir, donant especial atenció a la «realitat simbòlica» i a l'espai microsociològic de l'acció social (Alonso, 1996). L'objectiu ha estat captar i comprendre les estructures de significats amb les quals descriure les pràctiques socials, segons les percepcions i valoracions dels subjectes d'un projecte determinat mitjançant els seus discursos (Conde, 2009). Llavors, amb aquesta mirada holística, s'han generat dades primàries específiques, per a la seua posterior anàlisi, sobre un determinat objecte d'estudi a partir de la seua interpretació. La metodologia dialògica ens serveix per a comprendre i reconstruir —a partir dels diferents significats, percepcions, coneixements, perspectives i experiències— el

problema social en profunditat. No obstant això, no parlem d'un mètode purament inductiu a partir del qual es genera teoria sense cap influència teòrica prèvia, sinó que la teoria també és present a l'inici de la investigació.

Per altra banda, i atenent les limitacions òbvies d'aquest Treball de Fi de Màster i dels mateixos objectius de la investigació, s'ha optat per la tècnica de l'entrevista semiestructurada amb la qual comprendre les diferents disposicions argumentatives de les persones seleccionades. D'aquesta manera, s'ha practicat una codificació i vinculació de les parts dels discursos obtinguts segons la teoria exposada. Malgrat tot, per una raó de transparència metodològica, cal comentar les limitacions que té aquest mètode en tractar amb dades proporcionades per les persones entrevistades, és a dir, a partir de la seua percepció sobre l'objecte a estudiar.

Atenint-nos a l'objecte d'estudi i els seus objectius, les entrevistes segueixen dos models, un per a persones amb perfil tècnic vinculades a les principals entitats del tercer sector que treballen en matèria d'ajuda alimentària, i altre per a persones activistes o participants del projecte Alterbanc. En ambdós, l'informant ha pogut expressar, argumentar i manifestar les seues opinions i discursos espontanis obertament. A més a més, les entrevistes es componen d'un conjunt de preguntes obertes sobre la interpretació de nocions com el dret a l'alimentació, els objectius dels projectes i la descripció de la situació del banc enmig de la pandèmia, les formes de gestió i la participació, i les relacions amb l'administració i la resta d'entitats. Aquest guió temàtic s'adjunta als *Annexos*.

En total, s'han realitzat sis entrevistes entre els mesos d'abril i maig de 2021. A causa de les restriccions de mobilitat per la situació d'emergència sanitària COVID-19, quatre d'aquestes han estat virtuals i dues s'han pogut realitzar de forma presencial. La durada ha anat dels 30 min fins a 1h i 30 min i en totes elles s'ha comptat amb l'autorització de les persones informants per a l'ús de la informació amb objectius purament acadèmics. En aquest cas, la transcripció també ha estat literal, sense fer ús del català normatiu.

Com hem dit, el treball se centra en les principals entitats del tercer sector en l'àmbit de l'ajuda alimentària (Fundació Banc dels Aliments Barcelona, Creu Roja Barcelona i Càritas Barcelona) i el projecte «Alterbanc: banc alimentari agroecològic» com a principals

agents a estudiar. En aquest sentit, les entrevistes a informants claus han seguit criteris de diferenciació en funció de cada model: i) entitats consolidades del tercer sector i ii) la iniciativa ciutadana solidària nascuda arran la pandèmia (Alterbanc). Per un costat, en el cas de les entitats del tercer sector, s'ha considerat un perfil tècnic amb responsabilitats formals que ha viscut en primera persona la situació dels bancs d'aliments i la distribució de productes alimentaris en pandèmia. Per altre costat, en el cas d'Alterbanc hem seleccionat dues persones amb un perfil activista, participant i impulsor de la iniciativa, i una persona participant en una de les xarxes de suport comunitàries vinculades al banc d'aliments alternatiu.

Taula 1. Persones entrevistades segons criteris estructurants de l'estudi

Criteris de selecció	Persones entrevistades
<i>Persones vinculades al model d'ajuda alimentària hegemònic</i>	P1-Fundació Banc dels Aliments Barcelona: Centre d'Estudis. (Codi FBA)
	P2-Càritas Barcelona: Programa de Necessitats Bàsiques (Codi CD)
	P3-Creu Roja Barcelona: Programes d'Inclusió Social (Codi CR)
<i>Persones vinculades a una iniciativa ciutadana solidària sorgida en període pandèmic (Alterbanc)</i>	P4-Alterbanc: Activista (Codi A1)
	P5-Alterbanc: Activista i treballador en logística (Codi A2)
	P6-Xarxa de suport mutu Hospitalet: Activista (Codi XSH)

A més a més, de manera paral·lela i seguint el quart objectiu específic de la investigació, s'han elaborat un conjunt d'indicadors de mesura i avaluació de l'aportació del banc d'aliments agroecològic, tant en termes de considerar la seua proposta com una acció comunitària, com des de la perspectiva de la sobirania alimentària. L'interès de l'estudi

de cas sobre Alterbanc és conèixer les seues pràctiques, i en aquest sentit, els indicadors tracten d'avaluar-les pel seu potencial transformador.

La construcció d'aquests indicadors referits a 5 dimensions (dues d'acció comunitària i tres de sobirania alimentària) ha tingut la finalitat de descriure les característiques de la iniciativa per comparar dos models diferenciats d'ajuda alimentària. Per fer-ho, hem utilitzat una selecció de preguntes de les entrevistes realitzades donat que ens proporcionaven una recollida d'informació inèdita sobre el *modus operandi* del projecte. Per una banda, s'han dissenyat i) dos indicadors qualitius que tracten d'analitzar, en lògica de procés, dos dels tres objectius de l'acció comunitària —inclusió i l'empoderament— en el projecte d'Alterbanc. Per altra banda, s'han traçat uns ii) indicadors que fan referència al paradigma de la sobirania alimentària per comparar amb el model d'ajuda alimentària hegemònic. Aquests indicadors estan centrats en els circuits alimentaris, el control i autonomia de la part productora i el valor nutricional de l'aliment.

A) Indicadors d'acció comunitària

La pandèmia ha agreujat una situació de crisi ja existent (Sousa Santos, 2020). El confinament domiciliari i l'aplicació de les mesures de restricció de mobilitat i de precaució absoluta van estendre un pànic al virus que modificà les relacions entre la ciutadania. La vigilància als balcons a qui no contribuïa a l'objectiu col·lectiu d'acabar amb el virus, fou un exemple de les dinàmiques de darwinisme social més clares (Fontana, 2020). No obstant això, la situació preocupant de precarietat i privació material va precipitar el sorgiment d'iniciatives col·lectives solidàries i de cooperació entre el veïnatge.

Aquestes iniciatives han fet una lectura transformadora de la crisi sanitària i han tractat de proposar i, sobretot, practicar, alternatives als models hegemònics vigents. En aquest cas, Alterbanc planteja un model d'ajuda alimentària radicalment diferent del protagonitzat per les entitats del tercer sector, i que a més, s'inscriu dins d'un conjunt d'iniciatives de mobilització amb perspectiva d'acció comunitària, és a dir, impulsades pel mateix teixit social: moviments socials, veïns i veïnes, associacions, etc. Parlem d'acció comunitària per referir-nos als projectes col·lectius, construïts col·lectivament, que tenen una voluntat política de transformar les situacions i problemàtiques socials a través de

l'organització ciutadana. Aquesta organització busca "incidir en la millora de les condicions materials de vida de la població, posant una mirada crítica als factors generadors d'exclusió, desigualtat i opressió, assenyalant les violències estructurals, intentant modificar les causes, i afrontant la realitat des d'una perspectiva de drets" (Marges, 2020).

D'aquesta manera, per analitzar la voluntat de transformació del banc d'aliments agroecològic, partim de les tres intencionalitats de l'acció comunitària (des d'una perspectiva de política pública) que teoritza Rebollo (2012). Aquesta idea considera que aquests tipus d'accions han de pretendre arribar a canvis socials en tres sentits: en la inclusió de la diversitat de la població en el procés comunitari, en l'empoderament d'aquesta població i en la millor de les seues condicions de vida (Morales i Rebollo, 2014). Llavors, la transformació social implica canvis substancials, observables empíricament, en aquests tres eixos, a partir dels quals es pugui mesurar l'abast d'aquesta (Rebollo, 2012). No obstant això, aquestes dimensions s'han analitzat des d'una mirada de procés, és a dir, no finita, donades les característiques de la iniciativa i el seu temps d'activitat. De fet, s'ha considerat pertinent no introduir l'objectiu de la millora de la qualitat de vida donat el poc temps d'activitat de la iniciativa. En un futur, si el projecte aconsegueix consolidar-se, serà pertinent elaborar un anàlisi d'impactes per mesurar l'eficàcia en el compliment dels objectius vinculats a l'acció comunitària.

A continuació, desgranem els diferents indicadors d'acció comunitària a partir dels quals s'intenta mesurar el grau d'execució de les dues intencionalitats en el seu funcionament:

INDICADOR 1. Inclusió

Objectiu: Valorar el grau de diversitat i el tipus de participació que s'exerceix per part de les persones vinculades a la iniciativa.

Atribut: Grau d'inclusió d'Alterbanc.

Avaluació: Mitjançant quatre preguntes de les entrevistes semiestructurades referides al perfil de la gent participant, el grau d'inclusió del projecte, el tipus de participació i un balanç sobre les relacions socials que s'han possibilitat.

Entrevista a la gent vinculada a Alterbanc i les Xarxes comunitàries

- Quin és el perfil de la gent que participa en el projecte? Pot anar-hi tothom? El projecte té un caràcter obert i facilita la participació de noves persones?

- De quina manera participes i es participa? Hi ha una distribució de tasques i responsabilitats definida?
- Podries narrar com és el teu dia a dia o el de la gent que participa, especialment des de la xarxa?
- Diries que has guanyat i la gent ha guanyat relacions socials amb gent que prové d'altres àmbits comunitaris?

INDICADOR 2. Empoderament

Objectiu: Conèixer les formes de treball d'Alterbanc i mesurar la capacitat organitzativa del projecte, el paper i la iniciativa de la gent que en forma part i l'estabilitat de les estructures de treball.

Atribut: Nivell d'apoderament del projecte i de la gent que participa.

Avaluació: A partir de cinc preguntes de les entrevistes semiestructurades referides al funcionament diari i l'organització interna del banc, i les formes de participació.

Entrevista a la gent vinculada a Alterbanc i les Xarxes comunitàries

- De quina manera treballeu per garantir el dret a l'alimentació? Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)? (paper de les persones vulnerabilitzades en el procés, capacitat de decisió i relació amb productors/es)
- Quant a l'organització de la xarxa, existeixen estructures de gestió-coordinació? Equips tècnics? Qui els conforma i qui pren les decisions? O teniu pensar crear-los? I en vinculació amb Alterbanc?
- Quina relació i forma de treballar s'ha establert entre vosaltres? És a dir, com us organitzeu? Com es desenvolupa el dia a dia dels repartiments?
- Es donen dinàmiques d'intercanvi, col·laboració entre els diversos agents (accions conjuntes)?
- Diries que a la gent que heu participat li ha aportat alguna cosa? Se sentiu amb més capacitats per resoldre determinats entrebancs?

B) Indicadors de sobirania alimentària

Per altra banda, el model d'Alterbanc no sols planteja transformacions en l'àmbit de les relacions socials i l'organització ciutadana. A més a més, intenta articular les dimensions de caràcter comunitari amb altres que fan referència a la transformació del sistema alimentari global des del paradigma de la sobirania alimentària.

El model d'abastiment alimentari regit pel 'just in time' ha vist trontollar la seua sostenibilitat arran els impactes provocats per la pandèmia. La manca de capacitat dels Estats per proveir les necessitats bàsiques a la població ha fet palesa la nul·la sobirania en la qual compten aquests. Pel que fa a l'ajuda alimentària, a l'Estat espanyol la gestió pública d'aquesta partida queda delegada cap a entitats terceres, això vol dir, que les polítiques públiques que s'encarreguen de vetllar i garantir el dret a l'alimentació estan dissenyades del tal forma que prioritzen interessos privats en lloc del bé públic (IBES-Food, 2017). Mentrestant, segons la FAO (2020), abans de l'expansió de la pandèmia, 820 milions de persones estaven desnodrides i 795 milions de persones sofrien inseguretat alimentària.

En canvi, a nivell comunitari, la crisi també ha ofert noves visions de sistemes alimentaris resilients arran de l'organització de les comunitats per pal·liar les esclatxes dels models actuals (IPES-Food, 2020). En aquest sentit, Alterbanc n'és un exemple, ja que planteja un model de banc d'aliments des de l'agroecologia, com a millor disciplina per conciliar les dimensions econòmiques, ambientals i socials de la sostenibilitat, per enfortir les cultures alimentàries locals i les seues estructures comunitàries, i de transformar l'economia, en compte de limitar-se a rescatar-la (IBES-Food, 2020).

De la mà d'aquesta perspectiva, s'han elaborat tres indicadors que pretenen caracteritzar i valorar els diferents tipus de models de bancs d'aliments segons el seu grau d'adequació. En primer lloc, situem un indicador que tracta d'estudiar els circuits de comercialització dels productes alimentaris d'Alterbanc, considerant el fet que els sistemes alimentaris són responsables de fins al 29% de les emissions mundials de gasos d'efecte hivernacle (Vermeulen et al., 2012).

En segon lloc, el segon indicador fa referència al control sobre l'alimentació i al tipus de relacions comercials que s'estableixen. La indústria alimentària és un dels sectors on més megafusions es donen, tant pel que fa a integracions verticals (compra d'altres companyies en la cadena de valor) com horitzontals (compra d'empreses competidores de la mateixa rama industrial). D'aquesta manera, l'indicador tracta de comparar en quina mesura es compleixen les relacions justes i de proximitat, donat que les concentracions corporatives obstaculitzen la trajectòria a noves empreses, limiten les opcions a la pagesia local i perpetuen condicions laborals precàries (IBES-Food, 2017).

Finalment, el tercer indicador mesura el valor nutricional dels lots d'aliments que s'hi reparteixen. Segons l'Enquesta de Salut Catalunya (ESCA, 2020), un 50,6% de persones entre els 18-74 anys tenia excés de pes, i un 46,6% a la ciutat de Barcelona. Aquestes xifres comprometen els Objectius del Desenvolupament Sostenible (ODS) 2 i 3 que parlen de millorar la nutrició i promoure l'agricultura sostenible, i garantir una vida sana per a totes les edats. Així doncs, l'indicador tracta d'analitzar els patrons dietètics alimentaris i el seu ajustament a les recomanacions alimentàries de l'Agència Espanyola de Seguretat Alimentària i Nutrició (2020).

Els indicadors referents a la sobirania alimentària són els següents:

INDICADOR 3. Circuits curts i de proximitat

Objectiu: Explorar la procedència dels productes alimentaris i la seua balança comercial.

Atribut: Diferències d'origen i quilometratge dels aliments.

Avaluació: Mitjançant dues preguntes de l'entrevista semiestructurada i la visita física als locals de distribució per estudiar l'etiquetatge.

Entrevista a la gent vinculada a Alterbanc

- Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)? (procedència d'aliments i distribució)
- Quina és la procedència dels productes alimentaris? Quines diferències hi ha respecte a altres entitats que també treballen en aquest sentit?

INDICADOR 4. Control sobre l'agricultura i l'alimentació

Objectiu: Rastrear el nivell d'empoderament alimentari de la pagesia local.

Atribut: Relacions comercials justes i transparents.

Avaluació: De la mà de dues preguntes de l'entrevista semiestructurada sobre la gestió dels aliments amb els seus productors.

Entrevista a la gent vinculada a Alterbanc

- Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)? (relació amb pagesia local/indústria)
- I pel que fa als preus? Com es posen/decideixen?

INDICADOR 5. Alimentació sana i equilibrada

Objectiu: Determinar el valor nutricional dels lots alimentaris de les diferents entitats.

Atribut: Varietat alimentària dels lots.

Avaluació: A través de dues preguntes de l'entrevista semiestructurada per valorar la varietat de productes i l'ajustament a les recomanacions de l'Agència Espanyola de Seguretat Alimentària i Nutrició (AESAN) per a una dieta sana, equilibrada i sostenible.

Entrevista a la gent vinculada a Alterbanc

- També, es parla d'ampliar el dret a l'alimentació dirigit a aliments d'alt valor nutritiu, quina importància us mereix això?
- Per altra banda, hi ha altres entitats que es dediquen a donar resposta a la pobresa alimentària, en quins aspectes us diferencieu? Teniu relacions amb aquestes entitats?

El tractament de la informació extreta de les entrevistes realitzades als informants del model d'ajuda alimentària actual i la proposta d'Alterbanc ha evidenciat cinc eixos temàtics principals que permeten caracteritzar cadascuna de les propostes. Aquests són els següents: la concepció del dret a l'alimentació, l'estructura organitzativa i les formes de treball, les relacions institucionals i comunitàries, les alternatives de canvi i els horitzons al que aspiren. A través d'aquests eixos s'han analitzat i interpretat els aspectes més significatius, en comú i diferencials de la configuració d'ambdós models d'ajuda alimentària.

Finalment, la unitat d'observació d'aquest estudi és l'àmbit d'intervenció de les entitats socials i Alterbanc, és a dir, l'àrea metropolitana de Barcelona. L'elecció d'aquesta és deguda a qüestions d'accessibilitat de l'investigador i a què en aquest territori estan presents el conjunt d'unitats d'anàlisi.

4. ANÀLISI I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

En aquest capítol analitzem els resultats empírics obtinguts, i ho fem seguint la següent estructura. En el primer apartat s'estudia el model d'ajuda alimentària protagonitzat per les entitats del tercer sector a partir dels canvis que s'han donat en el temps en cadascun dels cinc eixos apuntats. En el segon, comprovarem la configuració que ha adoptat la proposta alternativa d'Alterbanc també partint de cada eix.

4.1. Les entitats del model d'ajuda alimentària hegemònic

4.1.1. Sedimentació d'interpretacions: El dret a l'alimentació i els bancs d'aliments

L'evolució dels termes i del seu contingut respon als diferents canvis i transformacions que s'hi donen en el si de les societats. Tradicionalment, el dret a l'alimentació, com a dret humà, ha tingut un significat i una aplicació concreta en funció del perfil socioeconòmic al qui se l'havia de garantir. Pel que fa a les rendes més baixes i als sectors més vulnerabilitzats s'ha entès implícitament i explícitament que la protecció d'aquest dret, de partida, no estaria completament assegurada.

En aquest sentit, els mecanismes formals encarregats que això no passi (ONG's, entitats socials i els bancs d'aliments) han presenciat una evolució d'interpretacions de la noció del dret a l'alimentació per intentar vetllar pel seu correcte compliment. La crisi econòmica de l'any 2008 i les seues conseqüències van suposar un punt d'inflexió per a les entitats del tercer sector quant a les formes de garantir el dret alimentari per a les persones que no el tenien assegurat. Així doncs, des d'aleshores, el terme passa d'uns continguts mínims i unes consideracions superficials a un significat més democràtic i protector. Aquesta qüestió ha estat reconeguda per les entitats analitzades, sobretot, el treball fet des d'una vessant acadèmica i activista que propicià la seua actualització en les formes d'operar de les organitzacions.

“El dret a l'alimentació és una cosa bastant més ampla que simplement que la gent pugui menjar, és poder menjar saludable, per lo tant, que la gent pugui mantenir la salut, i amb això, nosaltres insistim molt i hem fet a lo llarg de la història molts esforços” (P1).

“Nosaltres portem... si mires l'informe, és la materialització d'una feina que ja portàvem des de fa almenys 10 anys, de canviar aquesta concepció del dret a l'alimentació, de l'alimentació, i com es dona resposta a les necessitats, i això ha sigut un procés de treball que ara sembla que està més madur” (P2).

“Va ser quan al 2012 vam començar a plantejar fer un canvi en la mirada amb el tema d'entrega d'aliments” (P3).

En tot cas, podem extraure algunes diferències respecte a la significació entre les entitats socials que treballen directament amb la gent i les que simplement actuen de distribuïdor d'aliments. Mentre que les primeres fan referència a una redefinició del concepte ampliant la dimensió alimentària (del tipus d'aliments repartits) i social (les formes de repartir), la segona contempla l'avanç cap a la distribució d'aliments més nutritius, és a dir, centrant-se en la perspectiva de caràcter alimentari.

“Les funcions que compleix els bancs dels aliments són ser l’instrument per recuperar aliments que s’haurien malbaratats, i fer-los arribar a gent que està passant... que tenen vulnerabilitat alimentària. Aquesta funció no la pot fer (el banc) directament amb tota la quantitat de gent que podrien estar en aquesta situació, sinó que hi ha unes entitats socials, que són els que estan a prop dels que tenen el problema, i per tant, diguin-me, el banc fa com de gran distribuïdor” (P1).

La Fundació Banc dels Aliments, Creu Roja i Càritas són les tres grans entitats encarregades de l’ajuda alimentària a Catalunya. Totes s’hi troben en la taula de l’Acord Ciutadà (2017) de Barcelona, espai per unificar esforços i seguir plans d’acció i estratègies conjuntes. No obstant això, de l’anàlisi extraïem diverses diferències que qüestionen la consolidació d’estratègies comunes i que responen a la principal funció que desenvolupa cadascuna. Aquesta qüestió s’ha pogut veure amb l’actualització i els objectius que ha adoptat cada organització en el temps per garantir el dret a l’alimentació: via recuperació d’aliments malbaratats o via targetes moneder.

“Hi ha altres organitzacions que plantegen donar els diners com la targeta moneder, és a dir, que la gent tingui una targeta i pugui comprar, però això només ho pots fer si tens diners, però si tens aliments perquè els has recuperat no pots fer una targeta moneder, has de donar els aliments que has recuperat. No és tan fàcil” (P1).

“A partir d’aquí comencem a treballar un tema més de buscar donacions o aliances a nivell local de temes de producte fresc (...) obrim un projecte que era, més que entregar aliments, entregar targetes recarregades perquè puguin anar al ‘super’ a comprar, llavors, puguin escollir, dignificar, evitar les cues famoses, més autonomia i després l’accés garantit al producte fresc” (P3).

“No és la línia per la que apostem ni molt menys, és tot al contrari, és donar suport als punts de distribució en tres línies: perquè puguin ser projectes més participatius, que es prioritzi la donació d’aliments que vénen del malbaratament i l’altra és que en alguns punts que fins ara estaven donant aliments en espècie, s’està replantejant i estan començant a donar ajudes amb targetes” (P2).

El Banc dels Aliments, per les seues característiques logístiques, no compta amb protocols d’acompanyament a les persones que no tenen garantit el dret, per tant, la seua feina solament va dirigida a la recuperació i distribució d’aliment. En aquest sentit, sí que s’observa un avanç i canvi cap a una mirada de salut pública, tenint en compte els patrons dietètics que deriven dels aliments repartits. Per altra banda, les entitats socials també comparteixen aquesta perspectiva, però, afegeixen una mirada dignificadora de la situació de les persones ateses. Aquesta idea es materialitza amb la proposta de les targetes moneder en la qual es mostra una aposta decidida per part de les entitats socials, però, que confronta amb la continuïtat i la viabilitat del model de distribució practicat pel banc d’aliments centrat únicament en l’aliment en espècie.

El progrés cap a un marc sobre el dret a l'alimentació més proteccionista i democràtic ha alterat les formes d'operar de les diferents entitats dels últims anys. Ara bé, arribada la pandèmia provocada per la COVID-19 i la consegüent activació de múltiples situacions d'emergència, les entitats identifiquen cert retrocés, justificat pel moment excepcional.

“Nosaltres portàvem treballant en una línia de dir: bueno... anem desmantellant una mica aquest sistema de donacions en espècie dels lots, anem treballant altres formes i de cop va ser com dir ostres!, hem de tornar enrere (...). No creiem que aquest sigui el mitjà, ara bé, és veritat que durant el covid, ja en una situació d'emergència com si hi hagués hagut una situació de desastre natural, el mateix vam haver de fer, per apostar per instruments d'emergència i aquesta ha estat el tipus de resposta.” (P2).

“Durant la pandèmia donacions majoritàriament ho hem invertit amb targetes prepagament, però si queda una part que en aquell moment va haver moltes donacions de moltes empreses de producte, i tot això clar... ha fet que tota aquesta part altre cop d'entrega d'aliments pues... tornes a estar en ordre, llavors un altre cop vam tornar una mica a fer passos endarrere en aquest sentit” (P3).

En darrer lloc, veiem que hi ha una intenció per a avançar cap a un model d'accés a l'alimentació menys assistencialista i estigmatitzador. No obstant això, tot aquest plantejament qüestiona la vigència dels bancs d'aliments. Aquest punt suscita dues lectures, per una part, des de la Fundació Banc dels Aliments es reitera la importància de la seua activitat:

“El banc va néixer per recuperar aliments, va veure que això era insuficient, va crear el gran recapte i ara els aliments que reparteixen tenen dos orígens, recuperació dels aliments, per lo tant, lluita contra el malbaratament alimentari, efectes a nivell d'impacte ambiental, etc. I ser intermediari de la solidaritat ciutadana perquè una sèrie de gent pugui sinó exercir plenament el seu dret a l'alimentació, en part, pugui exercir-lo” (P1).

Per altra part, les entitats amb projectes d'acompanyament a les persones vulnerabilitzades arriben a negar la seua funció com a banc d'aliments, i mostren una desvinculació com a mers distribuïdors d'aliments. S'admet que és una pauta practicada durant molt de temps, però que ara la intenció és abandonar aquest mecanisme de distribució d'aliments (Ortiz, 2019) per no perpetuar una doble fórmula d'accés a l'alimentació en funció de les característiques socioeconòmiques de la població.

“Nosaltres no parlem tant com a banc d'aliments sinó de projectes que intenten donar resposta a unes necessitats, i en aquest cas una d'elles és l'alimentària (...) nosaltres com a entitat la missió que tenim no és repartir aliments, és acollir a les persones per què s'apoderen i siguin protagonistes del seu canvi i estar al seu costat. (...) nosaltres creguem que les persones han de poder accedir de forma normalitzada” (P2).

“Com a concepte és difícil, o sigui és una cosa que existeix que en el seu moment es va promocionar i fomentar i tal, però a les entitats ho tenim, perquè és el que t'he dit... tenim donacions, ajudes d'ajuntaments, hi ha necessitats i és difícil de desmuntar aquesta xarxa que hem muntat en el temps.”(P3).

4.1.2. Estructura organitzativa i formes de treball de les entitats socials

Els circuits de suport alimentari a l'Estat espanyol parteixen d'una delegació de funcions i responsabilitats des de les estructures públiques cap a entitats socials del tercer sector social. Aquestes organitzacions, a múltiples escales, han establert una arquitectura operativa de treball en la qual s'articulen les diferents formes d'intervenció. En efecte, a nivell alimentari, són la Federació Espanyola de Banc d'Aliments, la Creu Roja i Càritas, qui s'encarreguen de suplir una funció, teòricament, de naturalesa pública, de garantia parcial de determinats drets socials.

En aquest sentit, les entitats i l'administració, particularment, els serveis socials, han consolidat un *modus operandi* mitjançant el qual les persones amb necessitat d'atenció són derivades cap a les entitats on se'ls atén d'acord uns plans de treball acompanyats d'un equip de voluntaris i professionals.

“Perquè les entitats, quan no hi havia pandèmia eh, per a què poguessin rebre aliments del banc, les entitats han d'estar donades d'alta d'un llistat dels serveis socials, i els serveis socials els donen diguin-me la conformitat de què són una entitat que funciona i que funciona bé, perquè es fan visites, es mira com treballen, o sigui, no és allò de què qualsevol entitat pot anar allà” (P1).

“Almenys el 90% de les persones que estan ateses des dels punts de distribució vénen derivades de serveis socials” (P2).

Val a dir, que per rebre atenció les entitats dirigeixen a les persones cap a la porta de serveis socials: “la porta del sistema” (P3), però, perquè es pugui trucar has de presentar certa documentació, regularització, determinades condicions, etc. Per tant, la via d'accés a aquest tipus d'ajudes intersecciona freqüentment una multiplicitat de desigualtats que s'han de resoldre i abordar de forma integral. La pandèmia i el ritme frenètic per donar resposta a molts sectors de la població va desdibuixar aquests filtres i des de les entitats mostren que es va atendre a tot el món, ja que no hi havia opció per iniciar tràmits burocràtics. Aquesta qüestió posa de manifest la necessitat de redefinir el sistema d'atenció social en clau inclusiva, és a dir, incorporant a la diversitat de membres de les diferents comunitats, i integral, considerant les limitacions de partida i els entrebancs legals, com per exemple la llei d'estrangeria (Llei Orgànica 4/2000).

Aquestes entitats s'organitzen territorialment i despleguen els seus recursos a múltiples escales. Tenen una estructura vertical amb diferents departaments encarregats de

diversos programes: inclusió social, necessitats bàsiques amb ajudes per als lloguers, per a l'escola, vestuaris, infància, pobresa energètica, etc. La dotació de recursos públics i privats ha possibilitat articular una xarxa de coordinació entre els serveis socials municipals i l'entramat d'entitats, associacions i parròquies a petita escala que depenen dels grans òrgans de decisió.

“La funció del consell (del centre d'estudis) és la de treure la feina de tot una sèrie d'aspectes que els que estan al peu del canó no poden fer, perquè ells del que tenen que estar preocupats és de què aquell menjar estigui preparat, que hagin tret suficient menjar, com s'organitzen, la relació amb les entitats (...) Cada un dels departaments hi ha diversos i té un responsable i un equip, i treballen conjuntament, i el responsable és el que coordina i el que porta a terme els objectius que s'hauran establert d'acord amb les directrius de la direcció. No és un treball en solitari on cadascú fa lo que li done la gana, funciona organitzadament” (P1).

“Com a diocesana tenim una sèrie d'equips tècnics territorials que estan al territori i que junt amb els projectes parroquials doncs atenen les persones, qualsevol persona que rep una ajuda econòmica hi ha uns treballadors socials que fan una valoració, llavors, aquesta és la nostra forma de treballar en diferents àmbits, i després hi ha una sèrie de programes especialitzats”(P2).

En context pandèmic, l'expansió del virus va precipitar canvis en aquests plans de treball. Les entitats afirmen que la seua tasca no és una tasca d'emergència, d'encarregar-se temporalment i puntualment de les conseqüències de les crisis, desastres naturals i accidents. Tot i això, la capacitat d'adaptació i de recursos disponibles de les entitats va engegar modificacions per habilitar les infraestructures per a un nou episodi. La trajectòria d'aquestes entitats, el seu pressupost i els anys de consolidació d'una relació col·laboradora amb les administracions públiques possibiliten adaptar-se als contextos més difícils.

“El primer moment de confinament sí que ens vam trobar que no podíem deixar a ningú enrere i que els circuits que s'estaven utilitzant habitualment no valien en aquest moment, llavors, com a Càritas ens va habilitar un telèfon que funcionava els 7 dies de la setmana”(P2).

“Nosaltres no som una entitat d'emergència diguéssim, normalment treballem en les persones, tenim un pla de treball, fem una valoració, és un treball de recorregut sempre coordinat en serveis socials i altres entitats, i treballant en xarxa i sempre supercoordinats en serveis socials”(P2).

“Tenim 85 centres d'instrucció d'aliments, sí que és veritat que algunes poblacions durant el covid no tenien i vam obrir específicament, o perquè hi havia molta 'avalancha' de demanda o perquè els ajuntaments ens han demanat” (P3).

Per altra banda, les bases de les entitats estan formades per un ampli equip de voluntariat que possibilita moltes funcions. També, s'apunten certs problemes en l'arribada del virus, ja que molta part del voluntariat respon a un perfil d'edat molt elevat, llavors, en etapes de crisis més severes aquesta estructura pot arribar a trontollar. A més, hi ha una idea de

fons que anota que dependre de la voluntat, la fidelitat i la vocació de les persones per garantir un dret humà essencial per a la vida és una irresponsabilitat de les institucions.

De manera paral·lela, es qüestiona el model pel seu caràcter assistencial basat en el 'jo t'ofereixo i tu reps' i l'escletxa que s'obri entre el donant i el receptor, plantejament que s'intenta superar amb la posada en marxa de projectes pilots, com les targetes moneder en el seu moment, per revertir aquesta dimensió i avançar cap a models més capacitadors, ja que la dependència i la passivitat són dos factors que accentuen la cronificació de la pobresa.

"Tenim unes 100 assemblees locals al territori que tenen aquests espais d'atenció, tota la part del voluntariat... perquè també si no seria impossible rebre a tantes persones."(P3).

"Jo, espero, que una sèrie de donants que d'alguna manera van descobrir el banc d'aliments durant aquest període, es mantinguin en lo que nosaltres diguem 'amics del banc'" (P1).

"Penso, que segons com les entitats atenguin als que van a buscar el menjar, un perd aquesta sensació que li estan fent caritat, es transforma en solidaritat. L'altre dia sentia un comentari que em va fer cosa, quina diferència hi ha entre solidaritat i caritat?, caritat és donar allò que et sobra i solidaritat és compartir allò que tens, i una mica per mi ha estat l'esperit de lo que s'ha viscut"(P1).

Centrant-nos en els programes d'ajuda alimentària, si bé es mostra la voluntat de deixar enrere les vies de distribució d'aliment en espècie, aquest mecanisme segueix present i reforçat en contextos de crisi. Per una part, des de les entitats socials obtenen el producte alimentari, majoritàriament, per dos canals: per donacions privades en menor quantitat i quasi tot l'engròs mitjançant la Fundació Banc dels Aliments o Creu Roja. Per altra banda, el Banc dels Aliments juntament amb Creu Roja gestiona la part proporcional a la compra pública dels aliments dels FEAD i complementen la seua varietat a partir d'altres fonts:

"D'on es recuperen aliments?, doncs de la indústria alimentària, fonamentalment del projecte 'Mercabarna' (...) tot lo que al final del dia no han pogut vendre, de moment són fruites i verdures" (P1).

"Un epígraf és SERMA, és el que ens proporciona més fruites i verdures i la veritat que estan molt bé, són retirades del mercat, sobretot dintre de la política de manteniment de preus, l'oferta i la demanda" (P1).

Aquests canals assenyalen la vinculació entre les entitats socials i les grans cadenes alimentàries tant per la compra pública directa impulsada per l'Estat com per vehicular els seus excedents. En concret, la funció de les diferents partides alimentàries és vehicular el producte que no compleix els criteris de mercat (imatge, mida, textura, color, calibre, etc.) i els excedents, per una manca de planificació adequada de les diferents baules de

la cadena alimentària. En el cas de les compres fetes per les mateixes entitats, fet no comú tal com apunten, excepte “per complementar la cistella perquè quedi més apanyada” (P3), existeixen convenis en l'àmbit local entre els ajuntaments i alguns supermercats. En resum, els canals d'obtenció d'aliments ens dirigeixen a l'agroindústria d'importació i exportació i a la seua dependència en intentar minimitzar les despeses econòmiques. Aquesta qüestió ens mostra la nul·la capacitat de control, també democràtic, per part de les entitats i les administracions en dependre de criteris de mercat basats en la maximització del benefici. Un exemple clar d'aquest fet és la taxació dels preus dels aliments, tot i que s'assenyala algun acte puntual de compra pública baix criteris de proximitat:

“Depèn de qui compra, per exemple, quan compra a nivell de l'estat, la federació espanyola, doncs intenta comprar al millor preu, és a dir, però algunes coses que hem rebut de la Generalitat també aquí el que interessa és que els productors locals tinguin entrada, alomillar en lloc de comprar i anar a buscar el millor preu es busca comprar quan és d'aquí, comprar per ajudar al sector de la producció catalana, o sigui, que no hi ha uns preus fixats, a més a més, si algú ha de fixar els preus, no els podem fixar nosaltres”(P1).

“El preu de compra dels productes van a preu de mercat de normal, lo únic que creu roja té licitacions per tants palets i li compren a l'empresa que ens serveix més econòmic, qui compleix les condicions” (P3).

No obstant això, hem observat que les crítiques que impulsen canvis en aquest model segueixen argumentacions respecte al tipus d'aliments repartit, en cap cas per la col·laboració amb una indústria alimentària monopolitzada per unes poques empreses. Sí que hi ha una clara preocupació per millorar l'aliment que arriba a ser distribuït, en canvi, no es considera cap alternativa per reorientar les compres cap al sector primari local.

“Ens preocupa el tipus d'aliment que es distribueix, en una societat li sobren aliments i sembla que tot és vàlid per distribuir a punts i no és així, a vegades ens ha preocupat molt perquè arriben donacions de 'noseque' i això es distribueix. (...) No és tant per la qualitat, si no pel tipus d'aliment que es distribueix, a vegades es distribueix molt de producte sec, molt de llegums, i això fa que les persones no puguin tenir una alimentació saludable, no perquè el que es distribueix sigui dolent, sinó perquè les persones necessitem frescs, productes frescos bàsicament, hi ha escassetat, llavors, això acaba afectant a l'alimentació de les persones”(P2).

4.1.3. Relacions institucionalitzades

Com hem anat comentant, el model de delegació pública entorn de l'ajuda alimentària situa les tres entitats estudiades en una posició privilegiada quant a la gestió. Els últims anys han servit per a teixir complicitats i sinergies amb els ens locals i així reforçar les

relacions mitjançant espais de trobada, tant a escala local, nacional com supranacional. Des de les entitats coincideixen en el fet que les relacions establertes són molt positives i que les perspectives de treball conjunt també. Aquestes formes institucionalitzades s'han reforçat arran la COVID-19, ja que Serveis Socials va haver de tancar la seua activitat presencial i llavors "la porta d'entrada (al sistema) era Creu Roja o Càritas"(P3).

Tanmateix, hi ha cert consens respecte a l'assumpció de responsabilitats per part de les institucions en garantir el dret a l'alimentació al conjunt de la ciutadania. Podem extraure una crítica generalitzada de les entitats quant a la protecció del dret, mentre que també s'apunta una suposada obligació a ser solidaris al conjunt de la ciutadania. Aquesta consideració connecta i justifica la idea de voluntariat que promulguen totes les organitzacions.

"Al final ells (administració pública) tenen aquesta funció pública, l'obligació de garantir aquests drets, que no es garanteixen, ni el de l'habitatge, ni el de l'alimentació ni el de mil coses"(P3).

"Els estats, els governs, les administracions, les municipalitats tenen una gran responsabilitat perquè el dret a l'alimentació es pugui gaudir per part de tothom.(...) el dret a l'alimentació hauria d'estar reconegut a nivell del país, a la constitució no hi és" (P1).

"Però la societat, i a la societat hi som nosaltres, com a ONG, entitat social, tenim una obligació de solidaritat, els nostres dos grans valors són la sostenibilitat i la solidaritat, tenim una obligació de ser solidaris i de pal·liar els efectes de què no estigui ben funcionant el dret a l'alimentació, doncs, pal·liar fins allà on puguem nosaltres els efectes, i també canalitzar la solidaritat ciutadana, o sigui, si no existeixen els bancs dels aliments, molta gent que vol ajudar... perquè hi ha molta gent que vol ajudar" (P1).

En darrer lloc, seguint amb la crítica, podem treure una mirada de disconformitat amb la gran política alimentària a escala europea. En aquest sentit, s'és conscient del que comporta comprar producte sec a través d'un concurs dirigit a les grans empreses i al·leguen la seua tasca d'incidència per modificar aquesta pràctica en el pla de reforma del FEAD 2021-2026. No obstant això, la seua aportació segueix un argument basat en l'eficiència (en clau empresarial i de gestió eficaç) del model, materialitzada amb les targetes moneder, sense arribar a considerar transformacions que seguïssin criteris de sobirania alimentària.

"S'ha fet incidència per a què es replantegi com s'estan utilitzant aquests diners a nivell de l'estat i que es pugui utilitzar via altres vies, targeta moneder, per exemple. Al final, aquest sistema a qui beneficia? Que l'estat agafi aquests diners d'Europa, i compri aliments per acabar distribuint-los en els punts no ens sembla la forma més eficient de fer-los servir. I aquesta és la gran política, la principal, per garantir el dret a l'alimentació que hi ha a nivell europeu" (P2).

Altrament, les relacions amb la societat civil autoorganitzada, molt present i protagonista en l'etapa pandèmica, han estat limitades. Tot i que s'assenyala que l'objectiu de les xarxes veïnals i les grans entitats socials és el mateix, i que per tant, si cal sumar esforços, se sumarien, podem visibilitzar determinada mirada vertical respecte a aquests espais ciutadans informals. La voluntat d'intercooperar entre projectes que treballen amb línies comunes, en alguns casos, dependria de la demanda d'ajuda de les petites iniciatives a les grans organitzacions. En aquest sentit, no s'observen canals de comunicació amb entitats, espais de suport i solidaritat mútua.

“Tenim relació amb entitats que tenen estructures diferents a la nostra, però són entitats que podríem dir que estan aquest nivell (gest que mostra altura), després estan les que estan a un nivell de molt més contacte amb la gent, llavors nosaltres tenim relació en la major part d'entitats, de vegades és una relació d'algun treball concret o alguna jornada conjuntament amb aquestes que estem al mateix nivell”(P1).

“Amb aquestes entitats que tu dius (xarxes de suport mutu) si no s'han posat en contacte amb nosaltres, no tenim relació, perquè són ells els que es posen en contacte amb nosaltres (...) si ells no ho demanen, nosaltres no tenim relació amb ells” (P1).

Així mateix, respecte a l'emergència d'aquests espais de cooperació ciutadana es mostra una opinió molt positiva quant al seu caràcter comunitari, de mobilització veïnal. En canvi, desperta preocupació la reproducció de relacions assistencialistes entre les persones que interactuen en un mateix territori. Aquesta consideració resulta sorprenent, ja que la preocupació existeix en cercles comunitaris informals i no tant en els projectes d'atenció que treballen les mateixes entitats.

“Però, a vegades sí que veiem una mica... ens alerta el fet de què algunes d'aquestes respostes acaben reproduint models una mica assistencialistes. És a dir, en el moment que el model es planteja així: 'jo tinc una necessitat, jo te l'ompló', veient que és el que tu vols, que és aquest entrepà, al final quan portes dies menjant entrepans al final el que tu vols és com ser un ciutadà normal, entrar a la botiga i agafar el menjar, llavors, quan aquestes iniciatives doncs acaben des de la bona voluntat reforçant un model que creem que l'anàvem superant, ens alerta. Ara, ens sembla molt positives perquè al final és mobilització popular, és col·laboració entre persones, és ajuda mútua i això és el que nosaltres volem fomentar sempre. Si fem distribució d'aliments que puguin ser projectes comunitaris, oberts a tothom, amb relacions horitzontals, que siguin punts de trobada i de mobilització i consciència de drets i d'apoderament de les persones” (P2).

4.1.4. Alternatives: Targeta moneder i el Gran Recapte amb diners.

Les formes de garantir el dret a l'alimentació per als col·lectius més vulnerabilitzats posades en marxa ha anat evolucionant al llarg dels anys. Els repartiments massius amb llargues cues a l'espai públic transicionaren a centres de distribució amb mecanismes de repartiment per lots o cistelles quinzenals. Uns anys més tard, amb la incorporació de noves dimensions i significacions a la noció del dret a l'alimentació, es posaren en marxa

els sistemes de distribució amb punts, un mecanisme de valoració segons les característiques socioeconòmiques familiars i personals. Avui en dia, la intenció de les principals entitats del tercer sector social és realitzar un canvi de 'xip' i implementar un model centrat en l'autonomia de les persones amb dificultats d'accés a l'alimentació.

Ara bé, com hem vist, per valorar aquest tipus de propostes caldrà distingir entre les organitzacions que treballen directament amb aliments (Fundació Banc dels Aliments) i aquelles que es centren en l'acompanyament a les persones en aquestes situacions. La realitat és que a hores d'ara conviuen diferents estratègies per pal·liar les mancances alimentàries de la ciutadania.

D'entrada, les entitats que tenen contacte directe amb les persones i que actuen amb determinats plans de treball alegen que les targetes moneder són el futur i que cada vegada més s'estan posant en pràctica. Concretament, segons assenyalen, el pressupost en ajudes directes ja supera a les ajudes en espècie. D'aquesta manera, ressalten la seua virtut empoderadora, ja que no substitueix el procés de compra per part de les persones i normalitza l'adquisició de productes. L'objectiu és facilitar una compra convencional per no perdre la capacitat de planificació i els hàbits que comporta. No obstant això, si l'objectiu d'aquesta proposta es disminuir la dependència, aquest plantejament el que fa és reemplaçar la dependència en aliments per diners via dèbit.

“Hi ha un tema que no ens agrada a les entitats que és que al final generem un sistema paral·lel a la xarxa normalitzada, i perquè gent que no té recursos no pot anar al 'super' conforme va la gent que té recursos... es crea com dos, el 'super de los pobres' i el 'super' normal, això es el que no ens agrada i lo que anem intentant canviar poc a poc.” (P3).

“Una persona perquè no tingui ingressos econòmics no vol dir que no sàpiga anar a comprar, és a més, no ha de perdre les habilitats de saber gestionar-se el pressupost (...) nosaltres la targeta la veiem un instrument per treballar amb les persones (...) les persones el que necessiten són diners per anar a comprar, no necessiten que els hi compren o donen” (P2).

#OmplimLaTargeta

Campanya de recaptació a partir de donacions. Càritas (*#OmplimLaTargeta*)

Segons les entitats, aquest canvi en les partides d'ajuda alimentària allibera esforços destinats a la logística de captació de donacions i emmagatzematge dels productes, fet que afavoriria l'acompanyament humà més proper i dedicat. Això sí, a la implementació d'aquesta proposta d'una forma generalitzada hauria de seguir un protocol avaluador d'aquest acompanyament, ara, més focalitzat.

“Per això les entitats tirem més pel tema econòmic de les entregues... perquè al final tot el tema de captació, logística, emmagatzematge, és molt més complicat que una entrega econòmica, que vinga una persona a l'oficina tu li fas l'entrega i la persona va a comprar i prou (...) al final més que tenir un sistema fraccionat d'ajudes, voldríem tenir un sistema unificat i que jo a una persona que li estic ajudant a pagar el lloguer i li done aliments cada mes, li pago unes factures de la llum i la beca del seu fill, doncs, jo preferiria donar ajuda econòmica de tants diners i que ell s'ho gestionés, i això també suposaria eliminar molta estructura, molts tràmits, moltes hores i segurament moltes hores d'aquesta gent que es dedica a fer aquests subprojectes les podria dedicar a aquest acompanyament real a temes ocupacionals”(P3).

Tot seguit, les mateixes entitats mostren dificultats per imaginar la utilització d'aquesta estratègia a gran escala, ja que assenyalen que manca un treball pedagògic, de confiança amb les persones que atenen, és a dir, mostren que aquest és el principal repte perquè les pràctiques tradicionals han prioritzat “comprar un paquet d'arròs a donar un euro a una persona” (P3).

Per altra banda, pel que fa a la Fundació Banc dels Aliments, la pandèmia també ha anticipat canvis. Des de l'organització s'ha plantejat realitzar un Gran Recapte, campanya de recaptació d'aliments, en format econòmic. La impossibilitat de mobilitzar-se per fer l'entrega d'aliments en espècie fou clau per activar un recapte centrat en donatius econòmics a través de la plataforma 'bizum', per transferència o via supermercat. Aquesta estratègia alimenta un “missatge consumista amb un dels sentiments més nobles de la humanitat: la compassió” (Fatjó-Vilas, Montagut, 2018). i fomenta la desmobilització política.

“El gran recapte es va fer amb format diners, la gent anava als ‘supers’ i comprava 10 euros del que sigui, llavors, després els mercats tenien un coixí de diners i llavors els bancs dels aliments poden comprar els aliments a lo llarg de l’any (...) aquells diners només es poden fer servir en aquells supermercats, hi ha que ens guarden els diners per més temps i hi ha que ho has de comprar de seguida, aleshores, torna a ser producte sec que es pugui conservar” (P1).

Campanya de recaptació a partir de donacions. FBA (El Gran Recapte Virtual)

Aquesta proposta s’ha valorat positivament per l’eliminació de totes les tasques destinades a classificar i tractar els aliments donats. A més, possibilita la compra de millors aliments (frescs) per completar aquests patrons dietètics equilibrats.

“Penso que lo del gran recapte de diners estaria molt bé que es consolidés (...) el fet de tenir diners, sigui en efectiu, que ingressaven al banc, sigui diners dipositats a una cadena, permet espaiar les compres i comprar allò que necessites, és a dir, si tu dones diners, pots per exemple comprar ous, carn, peix... pots inclús fer experiments de targetes de diners de donar-li a una gent una targeta per poder estar en un supermercat”(P1).

Recapitulant, totes dues estratègies presenten una patent col·laboració amb l’agronegoci, una subordinació a les seues directrius i lògiques mercantils i un augment dels seus beneficis a causa de la concentració de la riquesa. L’explicació rau per tractar-se d’un plantejament que prioritza l’eficiència de la gestió des d’una òptica empresarial per poder tenir o més menjar o més diners per comprar menjar, i no tant en un acompanyament capacitador que visibilitze la situació i sigui capaç d’empoderar a les persones en situació de vulnerabilitat social. En poques paraules, centrar un model que pretén garantir el dret a l’alimentació, únicament, amb la regularitat de les donacions de la resta de la societat, resulta difícil d’imaginar operativament: “La ciudadanía aporta un millón y la entidad bancaria dona otro adicional” (Congostrina, 2020, El País).

4.1.5. Horitzons individualistes

Recollint tot el que s’ha dit, els objectius de cara al futur de les tres organitzacions socials estudiades varien mínimament segons es tracta del Banc dels Aliments, encarregat de la

distribució i de la recuperació d'aliments, o de Càritas-Diocesana de Barcelona i Creu Roja, més ocupades de l'acompanyament (persona, social i econòmic) de les persones ateses.

En el primer cas, des de la fundació són conscients del mal funcionament del sistema alimentari, però creuen que sense la seua existència les coses anirien molt pitjor. En aquest sentit, no s'hi troba un full de ruta definit per als pròxims anys i es percep certa manca d'alternatives, més enllà de continuar recuperant aliments i distribuint-los a les diferents entitats socials, ja que pensen que aquesta tasca l'haurà de realitzar algú en qualsevol cas.

“Per nosaltres el dret a l'alimentació és fonamental, no som utòpics ni ens mirem el melic, sabem perfectament que la nostra funció si les coses funcionessin bé, no seria necessària. El banc d'aliments és l'únic banc que desitjaria no existir, no haver d'existir, però clar, mentre hi haja fam i s'ha vist molt clarament durant aquesta pandèmia i s'està veient, sense els bancs dels aliments la situació hauria estat dramàtica (...) els nostres objectius a 10 anys vista és sobretot el de ser els més eficients possibles per poder arribar al màxim d'entitats possibles i recuperar el màxim de quilos possibles, dintre del nostre ideari no veiem una situació que no hi hagi malbaratament, en la que tothom tingui i haja menjat, etc. No la veiem, si tu la veus, et felicito” (P1).

En segon lloc, des de les entitats que tenen contacte directe amb les persones que sofreixen vulneracions en els seus drets socials s'aposta de forma decidida per les ajudes econòmiques directes, i amb aquesta manera substituir l'esforç de gestió dels aliments en espècie per dedicar-lo a les persones. Així doncs, són conscients de les jerarquies que suposa l'assistència social i mostren l'interés per avançar cap a projectes més comunitaris, inclusivius i participatius. En aquesta línia, es mostren partidaris d'una renda de garantia que siga capaç de cobrir totes les necessitats bàsiques i assenyalen la seua tasca d'incidència política en aquest sentit.

“La missió que tenim no és repartir aliments, és acollir a les persones per a que s'apoderen i siguen protagonistes del seu canvi i estar al seu costat, llavors, com ho veiem?, que puguin ser un projecte més comunitari i inclusiviu, fins i tot on la figura del voluntari/professional es desdibuixa i no es done aquest rol de: “tu tens una necessitat, jo t'omple i tu reps”, que sigui un projecte participatiu i inclusiviu”(P2).

“L'ideal dels ideals és que ni existeixin els bancs d'aliments, però que tampoc existeix la targeta moneder, que hi hagués una renda garantida de ciutadania per a que la gent pogués cobrir les seves necessitats bàsiques de forma garantida, això seria l'ideal”(P2).

I en tercer lloc, des de la Creu Roja es creu que cada cop més tothom -ajuntaments, serveis socials, entitats- està més conscienciat en què l'aposta per les ajudes econòmiques són la millor opció, per la qüestió de la dignificació, per traure cues i per potenciar l'autonomia de les persones. També, es posa èmfasi i es destaca les possibilitats

que obri aquesta opció quant a la compra de producte fresc i la configuració de dietes més equilibrades. No obstant això, apunten que els objectius resten condicionats pels pressupostos, la gran demanda i la saturació que aquesta comporta. Aquesta realitat genera impotència i desesperació, com hem pogut observar, en tant que la feina realitzada sols serveix per a pal·liar i esmorteir desigualtats de caràcter estructural.

“La nostra estratègia és poder oferir aquestes ajudes econòmiques per tindre accés al fresc, treballar l’acompanyament de la part més de la salut per temes d’hàbits saludables. (...) Un objectiu a llarg plaç en la mesura de lo possible és treballar tot el tema de l’acompanyament de drets perquè les persones puguin cobrar l’ingrés mínim, la renda garantida i treballar més en aquesta línia de què tinguin una ajuda econòmica per ells, gestionar... que no tant anar fent ajudes ‘parxes’. Però la realitat quina és? Pues... que hi ha molta demanda, serveis socials estan saturats i al final acabes fent aquests ‘parxes’, però la idea a llarg termini i en petits projectes tipo pilotatges sí que pues... grups de 20 persones que facin itineraris ocupacionals, que els donen una ajuda en intervenció saps? pues això ho fem a petita escala, amb projectes pilot amb altres entitats, però això és a petita escala, al final a gran escala quan hi ha tanta demanda acabem fent aquest ‘parxes’ ”(P3).

4.2. Alterbanc i les xarxes de suport veïnals

4.2.1. El dret a l’alimentació des de la sobirania alimentària

El dret a l’alimentació i el seu significat ha anat evolucionant amb el temps. La seua constant vulneració per a les classes populars ha fet que les organitzacions encarregades de garantir-lo —parcialment— hagen hagut d’adaptar les seues maneres de fer per a avançar cap a una mirada més respectuosa amb les persones i el medi ambient. Alterbanc, com a iniciativa ciutadana pel dret a l’alimentació saludable i sostenible, ha estat un moviment que ha tractat de posar en qüestió i problematitzar aquesta suposada adaptació de les grans entitats del sector social, tant des de la perspectiva alimentària com la social. En aquest sentit, ens refereixen a la conformació d’un discurs per part de les principals entitats socials que actua com a ideologia retòrica, no pas amb voluntat real de transformar el model.

Amb la introducció de la proposta d’Alterbanc estem parlant de dues narratives diferents amb distintes implicacions a múltiples nivells, és a dir, la lectura sobre el dret a l’alimentació que s’hi fa des d’Alterbanc és des de l’anticapitalisme, entenent que l’alimentació actualment és una mera mercaderia, i en tant que mercaderia, es necessiten determinats recursos per accedir a aquesta. Per tant, les persones que no tenen la capacitat d’accedir a aquest dret, són persones empobrides i vulnerabilitzades,

però, amb el mateix dret que tothom. Llavors, de la reflexió comunitària i de la vulneració del dret alimentari per a determinats col·lectius, el banc alimentari agroecològic intenta donar resposta des de la comunitat a un dret essencial per a la vida, en compte d'amb models dineraris.

Tanmateix, la proposta va un pas més enllà i reivindica el dret a l'alimentació saludable i a la bona nutrició com una dimensió imprescindible a treballar. El dret a menjar productes nutritius és universal, o siga, que no hauria de dependre de la situació socioeconòmica de les persones.

“Lo que no es nutrición, es malnutrición o desnutrición, y eso es un maltrato lo que se les está haciendo a las familias vulnerables, es decir, se les está salvando pero se les está matando en vida, negando el derecho a la alimentación sana” (P5).

Per altra banda, es planteja un dret a l'alimentació empoderador i sobiranista, amb capacitats de control. S'entén que la intervenció de les administracions cap als sectors empobrits és totalment desempoderadora, i a més, assenyalen al model de desenvolupament encapçalat per la modernització culpable de menystenir un conjunt de coneixements lligats al cicle de la natura, al camp i a la terra. Aquestes dues consideracions deriven en una conscienciació que reclama el protagonisme per a aquests col·lectius per a liderar transformacions individuals i col·lectives.

“Ens fa com fer la doble línia... tota aquesta pràctica desempoderadora que té l'administració en relació a certs col·lectius en les perifèries urbanes, i com tot aquest procés a partir de la modernització, el 'desarrollisme', que va com menystenir tota aquesta gent i sabers, molta d'aquesta gent va venir i es va instal·lar en zones perifèriques, tot això és com una bomba de relotgeria. Per això nosaltres enteníem que restituir els sabers rurals vinculats a comunitats migrants i migrades, dels anys 50, però migrades de l'actualitat que potser venen de migracions transatlàntiques i que porten una connexió en lo rural molt més propera que nosaltres, doncs ens semblava crucial vincular-ho. I a partir d'aquí pensar en el dret a l'alimentació saludable, però dret a les cosmovisions, a tenir accés a aquestes cosmovisions i a que aquestes comunitats que han sigut doblement 'maxacades' puguin ser protagonistes, al davant d'una transformació que com a societat hem de fer totes”(P6).

Així mateix, repensar el dret a l'alimentari des d'aquesta mirada comporta una gran crítica a les formes institucionals i la seua desresponsabilització com a principal garants dels drets humans. Aquesta qüestió contrasta amb la perspectiva de les entitats socials analitzades quant a la promoció de l'obligació ciutadana en ser solidaris respecte als col·lectius vulnerables.

“Otra cosa es la parte deshumana de las instituciones de lavarse las manos, y siempre deja a la sociedad en esas, es cuando mi hija me dice a mí: “tengo que llevar un paquete de arroz al colegio para las familias pobres”, digo: “tú no tienes que llevar nada porque para eso yo pago

los impuestos...para que no haya familias pobres, para que los responsables de que la sociedad funcione se hagan cargo de que las familias puedan alimentarse correctamente". No es responsabilidad de mi hija, ni de la sociedad, la responsabilidad al jefe de la empresa, del estado, de la administración pública, exigirle que haga su trabajo"(P5).

4.2.2. Estructura organitzativa i formes de treball d'Alterbanc i les xarxes de suport veïnal

Les formes informals que es regeixen per l'autogestió es diferencien radicalment dels canals formals en una multiplicitat de qüestions. En l'àmbit alimentari, com hem anat explicant, existeix una concentració i centralització dels recursos públics cap a les principals entitats que s'encarreguen de l'assistència social. Això vol dir que tots aquells projectes que se situen fora de la fórmula oficial articulada a partir dels serveis socials no compten amb cap ajuda institucional assignada, més bé, en els millors dels casos algun recurs puntual i simbòlic.

Alterbanc està conformat per una part de la pagesia de proximitat agroecològica de l'àrea metropolitana de Barcelona, algunes xarxes de suport mutu comunitàries i el suport econòmic d'alguna administració i fundacions privades. Aquesta realitat esdevé en moltes dificultats per a la planificació de l'activitat i fa que el projecte no prengui continuïtat. No obstant això, l'aposta per un model comunitari on les comunitats protagonistes s'organitzen per donar respostes a necessitats col·lectives, possibilita altres formes de finançament, com són per exemple les caixes de resistència i els fons de solidaritat (<https://projectelliures.cat/>). En aquest sentit, s'identifiquen la diversitat de formes que prenen les organitzacions ciutadanes en funció de la particularitat del territori. Aquesta característica defineix el caràcter d'aquestes iniciatives, on les maneres de construir alternatives no segueixen un únic model rígid i tancat, sinó adaptat a la singularitat de cada cas. Un exemple d'aquesta pluralitat de formes de fer és la voluntat de donar resposta a múltiples formes d'exclusió i violència.

"Nosaltres no teníem transport, llavors, trucant a gent que tenia camions, entitats de cultura popular, anant buscant..."(P6).

"No només ateníem qüestions que tenen a veure en l'emergència alimentària, sinó altres exclusions... sanitàries, de violència, acompanyant a dones a denunciar, a buscar habitatge, gent que es quedava sense casa, era una situació bastant dramàtica"(P6).

"Fèiem com un model mixte, ho recollíem tot, anàvem a recollir menjar al banc d'aliments, però llavors compràvem també agroecològic i anàvem combinant perquè en aquell moment vam estar en un nivell de persones de 3000 i pico persones"(P6).

El caràcter informal de l'autoorganització ciutadana de base associativa posa de relleu els problemes de logística i la lluita diària de les persones organitzades per solucionar conflictes. Al contrari, les entitats compten amb un sistema consolidat amb diferents partides pressupostàries assignades per cobrir despeses. No obstant això, els objectius dels projectes, en part, també són divergents, ja que des de la intervenció veïnal s'apunta que es pretén construir una xarxa de xarxes, és a dir, una articulació del conjunt de barris de les ciutats per confeccionar espais crítics que donen resposta a les necessitats de la població: "vam constituir informalment la xarxa de suport d'Hospitalet, conjuntament amb altres col·lectius, per nodes de diferents barris de la ciutat"(P6).

4.2.2.1. Indicadors d'acció comunitària: Mans de barri

Indicador 1. Inclusió

El sistema d'assistència social és l'encarregat d'atendre a aquells col·lectius de la població que no tenen garantits alguns dels seus drets socials (aliments, habitatge...), ja que el model econòmic els ha taxat com a mercaderies o béns de consum i inversió. Aquest model intenta donar resposta a aquestes problemàtiques, però, el resultat és una aglomeració de pegats, com han apuntat les entitats, que no donen solucions sistèmiques i estructurals. A més a més, aquest sistema està dirigit principalment per aquelles persones que tenen la seua situació administrativa regularitzada, fet que discrimina a molts col·lectius que majoritàriament resulten els més colpejats per les crisis. Aquesta qüestió interpel·la el nivell d'inclusió a la diversitat de la població d'aquest mecanisme d'entrada al sistema formal i el nivell de saturació al que està sotmés.

"Había muchas familias vulnerables que no eran atendidas ni por Servicios sociales, simplemente por no estar empadronado, por no tener papeles, había gente desamparada"(P5).

"Hi havia molta gent que no tenia la situació administrativa regulada, no tenia els canals habituals. Aquí van centralitzar un número l'ajuntament i no contestaven mai, o si contestaven deixaves les dades i ja et trucaran... costava molt que et truquessin, llavors era això... era com ufl, que fem? I vam començar a llençar una campanya des de la XES (Xarxa d'Economia Solidària) Hospitalet"(P6).

Per altra banda, les xarxes veïnals no estan exemptes per naturalesa d'algunes jerarquies i relacions de poder dintre de les seues estructures, però, d'entrada, no plantegen cap filtre a la participació per cap raó administrativa. D'aquesta manera, els cercles ciutadans no compten en cap estructura estipulada que dicte la manera d'organitzar-se, així, la

informalitat i la participació basada en el compromís i la democratització de tasques facilita que cadascú pugui aportar el que pugui en funció de la seua situació. No obstant això, aquesta articulació presenta complicacions a l'hora de donar continuïtat a les iniciatives pel nivell de desgast que suposa l'activisme.

“La participació entre tots, assembleària, informal, vull dir que ningú té ningun rol marcat. Sí que és veritat que cadascú té, per les seues eines de treball, està a unes coses o amb unes altres, mentre hi ha gent dedicada a la producció, a la logística, la meua vessant és més de divulgar, comunicar i d'incidència política. L'organització és absolutament informal, assembleari i comunitari, si jo puc un dia faig una cosa, si no puc a l'altre, és un grup petit i per lo tant a dia d'avui no necessita d'institucionalització, som un grup de gent que compartim uns valors i la feina com bonament podem”(P4).

“Sí que vam intentar que fos molt transversal, i des d'un inici sí que hi havia la preocupació gran de com ens vinculàvem en aquella tota gent que necessitava el menjar. Però per a que això tingués l'efecte que volíem que era la intenció que era... no només repartir menjar sinó generar articulació als barris, havíem d'anar més enllà, i com fèiem per a què aquesta gent assumeix, i com entendre tots que estàvem aquí de forma corresponsable?, i com feies que no eres l'administració?, i que l'altra gent també havia de poder fer i hi havia moltes persones en les que tu et podies vincular. La idea era mai exigir a tothom que fes el mateix, si no partint de la idea d'equitat que segons el que tu pots, segons els teus sabers i possibilitats, poder aportar en aquest projecte col·lectiu o en aquest procés d'aprenentatge col·lectiu”(P6).

Centrant-nos en la nostra unitat d'anàlisi, hem pogut veure que una de les característiques ha estat la inclusió de tota persona o col·lectiu que s'haja volgut sumar: tant persones que es troben en situacions socioeconòmiques difícils com persones que s'impliquen per motius polítics. Prioritzar la sedimentació heterogènia d'esforços, en aquest cas pel dret a l'alimentació, de totes les persones, ha estat una decisió intencionada, amb la voluntat de comptar amb totes les veus en el camí de la lluita social en termes de drets. Per destacar un exemple, des de la xarxa de suport d'Hospitalet, en període de confinament van treballar conjuntament amb alguna de les entitats del tercer sector que practiquen altres formes d'intervenció:

“Vam intentar ser 'super' inclusives, per exemple, moltes d'aquestes entitats que diem que són del tercer sector i que alimenten unes dinàmiques 'xungues', la nostra voluntat va ser de sumar-les i intentar erosionar-les. Quan algunes que tenien menjar però no tenien accés a producte fresc perquè moltes vegades és el que passa en el banc dels aliments... nosaltres vam fer l'esforç de dir... pues vengal! pues portin-li taronges, portem-li...no ecològiques, però intentar també vincular-los i intentar sumar en aquest moviment.”(P6).

També, s'apunta que la participació en el projecte ha facilitat nous contactes entre persones que compartien un mateix territori, i en definitiva, un espai comú. Això ha ajudat a posar sobre la taula la qüestió alimentària per a sectors de població menys conscienciats i ha obert la porta a la cooperació i reciprocitat entre el veïnatge. De tota manera, es posa de relleu que l'activisme és una activitat que desgasta molt pel temps

que requereix i pels grans esforços que comporta, fet que complica la continuïtat en el temps dels projectes de base ciutadana i associativa i volatilitza la seua incidència.

“Jo penso que sí que s’han donat relacions noves, que es van vincular de barris diferents, que bueno.... aquí tothom es coneix, en realitat Hospitalet és un poble molt gran, però sí que hi hagut vinculacions noves. S’ha posat molt sobre la taula la qüestió de l’alimentació, de l’agroecologia, la importància de tota aquesta qüestió en un territori com el nostre. Sí que ha hagut, però jo penso que la gent ens vam cremar molt, va haver una intensitat molt forta i va haver gent que ho va donar tot durant tres mesos i va acabar exhausta”(P6).

Indicador 2. Empoderament

El nivell d’empoderament ciutadà en els projectes de base veïnal demana construir relacions i vincles de proximitat basats en l’horitzontalitat cooperativa i el respecte mutu. El fet d’engegar iniciatives a partir de la posada en comú de necessitats col·lectives possibilita confiança, autonomia i cert sentiment de pertinença. No obstant això, la informalitat d’aquests espais fa difícil parlar del nivell d’empoderament de les estructures veïnals per les diferents casuístiques, tempos, particularitats, etc.

En el cas d’Alterbanc i les xarxes veïnals que participaren hem pogut observar com l’organització variava bastant depenent del projecte territorial i node de treball. Amb tot i això, la intenció ha estat facilitar el treball cooperatiu entre veïnes i veïnes, fet que ha substituït la possibilitat de crear estructures de gestió i coordinació formals com ocorre en les entitats socials. La relació que s’ha anat creant entre totes les persones participants partia d’una vinculació d’igual a igual, ja que no era cap voluntari en representació d’una entitat d’acció social que du a terme les tasques de planificació i distribució. Aquesta relació vertical i unidireccional de ‘jo et done i tu reps’ s’ha difuminat gràcies a la participació activa de la gent en situació de vulnerabilitat.

“Cada xarxa s’organitza d’una manera, però sí que és veritat que sempre es busca una relació, a vegades són els propis beneficiaris els que organitzen, a vegades hi ha un grup que dinamitza, a vegades entre totes defineixen quina va a ser la cistella d’aquella setmana, a vegades només estan a l’hora de rebre la mercaderia i distribuir-la, després he vist que es fan grups entre ells per compartir receptes. Veig que hi ha, fins i tot, trobades per cuinar entre totes. A partir d’aquí hi ha molta creativitat”(P4).

“Había diferentes ‘xarxes’, había en la que no contactabas directamente con las familias vulnerables sino con los voluntarios que iban a preparar las cestas para repartir, después ellos, había ‘xarxes’ en las que las familias vulnerables eran voluntarias directamente y activas de la descarga y montaje de las tal para el resto de las familias”(P5).

Seguint en aquesta línia, pel que fa a l’accessibilitat als productes alimentaris, podem parlar d’un model que tracta de fer confluïr dues veus sense necessitat de cap

intermediació, és a dir, la gent dels barris i la pagesia local. Tot i que depén de cada xarxa de suport i la forma de treball establerta en ella, les persones compten amb la possibilitat de decidir i escollir els productes de temporada en funció de les seues preferències.

“Cada semana hacemos una oferta con lo que los ‘pageses’ nos van diciendo (...) En la mayoría de los casos son las propias ‘xarxes’ las que dicen lo que va dentro, pero por ejemplo la ‘xarxa’ en la que vamos a repartir mañana han sido ellas las que nos han dicho: ‘poned lo que queráis, lo que se adapten realmente a la necesidad del campo’”(P5).

“Nosotros intentamos un poquito más que las ‘xarxes de suport’ elijan lo que los vecinos quieren, que estén en contacto con los vecinos y si los vecinos no comen ‘bleda’ pues que no coman bleda... que pidan otra cosa, para intentar dar una oferta en la que también la persona que va a ser el consumidor final del producto pueda poner su voz”(P5).

El sorgiment del projecte hem de contextualitzar-lo en un moment de crisi sanitària on les necessitats eren molt elevades. Aquesta situació obliga a prendre decisions d'emergència que no sempre afavoreixen al procés d'empoderament de la població. En canvi, podem veure que l'objectiu era aquest i que en un moment de menys incidència del virus s'hi començaren a plantejar alternatives per promoure dinàmiques d'intercanvi, col·laboració i accions conjuntes entre els agents implicats: espais de socialització, de trobada, de reflexió, culturals, de foment d'habilitats, etc. Totes aquestes consideracions posen de relleu la recerca contínua dels moviments veïnals per adaptar-se als contextos d'acord a les seues cosmovisions.

“Podem pensar en un model que ens agradi més que no el de repartir cistelles? i vam començar a pensar en aquest model d'economat, on tu pots venir composar tu la teua cistella més a la teua necessitat”(P6).

“Hem anat seguint i intentant alimentar l'espai de la xarxa, l'espai de cuina política, el tema de l'hort, intentant que haja un circuit de pensar la cadena, el sistema alimentari. Quan ens ajuntem cuinem, doncs veiem això no és de temporada, això no és d'aquí, val... “tu eres migrant, tu portes això, vull fer aquesta recepta d'acord... però si fem això aquí ?, com ho fem?”. Pensem i perquè sí i perquè no; això a l'hort, la compostera, el divendres tenim assessoria d'estrangeria gratuïta, hem intentat anar reforçant aquest espai des d'altres maneres”(P6).

En últim lloc, hem identificat una crítica a les formes practicades que amaga la intencionalitat del model en minimitzar els intermediaris entre la pagesia i les persones amb necessitats alimentàries no cobertes. En aquest sentit, es destaca la manca de contacte amb les persones consumidores finals per part dels agricultors i agricultores, característica que es creu que aportaria més vincles i una participació més horitzontal.

“Yo creo que todavía nos falta ese eslabón, porque están bajo el amparo de las ‘xarxa de suport’ y las ‘xarxes’ no sé hasta que punto invitan a las familias a participar de la organización, lo que sí ha hecho Alterbanc es hacer participar a las ‘xarxes de suport’, es importante que las ‘xarxes de suport’ sean parte del Alterbanc, o sea parte, parte, parte parte, como un ‘pagès’. Se toman las decisiones entre todos, pero sí que es verdad que se echa de menos el contacto con las familias,

y que las familias tengan contacto con los 'pageses' por ejemplo de alguna manera, ese eslabón todavía está ahí perdido" (P5).

4.2.2.2. Indicadors de sobirania alimentària: Mans pageses

Indicador 3. Circuits curts i de proximitat

Quant als indicadors de mesura dels paràmetres de la perspectiva de la sobirania alimentària hem de valorar la trajectòria dels productes alimentaris per conèixer quin model de producció, comercialització i distribució hi ha al darrere. Des d'Alterbanc proposen un circuit basat en el proveïment mitjançant la venda directa de proximitat a la pagesia agroecològica local de la comarca del Barcelonès, concretament, compten amb un nombre de productores que va des de 13 fins a 50 pagesos diferents.

El cicle s'inicia amb el recurs econòmic destinat a la compra amb un preu digne al pagés, aquest producte es recull mitjançant una empresa de distribució de l'economia social i solidària, que fa entrega directa a les comunitats (xarxes de suport mutu) vinculades al projecte. L'única intermediació entre la producció i el consum s'hi fa a través d'un distribuïdor necessari per al transport. Aquesta cadena comercial s'intenta que tingui una distància entre la producció i el consum tan curta curta com siga possible i on totes les parts tinguin una retribució econòmica transparent i justa. Una mesura que afavoreix la redistribució equitativa de la riquesa i el treball, i la generació d'ocupació.

El model Alterbanc assegura una procedència del menjar propera degut a la relocalització de part dels sistemes productius, i una determinada qualitat de l'aliment lliure de transgènics. A més, facilita la cobertura de les necessitats alimentàries de base local amb gran incidència en els principis del desenvolupament sostenible. Al contrari, podem comparar-ho amb el menjar quilomètric distribuït per les entitats socials amb greus problemes de canvi climàtic per culpa de les formes de producció que hi tenen al darrere.

Tanmateix, s'identifiquen els obstacles els quals s'enfronta el comerç agroecològic local en un mercat fagocitat pel poder de l'agroindústria. Així mateix, el fet d'adaptar-se a la política de preus obliga a vegades a complementar els patrons nutritius amb productes de fora, tot i que també regits per un model de compra directa.

“Sí que no te vamos a poner en una oferta tomates de Almería aunque sean ecológicos o plátanos... o sea, no te vamos a poner cosas que no tocan, lo importante es que más del 75% sea para fomentar de productor local de aquí”(P5).

Indicador 4. Control de l'agricultura i l'alimentació

Una altra qüestió per a estudiar és el nivell de control sobre la producció en què compta la pagesia participant. El projecte Alterbanc ha seguit la política de preus establerta en els projectes de menjador escolars en el que la pagesia local treballava abans de la pandèmia. Aquest funcionament parteix d'una negociació entre la part productora i els pares i mares dels nois i noies, tenint en compte els interessos d'ambdós i a partir d'una taxació transparent on s'estableixen uns preus en els quals la pagesia es pugui guanyar la vida amb dignitat. Llavors, per al projecte Alterbanc s'ha seguit aquests preus que no estan marcats per les administracions, sinó seguint principis de l'economia social i com assenyalen: “des de la nostra manera d'interpretar el món”(P4).

Aquest model practica la compra directa a partir d'una negociació on cadascuna de les parts té l'oportunitat d'aportar els seus interessos. D'aquesta forma, els productes alimentaris no procedeixen d'una donació privada, ni tampoc són transportats de forma gratuïta, sinó més aviat, s'hi pretén, expressament, remunerar a totes les parts amb l'objectiu de construir teixit econòmic alternatiu a les imposicions del lliure mercat.

Per altra banda, la part productora també té major autonomia i control de la producció en el seu procés de venda, influint en uns preus més justos. Així doncs, la pagesia planifica l'oferta de productes cada cert temps per a les xarxes, per valorar quina selecció d'aliments seran distribuïts en cada cas.

Indicador 5. Alimentació sana i equilibrada

Finalment, altre eix per analitzar fa referència al tipus de producte repartit. És ben clara la crítica que s'hi fa al model d'ajuda alimentària practicat des de les institucions respecte al valor nutritiu dels aliments distribuïts i la configuració de plans alimentaris que se'n deriven. Com hem identificat, és una preocupació que genera contradiccions en les entitats socials encarregades d'aquestes tasques, ja que durant molt de temps el producte distribuït era sec, de baix cost i amb escàs valor nutritiu.

Font: Twitter Alterbanc (@Alterbanc).

Aquesta qüestió suscita també molta crítica des d'Alterbanc al plantejar el dret a l'alimentació sense fer referència al producte sa, sostenible i local per a les persones en situacions de vulnerabilitat. En aquest sentit, s'hi dóna molta importància a la relació entre l'alimentació i les malalties ocasionades per la fam oculta i la reproducció de patrons dietètics pobres en producte fresc. Aquesta realitat, com apunta VSF Justicia Alimentaria Global (2016), afecta a la sanitat pública espanyola cada cop més, ja que les xifres indiquen un augment de la inversió per a malalties provocades per mals hàbits alimentaris.

Així doncs, el model Alterbanc treballa distribuint productes que complisquen determinats requisits alimentaris, com el producte de temporada local, una dieta amb poca proteïna animal, sense pràctiques intensives, amb l'objectiu de reconnectar el cicle de la salut, el benestar i la terra.

“(Referència als aliments distribuïts per les entitats) Es una alimentación a base de seco, por un lado, y en el mayor de los casos te tocan lentejas, te toca arroz, bueno...hidratos de carbono barato para hinchar, pasta y todo eso, pienso para ganado, pues pienso para personas(...) Es como decirte no, no! tú tienes que ser obeso, tú tienes que tener diabetes, tú tienes que tener un rendimiento escolar pésimo y tú vas a ser pobre siempre porque lo que te estamos dando de comer es comida basura, y ese es el mensaje”(P5).

“Nosotros servimos comida que podría ser de un restaurante 5 estrellas, fresco, nutritivo, de proximidad, ecológico, sin antibióticos, máxima nutrición sin pasar por cámaras, de un día al otro, primera clase”(P4).

4.2.3. Relacions institucionals i comunitàries

Les iniciatives ciutadanes no tenen un nivell d'institucionalització comparable al de les grans entitats socials amb trajectòria. En canvi, les organitzacions veïnals articulen interessos i construeixen una raó de ser, una identitat que els fa molt forts quant a la narrativa discursiva que plantegen.

Pel que fa a l'àmbit alimentari, són aquestes tres entitats qui copsen el sector de l'assistència social, quasi en forma d'oligopoli. Aquesta centralització dificulta l'accés dels discursos i plantejaments més transformadors a l'agenda pública, ja que proposen canvis en els models avalats per les institucions. No obstant això, Alterbanc i els projectes vinculats a aquest es mantenen optimistes i preveuen un canvi imminent en les formes institucionals de l'ajuda alimentària, tot i no comptar amb un suport decidit per part de les administracions.

“L'administració ha canviat, és conscient que el seu model és curt de mires i entén i mira amb molt de respecte el que estem fent nosaltres (...) Amb tota seguretat aquest model de les administracions anirà transitant més ràpid o més a poc a poc, però igual que ha passat amb altres països d'Europa, anirà modificant-se”(P4).

“Sí que teníamos la fe en que las instituciones y la administración pública apostara por cambiar un poco el modelo, aunque sea a escala pequeña, pero se han lavado las manos, de momento nos han dejado tirados” (P5).

Per altre costat, es mostra certa desconfiança amb les mínimes promeses que se'ls ha fet des de les administracions. Apunten que són conscients de les maneres de procedir burocràtiques de les institucions, però, no comprenen el poc 'feedback' que mostren cap a alguns projectes. Aquestes diferències de tracte respecte a les grans entitats que col·laboren amb les administracions a múltiples escales són vistes com a pròpies d'un model injust que no coneix la realitat dels barris.

“Els tempos van molt, molt, molt poc a poc, tan poc a poc que pots preguntar-te si realment creuen amb en el que diuen i en el que fan, si hi ha voluntat... t'ho preguntes cada dia. (...) Sé que els processos no són els de la societat civil, sé que tenen problemes burocràtics, però no puc admetre que els allarguin com els estan allargant”(P4).

“Els negaven l'existència de totes aquestes persones que necessitaven accedir al menjar, ells deien que havien posat molts recursos a la disposició de la ciutadania, que segurament sí, segurament van augmentar les partides per la compra d'alimentació, van augmentar els espais per repartir i estic segura, jo no estic dient que no, però també és veritat que serveis socials estava col·lapsat, que no agafaven el telèfon i que no tenien en compte totes aquestes persones que estaven en situació irregular o que no podien accedir als canals de l'administració per x o per y. De vegades no hi ha el suficient 'carinyo' (...). No hi ha la suficient cintura des de l'administració com per poder fer les coses així, o algun afecte més de proximitat, de conèixer. Doncs no, no vam tenir cap suport per part de l'ajuntament i ni l'hem tingut fins ara”

En darrer lloc, es percep una intencionalitat inclusiva i flexible a l'hora de teixir sinergies tant amb els òrgans més institucionalitzats, com en espais comunitaris de la societat civil. És a dir, no s'hi mostra cap voluntat de jerarquitzar projectes i tancar les portes a determinades propostes que treballen per garantir el dret a l'alimentació sana al conjunt de la societat.

4.2.4. Alternativa: Model Alterbanc

El model Alterbanc és una proposta alternativa que desafia l'actual sistema d'ajuda alimentària reunint dues realitats, la de l'agroecologia, d'on venen els aliments, i la de les persones que els consumeixen, concretament, en situacions de vulnerabilitat.

El projecte naix de baix cap a dalt per situar-se entre un extrem que promou un model clàssic de banc d'aliments, subvencionat per l'Estat i regit per pràctiques paternalistes vinculades a l'agricultura industrial, i altre situat al marge dels mecanismes públics, de caire comunitari i informal, on les comunitats s'autoorganitzen per cercar fórmules de recapte d'aliments, donacions, etc. Entre aquests dos pols podem situar la proposta d'Alterbanc, amb un desig per una gestió publico-comunitària, és a dir, amb una voluntat d'intervenció pública, i lligat a l'agroecologia local.

Per una banda, es planteja un canvi sistèmic en el model d'atenció social actual delegat cap a entitats del tercer sector. Les formes d'assistència per als col·lectius vulnerabilitzats es conformen en intentar gestionar la pobresa en compte de plantejar la seua erradicació a partir d'estratègies individualistes i unidireccionals, que en el millor dels casos ajuden a pal·liar alguns dels efectes de la desigualtat.

“Tenim com coneixença de primera mà de com funcionen els sistemes institucionals, o també el que altres entitats del tercer sector fan en relació a les ajudes tant alimentàries, com altres, per insertar a la 'otredad' en el sistema,. Nosaltres sempre hem sigut molt crítiques en això (...). Es generen dinàmiques molt perverses, no hi ha perspectives de futur, la idea de treballar cap a l'autonomia, i això fa que encara s'empobreixin més aquells territoris i col·lectius que estan ja vulnerabilitzats, apart de culpabilitzar-los i utilitzar milions d'estratègies per amenaçar, per cohesionar, per fer el que l'administració vol, encara que estigui en els fons 'benintencionadament' eh... però després és molt pervers i suposa bueno... drames i ghetificacions”(P6).

Per altra banda, alimentàriament, s'hi reconeix al sector primari local i agroecològic com un sector castigat i menystingut, per tant, precaritzat, a causa d'un model agrícola basat en criteris industrials i empresarials que no tenen en consideració les seues externalitats. Llavors, l'alternativa proposa una retroalimentació entre la cobertura d'un dret a

l'alimentació sana, local i sostenible i l'enfortiment d'un teixit agroecològic de petita escala que contribueix a la sostenibilitat del planeta. Des de la sobirania alimentària, el dret a l'alimentació i a la producció d'aliments implica la supremacia dels drets de les persones i comunitats per damunt dels interessos privats (Ziegler, 2007).

“Per nosaltres té sentit fer vicle en aquelles que cuiden la terra, la vida, garantir l'accés a l'alimentació saludable per a les classes populars i per tant, afectar al model de banc d'aliments i de com es reparteixen els aliments, tant des d'una perspectiva comunitària com d'alimentació, i que garanteixi que les vides del pagesos i pageses que estan treballant al camp també siguin dignes”(P6).

“En la mesura que els fons públics o particulars ajuden a generar agroecologia vol dir que estem donant més oportunitats al sector primari, i si fem créixer el sector primari fem dos coses: trencar un model d'economia que l'ha oblidat i dos, justament un model d'economia que pot incorporar molta mà d'obra, molta feina. Sabem que el futur civilitzatori passarà per tornar a treballar en la provisió d'aliments i des d'aquesta manera creiem que sí que estem fent un combat directe contra la pobresa alimentària”(P4).

Aquesta última dimensió planteja el debat sobre la compra pública d'aliments. El model actual practica una compra directa a l'agroindústria, és a dir, en benefici de grans cadenes i empreses alimentàries que s'encarreguen de proporcionar aliments a gran escala, majoritàriament, en sec, “aguditzant la desconexió entre l'esfera de la producció i el consum, així com l'homogeneïtzació dels productes i dels hàbits alimentaris” (Informe sobre el dret a l'alimentació a Catalunya, 2014). En aquest sentit, la pandèmia ha servit per a situar a debat una narrativa desenvolupada per una part de l'activisme ecologista sobre el destí dels recursos públics en matèria alimentària. D'això és exemple Alterbanc i el conjunt de xarxes de suport que s'hi han sumat a l'intent de desmonopolitzar la compra pública partint d'uns criteris ètics i en benefici de la pagesia local.

“¿Qué no haya ninguna parte destinada a la 'pagesia' local, a la agroecología local, a dignificar el alimento y la 'pagesia'? No se entiende, esa es la parte que queremos desmonopolizar, se trata de un monopolio de Cáritas, Cruz Roja y el Banco de Alimentos y ninguno de los tres mira para que el tejido productivo agroecológico o agrícola pueda beneficiarse y fortalecerse de la emergencia alimentaria”(P5).

“A partir de l'ajuda alimentària, que són pocs diners, podríem demostrar com l'Estat en recurs públic pot fer una feina amb la compra pública que demostrí que l'Estat és el responsable i promotor d'impulsar l'agroecologia. Amb la compra pública ho podem fer, és una prova pilot, no hi ha molts recursos, però per eixe fet que no hi ha molts recursos està bé per fer 'provatures', si funciona... evidentment que sí, perquè per exemple l'Estat té molts diners de la PAC (Política agrària comú) que estan malament canalitzats i que els podríem reconduir a través d'aquestes experiències.”(P4).

“Compartim la via d'erosió de l'administració, d'afectació en el sentit d'arribar a forçar a l'administració que tota la compra pública d'alimentació sigui en agroecologia, perquè permeti sostenir les vides pageses, sobretot de proximitat, i que per tant a l'escola, hospitals i altres serveis es pugui proveir d'aquests productes”(P6).

Al capdavall, aquesta narrativa interpel·la a les alternatives que plantegen les entitats socials sobre les targetes moneder, és a dir, situant el futur del model d'ajuda alimentària en la discussió sobre les donacions privades o la compra pública per remunerar determinat tipus d'agricultura i economia.

Encara que no s'haja sotmès a un gran debat, la proposta de les targetes moneder són vistes com un pas avant respecte als repartiments massius i les cues a l'espai públic. No obstant això, el fet de col·laborar amb entitats financeres significa teixir lligams amb interessos privats, fet que no convenç. A més a més, s'apunta que les targetes no assegurin la compra cap al petit comerç i la pagesia local. Consegüentment, pel que fa a l'empoderament de les persones ateses es dubta de les formes que possibiliten les targetes, tractant-se solament de solucions individuals en compte de visibilitzar problemàtiques col·lectives que també poden tenir respostes col·lectives. Aquesta qüestió incideix en les diferents estratègies d'empoderament que promouen els dos models; en aquest cas, construït a través de processos i relacions 'cara a cara' amb la comunitat pròxima.

“Jo entenc que és un pas als repartiments massius, a les cues als carrers i tot això que és buf...!, però per mi ja hi ha entitats bancàries de molt dubtosa reputació vinculades, que no t'assegura que la gent compri en llocs que reverteixen la pagesia, però tampoc a la gent del petit comerç, i que sé que aquests projectes o aquesta argumentació que treballen perquè la persona i tal... clar, però la idea és que tu no treballes individualment en una persona, si no que sigui un procés col·lectiu que genere articulació comunitària al barri i que llavors els barris tinguin força, no només per enfrontar-se a una qüestió com aquesta, sinó a molts d'altres reptes que els barris s'han d'enfrontar (...). Qüestions que no s'arreglen diguin-li: “pren la teua targeta i venga... arriba los ánimos!”. Necessites articular-te comunitàriament, generar vincles d'afecte en altres persones que comparteixen territori amb tu”(P6).

4.2.5. Horitzons sobiranistes

Comptat i debatut, Alterbanc té l'objectiu d'anar replicant la fórmula plantejada en altres territoris, fins que l'administració se'l faça propi, seguint la lògica d'incidir en les polítiques públiques i transformar els models tradicionals. Malgrat tot, aquest objectiu de transportar el model a múltiples escales es vist amb preocupació pel fet de pensar en grans models que no depenen del context i que podrien seguir reproduint dinàmiques desarreladores. Tot i això, desenvolupant un protocol amb bones diagnosis i prototips que descriuen la complexitat dels diferents territoris, podria ser una opció que multiplique la riquesa dels projectes i les seues particularitats. Per tant, aquest model no

s'interpreta com un *modus operandi* rígid i homogeni per a tots els contextos, sinó un model que s'assenta sobre el treball en xarxa entre el teixit veïnal, compartint experiències i cooperant col·lectivament a partir d'una gestió compartida dels recursos.

Fet i fet, s'apunta que la idea del banc d'aliments és una estratègia que no s'ha volgut seguir per les dependències que pot generar. En canvi, ha servit per a articular els barris entorn de la qüestió alimentària, generant reflexió amb accions i moviments que puguin sostenir-se en el temps.

“El nostre treball ho dediquem a intentar generar espais d'autoorganització i pensament crític col·lectivament, sobre que és el que està passant en el territori i que és el que podem fer nosaltres per prendre el control de la situació, llavors, empoderar-nos col·lectivament a nivell de representació”(P6).

Aquest procés per teixir vincles i llaços comunitaris a escala local respon a cosmovisions que tracten de repensar altres models de ciutat a partir d'una consciència crítica de la població, amb la finalitat de transformar els models que ajuden a perpetuar i cronificar les fonts de desigualtat. En aquest sentit, els espais que genera Alterbanc i les xarxes veïnals descriuen un model d'emancipació que qüestiona les dependències i que entén que la transformació exigeix transformar les condicions materials d'existència. Tanmateix, remarquen la importància de cuidar la forma de construir aquests espais, sense cap mena de dogmatisme, centrats en els afectes i les relacions personals en favor de la transformació col·lectiva.

“Jo escolto, atenc i intento sumar els meus sabers als que tenen els altres i jo aprendre... i a partir d'aquí anar construint.(...) Legitimem espais de decisió que són informals i que no passen per l'assemblea, perquè creiem que les assemblees són molt excloents (...) El model d'assemblea és molt masculí i molt blanc, s'ha de donar legitimitat a altres espais de deliberació”(P6).

Al mateix temps, revalorar el sector primari i apostar per la relocalització dels sistemes productius situa un altre debat emergent per la reconsideració de la pagesia i la qüestió alimentària com a peça fonamental en la reproducció i cura de la vida. Llavors, a llarg termini es plantegen determinats salts d'escala i consideració amb la proposta per una renda pública alimentària o una seguretat social de l'alimentació, que siga capaç de generar treball i reactivar les economies locals de la mà de les iniciatives comunitàries.

5. CONCLUSIONS

Després de l'anàlisi de les diferents entrevistes i prenent com a referència la pregunta i els objectius de la investigació, exposem a manera de conclusió els principals resultats.

La reflexió sobre l'esdevenir dels sistemes alimentaris ha propiciat nous plantejaments sobre el concepte de l'ajuda alimentària. La pandèmia ha visibilitzat com aquests se situen "al bell mig dels grans reptes als quals ha de fer front el món en l'actualitat, particularment de les emergències climàtiques, ecològiques, socials i sanitàries" (Herrero, 2021).

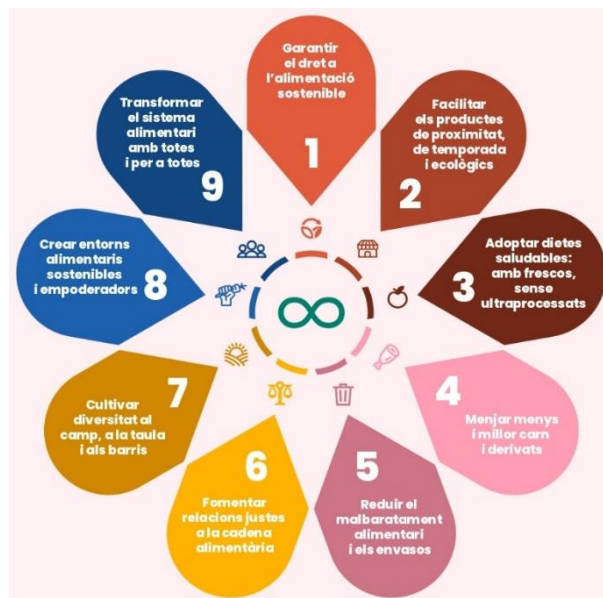
En aquest treball, hem estudiat una iniciativa comunitària que treballa per la transformació del sistema alimentari des de l'ajuda alimentària, amb l'objectiu d'"interpel·lar no només a nivell individual i de consumidor/a final, sinó també a les estructures de poder i a com es gestionen els recursos" (Pons, 2021). Concretament, les respostes comunitàries en territori urbà que s'han posat en marxa a partir d'Alterbanc, per fer front a les conseqüències, en clau de pobresa alimentària, reclamen la dignificació del dret a l'alimentació per als sectors de població més castigats per la crisi i la reconsideració dels sistemes alimentaris com a béns comuns amb gestió comunitària.

Aquesta proposta marca un abans i un després en les formes tradicionals que han fet servir les institucions de beneficència, tant pel seu enfocament comunitari com la perspectiva agrícola que treballen. A banda d'això, parteix d'una lectura transformadora de la crisi que insta a les institucions a replantejar sobre quin tipus d'economia es vol prioritzar, és a dir, si després de múltiples crisis es decideix fixar límits als mercats o si se segueix assistint amb capital públic a les grans empreses que externalitzen els costos cap a la societat i el medi ambient, i reparteixen els beneficis generats entre uns pocs (Wallace, 2020).

Alterbanc encarna una narrativa que ha tractat de satisfer necessitats col·lectives a partir de la cooperació horitzontal, amb una vocació d'empoderament ciutadà i posant en pràctica models alternatius a les relacions econòmiques imperants (Antón-Alonso et al. 2017: 48). No obstant això, tot i estar orientada a fomentar plantejaments alternatius —menys heterogenis, segons l'acadèmia—, intenta connectar amb les classes populars per teixir noves aliances i incidir en la planificació pública de les polítiques agroalimentàries

(Pomar i Tendero, 2015). Com plantegen Antón-Alonso et. al (2020), es tracta d'una tasca per incorporar a les persones residents en territoris vulnerables en les decisions que afecten els seus barris, per promoure la coproducció amb l'administració pública. És una iniciativa enquadrada dins de les formes de participació basades en la confiança i la interacció social (Ganuja i Francés, 2008) entre les persones que comparteixen un espai comú, un lloc compartit, que possibilita el desenvolupament de solidaritats i afinitats grupals entorn de problemàtiques específiques (Harvey, 2018).

Aquest model posa sobre la taula canvis en moltes de les dimensions d'actuació que planteja Moragues (2021) per a la transformació complexa dels sistemes alimentaris. La vulnerabilitat d'aquests s'asseu sobre dos grans reptes: la transició ecològica i l'accés garantit i universal a l'alimentació de qualitat (Escribano, 2021); en aquest sentit, el model Alterbanc practica models alimentaris sostenibles i territorialitzats, com n'és exemple la Tira de Comptar de València, amb l'objectiu de recuperar la relació amb els territoris que produeixen els recursos bàsics. Igualment, repensar l'alimentació com un comú no sols implica els recursos, sinó també les pràctiques de pensament, aprenentatge, gestió i actuació que situen els drets col·lectius al centre (Ferrando, Vivero-Pol, 2017).

Font: L'alimentació sostenible: Manual per a ciutats. (Moragues, 2021)

A tall de conclusió, podem dir que Alterbanc és una narrativa de praxi que entén que l'anticapitalisme no és sols una posició moral contra la injustícia social i mediambiental, sinó que es tracta de construir alternatives (Wright, 2020). Per això, dels processos comunitaris contra-hegemònics com l'estudiat, destaquem la seua intenció per transformar la institucionalitat pública per haver esdevingut una estructura jerarquitzant i delegativa (Aparicio et al. 2021). La comprensió de les formes de procedir del model Alterbanc fa explicable la seua voluntat d'anar més enllà de contencions populars de base associativa, i començar a interpel·lar al sector públic constantment, a partir d'una aliança entre molts sectors (professionals de l'àmbit social, els moviments socials, sindicats de barri, associacions de veïnes, etc.) (Font, 2021) amb l'objectiu de garantir les necessitats socials de totes.

Referències bibliogràfiques

- Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva. (2017). Projecte Tractor Garantia Social: Model col·laboratiu per garantir el dret a l'alimentació adequada a la ciutat de Barcelona.
- Alguacil, J., Camacho, J., i Hernández, A. (2014). La vulnerabilidad urbana en España: Identificación y evolución de los barrios vulnerables. *Revista de Metodología de Ciencias Sociales*, 27, 73-94.
- Aliaguilla, C. (2020, desembre 16). Càritas multiplica les ajudes per aliments i habitatge durant la pandèmia. Betevé. Recuperat 12 abril 2021, de <https://beteve.cat/societat/caritas-multiplica-ajudes-aliments-habitatge-pandemia-coronavirus/>
- Alonso, L. (1996). Sujeto y Discurso. El lugar de la entrevista abierta en las prácticas de la sociología cualitativa. Dins J. Gutiérrez i J. Delgado (Coords.), *Metodologías cualitativas de investigación social* (pp. 225-240). Madrid: Síntesis.
- Antón-Alonso, F., Cruz, H., Porcel, S., Blanco, I., Vidal-Folch, L., Gomà, R., Coll, F., Cruz, I. i Ordás, C. A. (2017). Innovació i Metròpoli: Innovació social i política, densitat institucional i vulnerabilitat urbana a la Barcelona metropolitana. IGOP-UAB, IERMB, Àrea Metropolitana de Barcelona.
- Antón-Alonso, F., Porcel, S., i Muñoz, I. (2020). Les polítiques de millora de barris a debat: Una introducció. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 63, 11-19.
- Antón-Alonso, F., Porcel, S., Cruz, I., i Coll, F. (2020). La vulnerabilitat urbana a Barcelona: Persistència, concentració i complexitat. *Papers. Regió Metropolitana de Barcelona*, 63, 50-67.
- Aparicio, M., Méndez, A., i Hamou, D. (2021). *Códigos comunes urbanos: herramientas para el devenir-común de las ciudades*. Barcelona: Icaria.
- Agència de Salut Pública de Barcelona (2020). La salut a Barcelona 2019. Disponible a: <https://www.aspb.cat/wp-content/uploads/2020/12/salutbarcelona2019-breu.pdf>
- Bauman, Z. (2013). *Vida líquida*. Barcelona: Planeta.
- Bermejo, S., i Crespo, T. (2017). Fam oculta a Catalunya, un obstacle en la igualtat d'oportunitats. Entitats Catalanes d'Acció Social i Universitat Politècnica de Catalunya. Disponible a: https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/112463/FamOcultaCat_informe_E_CAS-UPC_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Blades, A., Concustell, A., Duran, A., Pérez, R., i Portilla, F. (2020). La solidaritat i el voluntarisme durant la crisi de la COVID-19. *Perifèria, revista de recerca i formació en antropologia*, 25(2), 115-129.
- Blanco, I. Nel-lo, O. (2021). Pandemic, cities, and mutual suport: the role of urban social innovation in the covid-19 crisis. *COVID Briefs. Building back better: post-pandemic city governance*.

- Cano, Á., Berrojo, A., López, A., Caride, R., i Blanco, F. (2020). La solidaritat i el voluntarisme durant la crisi de la COVID-19. *Perifèria. Revista d'investigació i formació en Antropologia*, 25(2), 115-129.
- Càritas Diocesana de Barcelona. (2019). Memòria 2019. Barcelona: Càritas Diocesana de Barcelona.
- Conde, F. (2009). *Análisis sociológico del sistema de discursos*. Madrid: Centro de Investigaciones Sociológicas.
- Congostrina, A. (2020, abril 28). La Fundación La Caixa entrega dos millones de euros al Banco de Alimentos: La ciudadanía aporta un millón y la entidad bancaria dona otro adicional. *El País*. Recuperat 22 abril 2021, de <https://elpais.com/espana/catalunya/2020-04-28/la-fundacion-la-caixa-entrega-dos-millones-de-euros-al-banco-de-alimentos.html>
- Creu Roja. (2019). Memòria 2019. Barcelona: Creu Roja a Catalunya.
- Cruz, I., Navarro-Varas, L., i Porcel, S. (2020). Una aproximació als efectes socioeconòmics de la covid-19 a la metròpoli de Barcelona. Estimacions desigualtat social i pobresa. Àrea metropolitana de Barcelona, III trimestre, (pp. 1-19). Barcelona: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.
- Declaración de Glasgow sobre la alimentación y el clima. (2021). Disponible a: <https://es.glasgowdeclaration.org/>
- Díez, J., Cebrecos, A., Rapela, A., Borrell, I., Bilal, U., i Franco, M. (2019). Socioeconomic Inequalities in the Retail Food Environment around Schools in a Southern European Context. *Nutrients* 2019, 11, 1511.
- Duch, G. (2020, octubre 12). Compra pública, per ajudar i per transformar. *Ara*. Recuperat 4 març 2021, de https://www.ara.cat/opinio/gustavo-duch-compra-publica-ajudar-transformar_129_2561258.html#
- Enquesta de salut de Catalunya. (2020). L'estat de salut, els comportaments relacionats amb la salut i l'ús de serveis sanitaris a Catalunya, 2020. Departament de Salut (GENCAT). Disponible a: <https://salutweb.gencat.cat/web/.content/ departament/estadistiques-sanitaries/enquestes/Enquesta-de-salut-de-Catalunya/Resultats-de-lenquesta-de-salut-de-Catalunya/documents/2020/resum-executiu-ESCA-2020.pdf>
- Escribano, S. (2021). Comunes alimentarios: una oportunidad para la territorialización de los sistemas alimentarios urbanos. Dins A. Méndez, D. Hamou, i M. Aparicio (Coords.), *Códigos comunes urbanos: Herramientas para el devenir-común de las ciudades* (pp. 119-129). Icaria.
- FAO. (2014). El estado de la inseguridad alimentaria. Disponible a: <http://www.fao.org/3/i4030s/i4030s.pdf>
- FAO. (2020). Hambre e inseguridad alimentaria. Disponible a: <http://www.fao.org/hunger/es/>

- Fargas, L., Guillamón, À., Garriga, N., Blasco, A i Landeros. A. (2014). Impacte de la pobresa alimentària a Ciutat Vella i Nou Barris. Observatori de Drets Econòmics Socials i Culturals (DESC), Educació per l'Acció Crítica (EdPAC- GIDHS) i Entrepobles.
- Fatjó-Vilas, L., Montagut, X. (2018, maig 11). El Banc dels Aliments és útil per pal·liar la pobresa?. *La Directa*. Recuperat 20 abril 2021, de <https://directa.cat/hemerotecas/el-banc-dels-aliments-es-util-per-paliar-la-pobresa/>
- Ferrando, T i Vivero, J. (2017). Los bienes comunales y la comunalización: una narrativa nueva y antigua a la vez para enriquecer las reivindicaciones a favor de la soberanía alimentaria y el derecho a la alimentación. Observatorio del Derecho a la Alimentación y a la Nutrición.
- Font, J. (2021, juny 7). La cosa petarà. *La Directa*. Recuperat 10 juny 2021, de <https://directa.cat/la-cosa-petara/>
- Fontana, L. (2020). Pandemia y rearticulación de las relaciones sociales. *Perifèria. Revista d'investigació i formació en Antropologia*, 25(2), 101-114.
- Fundació Banc dels Aliments de Barcelona. (2019). Memòria 2019. Barcelona: Fundació Banc dels Aliments de Barcelona.
- Ganuza, E., Francés, J. (2008). ¿A qué llamamos participar en democracia?: Diferencias y similitudes en las formas de participación. *Revista Internacional de Sociología*, 66(49), pp. 89-113.
- Gascón, J., Montagut, X. (2015). *Banco de alimentos: ¿Combatir el hambre con las sobras?*. Barcelona: Icaria.
- Gomà, R. (2021, març 12). Jornada Solivid: Acción colectiva ante la crisis sanitaria y social. IGOP. [Seminari en línia] <https://www.youtube.com/watch?v=vTddcgJuBSI&t=5s>
- Grupo ETC i IPES-Food. (2017). Demasiado grandes para alimentarnos: Versión breve del informe Too Big To Feed. Disponible a: https://www.etcgroup.org/sites/www.etcgroup.org/files/files/tbtf_internet_quality_spanish.pdf
- Harvey, D. (2007). *Breve historia del neoliberalismo*. Madrid: Akal.
- Harvey, D.(2018). *Justicia, naturaleza i la geografia de la diferencia*. Madrid: Traficantes de Sueños.
- Herrero, A.(2021). «Pròleg». Dins Moragues, A. *L'alimentació sostenible: Manual per a ciutats* (pp.4-5). Barcelona: Ajuntament de Barcelona; PEMB; AMB.
- Herrero, Y. (2020, novembre 27). Seminari sobre la pandèmia: La pandèmia en el context de la crisi ecològica [Seminari en línia]. <https://mmedia.uv.es/buildhtml?user=manelv&path=/&name=primerasesiAnconyayoherrero.mp4>

- IPES-Food. (2017). ¿Cómo se lleva a la práctica una política alimentaria?: Reflexiones sobre cinco estudios de caso. Panel Internacional de Expertos en Sistemas Alimentarios Sostenibles. Disponible a: http://www.ipes-food.org/_img/upload/files/Ciudades_ES.pdf
- IPES-Food. (2020). El COVID-19 y la crisis en los sistemas alimentarios: Síntomas, causas y posibles soluciones: Comunicado del Panel Internacional de Expertos sobre Sistemas de Alimentación Sostenible. Disponible a: http://www.ipes-food.org/_img/upload/files/COVID-19_CommuniqueES.pdf
- IPES-Food i ETC Group. (2021). Un movimiento de largo plazo por la alimentación: transformar los sistemas alimentarios para 2045. Disponible a: http://www.ipes-food.org/_img/upload/files/LFMExecSummaryES.pdf
- Klein, N. (2012). *La doctrina del shock: el auge del capitalismo del desastre*. Barcelona: Planeta.
- Lite, A. (2021). Guia per incorporar la dimensió comunitària a l'economia social i solidària. Marges SCCL.
- Luque, E. (2021, febrer 23). Curs Alimentar la metròpoli en temps d'emergències: Les paradoxes del sistema alimentari davant la crisi ecològica global. Pla Estratègic Metropolità de Barcelona i CUIMPB-Centre Ernest Lluch. [Seminari en línia] <https://cuimpb.cat/es/curso/238-alimentar-la-metropolis-tiempos-emergencias>
- Martí, J. (2021). El poder corporatiu contra la vida: una disputa històrica. Dins E. Gutiérrez i C. Custodio (Coords.), *Béns Comuns i necessitats col·lectives* (pp.50-70). Observatori DESC i Xarxa Observatori del Deute en la Globalització.
- Martínez, A., Cámara, M., Giner, R., González, E., López, E., Mañes, J., Portillo, M.P., Rafecas, M., Gutiérrez, E., García, M. i Domínguez, L. (2020). Informe del Comité Científico de la Agencia Española de Seguridad Alimentaria y Nutrición (AESAN) de revisión y actualización de las Recomendaciones Dietéticas para la población española. *Revista del Comité Científico de la AESAN*, 32, pp, 11-58.
- Miró, I. (2020). Una economia per la vida: Per un nou model plural, democràtic i ecològic. *Nexe: Una economia per la vida*, 45 Tardor-Hivern, 14-19.
- Montañés, G. (2021, febrer 5). Pandemia: un coste que la agroindustria está dispuesta a pagar. *Viento Sur*. Recuperat 4 març 2021, de <https://vientosur.info/pandemia-un-coste-que-la-agroindustria-esta-dispuesta-a-pagar/>
- Moragues, A. (2020). *L'Alimentació Sostenible: manual per a ciutats*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona; PEMB; AMB.
- Morales, E i Rebollo, O. (2014). Potencialitats i límits de l'acció comunitària com a estratègia empoderadora en el context de crisi actual. *Revista de Treball Social*, 203.
- Morales, E. (2021). Polítiques d'acció comunitària: el present i el futur a la regió metropolitana. Compromís metropolità 2030. Pla Estratègic Metropolità de Barcelona.
- Noguera, A. (2017). *El sujeto constituyente: Entre lo viejo y lo nuevo*. Madrid: Trotta.

- Noguera, A. (2019). *La ideología de la soberanía: Hacia una reconstrucción emancipadora del constitucionalismo*. Madrid: Trotta.
- Organització de les Nacions Unides. (2001). Informe del Relator Especial sobre el Dret a l'Alimentació, Jean Ziegler, de conformitat amb la resolució 2000/10. E/CN.4/2001/53, 7 de febrer de 2001.[En línia] <http://bit.ly/1AqSlc5>
- Ortiz, D. (2019). Bases per transformar el model de distribució i accés social als aliments. Federació Catalana de Banc dels Aliments, Càritas Diocesana de Barcelona i Creu Roja Catalunya.
- Peiró, I. (2013). L'ajuda alimentària a Catalunya. Respondre a l'emergència social. Dossiers del Tercer Sector. Núm. 25. [En línia] <http://bit.ly/1vnO0MM>
- Peiró, I (2014). Dignificar i defensar el dret a l'alimentació: Promovent l'atenció integral i l'autonomia de les persones. Dossier Catalunya. Propostes del tercer sector.
- Pomar, A., Tendero, G. (2015). *Ja volem el pa sencer: Respostes a la pobresa alimentària en clau de Sobirania Alimentària*. Aliança per la Sobirania Alimentària a Catalunya (ASAC).
- Pons, M. (2021, març 29). La primavera de les polítiques alimentàries a les ciutats. *Pla Estratègic Metropolità de Barcelona*. Recuperat 20 abril 2021, de <https://pemb.cat/ca/blog/la-primavera-de-les-politiques-alimentaries-a-les-ciutats/129/>
- Prats, F., Herrero, Y., i Torrego, A. (2016). *La gran encrucijada: Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico*. Madrid: Libros en acción.
- Rebollo, O. (2012). La transformación social urbana: La acción comunitaria en la ciudad globalizada. *Gestión y política pública*, 21, pp.159-186.
- Rebollo, O. (2021, gener 11). El reto social que nos deja la pandèmia: La acción comunitaria como única salida posible a la crisis. *Som Salut Mental* 360.
- Román, B. (2014). *Ética de los Servicios sociales*. Barcelona: Herder.
- Santos. B. (2020). *La cruel pedagogia del virus*. Barcelona: Akal.
- Sales, A. (2014). *El delito de ser pobre: Una gestión neoliberal de la marginalidad*. Barcelona: Icaria.
- Solé, L. (2020, juliol 28). Resposta agroecològica a la pobresa alimentària. Recuperat 4 març 2021, de: <https://directa.cat/resposta-agroecologica-a-la-pobresa-alimentaria/>
- Standing, Guy. (2013). *El precariado: Una nueva clase social*. Barcelona: Pasado y Presente.
- Steel, C. (2020). *Ciudades hambrientas*. Madrid: Capitán Swing.
- Tafalla, M. (2009). *L'alimentació com a dret humà: les seves implicacions*. Barcelona: Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans, Generalitat de Catalunya.

- Taula del Tercer Sector Social de Catalunya. (2021, febrer 11). 800.000 persones han requerit ajuda de les entitats del tercer sector per l'emergència social de la Covid-19 durant el 2020. Recuperat 15 abril 2021, de <https://www.tercersector.cat/noticies/800000-persones-han-requerit-ajuda-de-les-entitats-socials-la-covid-19>
- Vermeulen, J., Campbell, M. i Ingram, I. (2012). Climate change and food systems. *Annual Review of Environment and Resources*, 37, pp.195–222.
- VSF Justicia Alimentaria Global. (2016). “Viaje al centro de la alimentación que nos enferma”. Informe “Dame Veneno”. Disponible a: https://justiciaalimentaria.org/sites/default/files/campaign/informe_dameveneno.pdf
- Wallace, R. (2020). *Grandes granjas, grandes gripes: Agroindustria y enfermedades infecciosas*. Madrid: Capitán swing.
- Wright, E. (2020). *Cómo ser anticapitalista en el siglo XXI*. Madrid: Akal.
- Ziegler, J. (2007). Informe del Relator Especial sobre el Derecho a la Alimentación. Doc. NNUU A/62/289. Asamblea General. Disponible a: https://www.derechoalimentacion.org/sites/default/files/pdf-documentos/informe_enero_2008.pdf

Annexes

A) Guió de l'entrevista a les entitats socials

1- Informació contextual en relació amb el projecte

- Des de quan formes part del projecte?
- Quin paper hi jugues/tens (has tingut)? Quines feines? Quina relació?

2- Concepcions preliminars

- Per a vostè, en general, en què consisteix el dret a l'alimentació? Quin significat té aquest concepte?
- Com definiria el que és un banc d'aliments? Quines funcions creus que hauria de complir?
- Quines altres alternatives hi ha per cobrir aquestes funcions?

3- Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

- Que es busca des del projecte per fer front a la pobresa alimentària? Objectius i de quina manera es pretén assolir.
- Em podries narrar com han sigut aquests mesos de confinament des de l'experiència d'un banc d'aliments?
- Ha implicat algun canvi l'emergència de la pandèmia en la configuració o funcionament del banc?
- Quin és el perfil de la gent que participa en el projecte? Pot anar-hi tothom? El projecte és obert i facilita la participació de noves persones?
- Aproximadament, a moltes famílies s'ha atés?
- Quins objectius busqueu a llarg termini?

4- Formes de gestió

- De quina manera treballem per garantir el dret a l'alimentació?
- Amb quins recursos compteu?
- Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)?
- Quina és la procedència dels productes alimentaris? Quines diferències hi ha respecte a altres entitats que també treballen en aquest sentit?
- I pel que fa als preus? Com es posen/decideixen?

-Com es finança el projecte?

-Moltes vegades es parla del malbaratament d'aliments, que en penseu d'això? Quin paper juga l'entitat en preveure el malbaratament?

-També, es parla d'ampliar el dret a l'alimentació dirigit a aliments d'alt valor nutritiu, quina importància us mereix això?

5-Participació

-Els bancs d'aliments posen en relació i contacte a diferents persones, des de la vostra entitat quins actors estan implicats?

-Existeixen estructures de gestió-coordinació? Equips tècnics? Qui els conforma i qui pren les decisions?

-Quina relació i forma de treballar s'ha establert entre vosaltres? És a dir, com us organitzeu? Com es desenvolupa el dia a dia dels repartiments?

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

-Quin tipus de relació teniu amb l'administració? Existeixen espais de trobada? La COVID-19 ha canviat alguna cosa? I quina relació voldríeu establir?

-Quins elements destacaríeu en positiu i quins en negatiu respecte aquesta relació?

-Creieu necessari la col·laboració amb les institucions per poder consumir polítiques públiques de garantia del dret a l'alimentació? Quins considereu que són els principals entrebancs? Com es podria millorar aquesta qüestió?

-Per altra banda, arran la COVID-19 han sorgit altres entitats i organitzacions ciutadanes que es dediquen a donar resposta a la pobresa alimentària, en quins aspectes us diferencieu? Teniu relacions amb aquestes entitats?

-Acabant, creus que es podria utilitzar d'alguna manera diferent tots els recursos destinats a l'ajuda alimentària per a millorar l'actuació/intervenció? Concretament, de quina forma?

7-Tancament

-Vols dir alguna cosa més que consideres important mencionar-la i que no hem comentat? O vols donar-li més rellevància a alguna experiència/qüestió concreta? O fer una valoració general dels aprenentatges?

Transcripció entrevista Fundació Banc dels Aliments (Barcelona). Codi: FBA.

1- Informació contextual en relació amb el projecte

FBA: La data de la primera etapa de l'estat d'alarma va augmentar com un 40% el nombre persones que van demanar aliments.

FBA: Algunes entitats socials van tenir algun problema per fer la seva feina perquè clar tots eren voluntaris d'una edat ja molt considerable eh. El mateix banc dels aliments, després ja en parlarem, doncs, també va haver de fer una sèrie d'adaptacions. Llavors, això es cert, però en canvi, també es cert que també van augmentar el nombre d'entitats, es a dir, van aparèixer entitats que no existeix abans de la pandèmia. Perquè les entitats, quan no hi havia pandèmia eh, per a que poguessin rebre aliments del banc, les entitats han d'estar donades d'alta d'un llistat dels serveis socials, i els serveis socials els donen diguin-me la conformitat de que són una entitat que funciona i que funciona bé, perquè es fan visites, es mira com treballen, o sigui, no es allò de que qualsevol entitats pot anar allà. Durant la pandèmia tot això no es va poder fer, durant la pandèmia... bueno, van sortir entitats per exemple de veïns, de veïnatge.

FBA: Després també, això ho hauràs vist en els noticiaris, van sortir molt el de la cultura, el dels artistes etc. no? perquè a vegades un pensa els actors? Aquests deuen tenir molts diner..., Bueno, alguns deuen tenir molts diners, altres pocs, però es que a més a més en el món de la cultura i de l'art, tot lo que hi ha al voltant o sigui es que quan de vegades veiem una activitat i només veiem aquella activitat però es que hi ha tot una sèrie d'activitats que pengem de tot allò, això esta molt clar en les fàbriques de cotxes no?, quan hi ha un problema d'una fabrica de cotxes que desapareix, totes les petites fabriquetes que els hi fabriquen el tornillo de 'noseque' totes aquestes piufff (gest en les mans de enfonsar-se).

FBA: Aleshores, a la pregunta que tu em feies, doncs sí, va augmentar com un 40% i ara estaria l'augment de la demanda en un augment del 30%, o sigui ha baixat una mica. El que passa es que hi ha por de que quan s'acaben els ERTOS això torne a augmentar. Sí, perquè ara hi ha tot una sèrie de gent que encara té feina perquè té Erto, Erto vol dir que no t'han acomiadat eh, però, quan s'acabin els Ertos que passarà amb aquestes empreses, estaran en condicions d'incorporar un altre cop tots els treballadors? s'ha fet per això eh, o sigui, el govern els Ertos els ha fet perquè quan s'acabi els Ertos les empreses tornin a funcionar i tinguin tots aquests treballadors, però seria així? O començarà haver-hi ERES diguin-me, o sigui, acomiadaments. A la pregunta que em feies, concretament, doncs sí, hi hagut un augment aproximadament del 40% en l'època mes àlgida, i el 30% és la que hi ha ara. Hi va haver un moment, un altra dada que et pot interessar, hi va haver un moment en que, perquè això també ho hauràs vist a la memòria, el banc dels aliments a través de les entitats no proporciona el 100% de lo que la gent necessita, sinó aproximadament el 33-30%-35%. I més o menys això significava uns 14kg per persona, aleshores, hi va haure un moment on sols s'hi podia repartir 7kg perquè no hi havia prou menjar, prou aliments, en lo que es recuperava no hi havia prou i van haver moltes donacions al començament, però a l'estiu (juliol agost setembre) va baixar i després brummmm va tornar a pujar, o sigui després la solidaritat ciutadana es va abocar i es va tornar a poder donar menjar, diguem amb les proporcions que es feien abans.

FBA: Els 4 bancs d'aliments de Catalunya, o sigui, no només el de Barcelona, el de Girona, Lleida, i Tarragona, estan federats, tenen algunes reunions conjuntes, llavors, va haure un moment en el que van considerar, i això deu fer dos anys i mig o així, que necessitaven uns centre d'estudis que es dediques a reflexionar una mica sobre alguns temes, coses que la gent que està al dia a dia al peu del canó i s'ha de preocupar de que hi haja menjar suficient i que es reparteixi i la logística i el tracte amb l'administració perquè donin uns diners o dels serveis socials, o sigui que estigues una mica al marge d'activitat quotidiana per reflexionar sobre diversos temes... ara després

t'explicaré... i van crear lo que en diuen un centre d'estudis, aleshores, em van demanar que jo portes aquest centre d'estudis. Jo sóc voluntària del banc d'aliments de Barcelona, el centre d'estudis per tant estan molt lligat al banc de Barcelona, però la feina que fem ha d'estar dirigida a tots els bancs i de fet ens hem dotat recentment d'un consell que hi ha gent dels 4 bancs però a nivell de patrons o de directius de gent per no estar només la gent del centre d'estudis sols.

FBA: Les feines que fem es que si ens demanen un informe doncs el fem, per exemple, un dels primers que vaig fer, que vam fer, el vaig fer jo perquè aquell moment estava sola, som molt pocs eh, però Bueno...es tracta de generar sinergies, després t'explicaré alguna sinergia, en van demanar que fes un càlcul del la relació que tenia la recuperació dels aliments que es feien amb l'impacte ambiental, es a dir, sempre diem que és bo recuperar aliments, però bueno, quantifiquem, llavors, el centre d'estudi va fer un informe al respecte o després per exemple hem fet una jornada amb la universitat politècnica de Catalunya per explicar els objectius de desenvolupament sostenible, ara estem ficats en varios projectes, però el que et puc explicar es la d'elaborar una agenda 2030 dels bancs d'aliments, o sigui, nosaltres anem explicant i doncs entrevistes diverses o reunions amb reunions amb estudiants, com ara som tu i jo, doncs quins són els objectius del desenvolupament sostenible, en els que els bancs dels aliments treballen mes, són el de la fam perquè es recupera aliments però es reparteixen a gent que te gana (2), el 12 que es el de la producció responsable i consum responsable, però clar, si donem menjar a gent que te gana, vol dir que d'alguna manera ajudem a pal·liar algun dels efectes de la pobresa, per lo tant, el 1. I també el de les desigualtats, per exemple, el 13, òbviament el 17 perquè es el de les aliances. Llavors, d'això que en parlem bastant ara, vam fer una presentació i unes jornades a la UPC, per a veure si, bueno, diguem per estimular la cooperació i la participació, i d'allò n'han sortit un parell de coses, que estem parlantne, per a veure si es faran, no es faran, saps allò que obres portes, però...això en l'autònoma encara no ho hem fet, i es podria fer, es obrir portes per a efecte de que hi pugui haver una col·laboració a les universitats, es poden fer moltes coses relacionades en els bancs d'aliments. En definitiva, hi participo en les reunions que fa la federació europea dels bancs dels aliments, o sigui, el centre d'estudis ha d'estar apunt per atendre gent, com estem fent ara, explicant una mica lo que es el banc, lo que fa, relacions d'aquest tipus, relacions més institucionals, per exemple, he estat participant en la discussió del pla estratègic del PEAC, o del projecte europeu (ecowafe4food) o sigui, treure la feina de tot una sèrie d'aspectes que els que estan al peu del canó no poden fer perquè ells del que tenen que estar preocupats es de que aquell menjar estigui preparat, que hagin tret suficients menjar, com s'organitzen, la relació amb les entitats. Això es lo que jo faig i lo que fem.

2-Concepcions preliminars

FBA: A veure el dret a l'alimentació, que ara nosaltres en parlem, però ha parlat moltíssima gent, és si tu ho has mirat una mica...hauràs vist que ve de la declaració dels drets humans no? Que hi ha un article que parla del dret a l'alimentació, habitatge, salut, etc, siii diguem...vas buscant i vas esbrinant tot el que s'ha anat fent, de tant en tant hi ha una reunió de l'ONU de les nacions unides, o bé de pactes entre estats. Cal que tothom pugui tenir aliments, ha anat canviant una mica la concepció i és una cosa que nosaltres ja fa temps que estem en la última concepció. Es parlava molt de, parlant històricament eh, que hi haja prou menjar a que el menjar ha de ser saludable, és a dir, de què tu pots donar molt menjar i en canvi que aquella gent estiga malnutrida o desacompenada, inclús pot ser gent que passe certa gana i que estiga obès, perquè? Perquè només menja hidrats de carboni però li falte per exemple proteïnes o àcids grassos polisaturats o vitamines i llavors el dret a l'alimentació és una cosa bastant més amplia que simplement que la gent pugui menjar, es poder menjar saludable, per lo tant, que la gent pugui mantenir la salut i amb això, nosaltres insistim molt i hem fet a lo llarg de la historia molts esforços perquè encara que no podem donar tot el menjar que necessitarien, si que tinguin menjar diferenciats, o sigui, si has mirat la memòria, hi ha menjar sec que és el típic macarrons, fesols etc. o llet que no és seca però esta envasada, verdures i fruites sobretot amb els projectes amb mercabarna i al serma, si

vols després parlem dels diferents programes que hi ha. I ara, s'ha augmentat tota la cadena del fred per poder donar més proteïna, sobretot carn, no vol dir vedell, sobretot pollastre, coses que acaben completant que hi haja sec, lactis, fruites i verdures, o sigui, vitamines i fibres, i que hi haja proteïna, llavors, el dret a l'alimentació ara recentment ha sortit, t'ho puc buscar, l'últim document de la ONU, primer fa una sèrie de consideracions, es de l'any 20, fixant-hi que és recent, i al final una sèrie de propostes, però la primera cosa, els preàmbuls, són considerant/tenint en compte que/degut a que bla bla bla... llavors ja estan els elements decisoris, el primer d'ells és, ara no recorde quina paraula, però inacceptable, inconcebible, que encara hi haja la falta de dret a l'alimentació, no esta ben dit això de la falta, la inculcació d'aquest dret, llavors, per nosaltres el dret a l'alimentació és fonamental, no som utòpics ni ens mirem el melic, sabem perfectament que la nostra funció ei les coses funcionessin bé, no seria necessària... el banc d'aliments és l'únic banc que desitjaria no existir, no haver d'existir, però clar, mentre hi haja fam i s'ha vist molt clarament durant aquesta pandèmia i s'està veient, sense els bancs dels aliments la situació hauria estat dramàtica, i no parlo del de Barcelona, parlo del del món. El dret a l'alimentació hauria d'estar reconegut a nivell del país, a la constitució no hi és, a la constitució el que hi ha és el dret a la salut, aleshores, hi ha gent que diu bueno..., el dret a la salut és lo mateix que parlar del dret a l'alimentació, perquè si no tens una bona alimentació no tens salut. Val, però, el dret a l'alimentació si surtis explícitament, però bueno, també surt el de l'habitatge, i no s'ha resolt el tema, o sigui que... llavors els estats, els governs, les administracions, les municipalitats tenen una gran responsabilitat perquè el dret a l'alimentació es pugui gaudir per part de tothom, però la societat i a la societat hi som nosaltres, com a ONG, entitat social, tenim una obligació de solidaritat, els nostres dos grans valors son la sostenibilitat i la solidaritat, tenim una obligació de ser solidaris i de pal·liar els efectes de que no estigui ben funcionant el dret a l'alimentació, doncs, pal·liar fins allà on puguem nosaltres els efectes, i també canalitzar la solidaritat ciutadana, o sigui, sinó existeixen els bancs dels aliments, molta gent que vol ajudar perquè hi ha molta gent que vol ajudar, inclús gent seu esta passant relativament malament però que veu que hi ha gent molt pitjor, doncs, han de trobar una via per poder arribar, el que passa es que Bueno... hi ha molta gent que no pot accedir, hi ha molta gent sense papers, sense casa, sense, o sigui, que el tema va per a llarg.

FBA: Les funcions que compleix els bancs dels aliments són ser l'instrument per recuperar aliments que s'haurien malbaratat, i fer-los arribar a gent que està passant, que tenen vulnerabilitat alimentària, això aquesta funció no la pot fer directament amb tota la quantitat de gent que podrien estar en aquesta situació, sinó que hi ha unes entitats socials, que són els que estan a prop dels que tenen el problema, i per tant, diguem que, el banc fa com de gran distribuïdor, o sigui té uns magatzems que sovint són deslocalitzats, hi ha el central, però per exemple en el de Barcelona, hi ha diverses delegacions, si per exemple, una indústria que vol el que sigui o un altre tipus d'empresa, doncs no cal que vagi a motors, potser pot anar a la delegació o des de motors es porta a la delegació i de la delegació les entitats socials del voltant tenen més facilitat. El banc dels aliments és una estructura que articula, aquesta és la funció essencial, que passa?, que perquè el banc dels aliments va néixer per recuperar aliments, o sigui el que el va crear, Jordi Peix, que havia treballat en la direcció general d'agricultura, va anar a una reunió, això ho explica la web, a França i va trobar un estant que era la banc alimonteur (banc dels aliments francès) i va veure que era una cosa molt interessant, va començar per recuperar aliments, cosa que molta gent no sap, la gent coneix sobretot pel gran recapte, que és el que més visibilitat té, aleshores, aquesta recuperació ha anat en augment, però va haure un moment, que és que estaven en el banc, ara no sé dir-te molts anys fa, però no és des del començament, van veure que ho sigui, que hi havia més necessitats dels que es podien (...) i van començar a organitzar els grans recaptos que van anar augmentant, a més, es rep alguns aliments a través de la UE, Mercabarna, tot això de mercabarna és recuperació, llavors, la funció va ser la de recuperar, repartir-los, però a més a més, recavar l'ajuda, la solidaritat de la població general, de les empreses, de les admin, de tots aquells que poden aportar. Durant molts anys, sobretot tot ha sigut una aportació amb aliments, i encara

a vegades continua sent, però aquest any, recordaràs si ho vas veure, que el gran recapte es va fer amb format diners, la gent anava als súper i comprava 10 euros de què sigui, llavors, després els mercats tenien un coixí de diners i llavors els bancs dels aliments poden comprar els aliments al llarg de l'any, o sigui, que en els altres casos s'ha hagut de comprar tot en el mateix temps, és a dir, la logística i casuística és variada. Però, fixat, perquè insisteixo, molta gent es pensava que una entitat caritativa es dedicava a fer el gran recapte, i es repartia el menjar entre la gent, NO. El banc va néixer per recuperar aliments, va veure que això era insuficients, va crear el gran recapte i ara els aliments que reparteixen tenen dos orígens, recuperació dels aliments, per tant, lluita contra el malbaratament alimentari, efectes a nivell d'impacte ambiental, etc, i sé intermediari de la solidaritat ciutadana perquè una sèrie de gent pugui si no exercir plenament el seu dret a l'alimentació, en part, pugui exercir-lo.

FBA: Ara s'ha aprovat, al març de l'any passat, per unanimitat la llei de prevenció de pèrdues i malbaratament alimentari a CAT, insisteixo en la unanimitat, perquè el parlament approve una cosa per unanimitat és una cosa molt rara. Aleshores, aquesta llei el que pretén, és que no hi haja malbaratament en origen, o sigui, que no hi haja excedents, aliments que es facin malbé etc si aquesta aproximació funciona lògicament hauria de disminuir la quantitat d'aliments malbaratats, però, ja ho veurem, per altra banda, la llei contempla l'obligació de tenir plans estratègics per reduir el malbaratament i vol dir que tot allò que ara potser va llançat, no pot llençar-se, sinó que abans, s'ha de donar perquè pugui utilitzar segons una jerarquia, i dintre d'aquesta el primer és el consum humà és pel que s'ha fet els aliments. Per tant, ja veurem l'execució de la llei, ara s'ha de fer un reglament i els plans estratègics i de cada empresa, entitat social, doncs, quan això estiga en marxa si augmenta o disminueix. Llavors, alternatives que hi ha? Si no hi ha un banc d'aliments que recuperi aliments hi haurà d'haver una altra organització que ho faça. El banc dels aliments ja està, llavors, és l'idoni, perquè ja té tota l'estructura, totes les relacions amb les entitats socials, etc.

FBA: Una cosa que es parla molt, és la renda bàsica i l'ingrés mínim vital, les dos coses estan pensades perquè la gent pugui comprar menjar, perquè a més a més hi ha una tota una línia de pensament, que a nosaltres ens sembla molt bé, i que compartim de fet, de què la distribució estigui feta de la forma més respectuosa possible, llavors, hi ha experiències on en lloc de donar... Ara per la televisió amb la pandèmia s'ha vist moltes cues i gent que li dones una bossa, però no sempre es fa així, en èpoques normals, doncs potser les coses estan posades en unes reixes, i la gent va i dintre d'uns límits pot tirar una mica, és a dir, no podrà emportar-se tres ampolles d'oli si només té dret a una ampolla, etc etc, inclús s'ha parlat hi ha altres organitzacions que plantegen donar els diners com a targeta moneder, és a dir, que la gent, tingui una targeta i pugui comprar, però això només ho pots fer si tens diners, però si tens aliments perquè els has recuperat no pots fer una targeta moneder, has de donar els aliments que has recuperat. No és tan fàcil.

FBA: Com et deia, s'ha parlat de la RB i l'ingrés mínim vital, però primer no ha funcionat, perquè hi ha gent que no ho ha cobrat tot i haver-ho demanat, hi ha gent que no ha pogut demanar-h, però són coses que per poder demanar tu has de ser ciutadà, has de tenir papers, i hi ha gent que no pot accedir-hi.

FBA: Tots els immigrants si no són ciutadans no tenen accés a aquestes rendes diguem-ne oficials, després hi ha un altre col·lectiu, que han passat gana, o tenen problemes perquè no poden accedir a les ajudes, els estudiants, que vénen de fora, perquè no són ciutadans i no poden accedir. A qui hi ha hagut estudiants, això sí que a vegades..., que no podien moure's perquè no hi havia mobilitat, no podien tornar a casa, tot un problema o que tenien feinetes quan dic feinetes vull dir no regulats, que tenien suficients ingressos per poder, per tant, si funcionés bé almenys als ciutadans una renda mínima garantida o ingrés mínim vital ajudaria a poder cobrir una part d'aquest dret de l'alimentació. Però clar, quan estem parlant d'un ingrés, (opinió personal), o RB, és que és molt bàsica, molt mínim mínim, ho dia la mateixa paraula, llavors quines coses dintre

del que es el mínim vital, menjar?, d'acord, però l'habitatge també és vital. I l'educació? També és vital, llavors quan parlem d'educació diràs hi ha escola pública, però per exemple ara ha estat tancada, però els nens han hagut de treballar online. Com treballa online unes criatures que dormen 5 o 6 en una habitació rellogats que no tenen res a menjar, ja els pots donar una renda mínima bàsica és que realment seran mínims, doncs l'única manera de sortir de la situació és la recuperació de l'economia, és que la gent pugui treballar i que la gent que vullgui, no que vullgui, tothom ha de treballar, que es facilite molt el que és l'accés a la formació, com tu ho expressaria, aquest exemple que t'he posat dels nanos que estan, han passat un any sense estudiar que ara tornen, que tenen gana, perquè aquests nanos mengen a l'escola perquè hi ha una cosa que es diu beques menjador però després igual no sopen, o sigui, aquests nanos, com pots garantir que tinguen la formació adequada i quan dic formació vull dir ESO, BAT, FP O UNI, necessària perquè després puguin treballar. S'ha de recobrar l'economia, s'ha de canviar una mica la manera de ser, de fer, de prioritats en la vida, i això és una cosa que és difícil.

3-Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

FBA: En context pandèmic hi ha una sèrie de coses que salten que exploten per exemple el que deia abans de que abans de la pandèmia les entitats havien d'estar registrades als serveis socials, per tant tenien un número i de persones que podien atendre, era un número relacionat amb el que serveis socials els hi enviava. O sigui estava regularitzat, tot això salta pels aires i s'atén a totes les persones, per tant, en aquest àmbit ens vam haver d'adaptar. Nosaltres no podíem ser els buròcrates de turno noo, de cap manera, per tant, es va donar menjar a tothom, a totes les entitats que ho van demanar, això si a través d'entitats, perquè el banc no podia donar directament.

Una altra adaptació molt important va ser la dels voluntaris, o sigui, pensa que els bancs dels aliments treballava perquè ara hi ha un petit canvi, en la memòria del 19 posa 12/14 treballadors, la resta són voluntaris, i després hi ha uns quants que són els que fan activitat de tipus social que venen de justícia per una multa o fer alguna activitat. Vull dir, està basat en voluntaris i amb un petit grup de persones que son tot el dia i que treballen a ple rendiment, aquests últims acostumen a ser gent jove, estan contractats, fent una feina, logística, provisionalment comunicació, donacions, hi ha un grup que diguem-ne es fixa, però a resta són voluntaris i òbviament qui es fa voluntari d'un banc d'aliments? La majoria són jubilats, i la majoria amb 70 anys, som gent gran que quan va venir l'estat d'alarma o inclús ara, estem confinats, ara fem alguna coseta però vivim com si estiguéssim confinats, sempre mascareta, no anem als locals del banc etc. Clar, al començament que va passar? Hi havia estat d'alarma, sols estava obert el que és essencial, el banc d'aliments era una activitat essencial i per tant estava oberta, no vam tancar ni un dia, tot el contrari, treballant dissabtes i diumenges, aleshores els voluntaris grans vam haver de marxar, però moltes empreses van tancar, botigues, llavors, aquesta població de gent més jove van sortir molt voluntaris solidaris molta gent que va dir no puc anar a treballar i m'he de quedar a casa i els bancs dels aliments necessita ajuda i van venir. Per tant, això va ser una altra adaptació, un canvi d'estructura.

FBA: Òbviament quan les empreses van començar a tornar a obrir, molts d'aquests es van tornar a treballar però alguns d'ells s'han mantingut relacionats i venen el dia que tenen lliure i es va haver de contractar a alguna gent mes per fer la feina de magatzem. Allò és com un Ikea, grans lleixes, i amb els torus que puguen, el que porta un toru ha de ser una persona contractada amb assegurança, tots els voluntaris estem assegurats també, hem de passar una formació, de normes de seguretat etc.

FBA: Un voluntari, ho diu la paraula, ho fa voluntàriament, si hi ha un altre tema pot prioritzar, el que treballa allà treballa, encara que també té esperit de voluntari, és una feina que ocupa molt més del que és estrictament la feina, o sigui, perquè s'impliquen a nivell personal, a nivell emotiu, és una feina que ve a ser bastant vocacional. Canvi en l'estructura del voluntariat.

FBA: Un altre canvi ha estat el grup que busquen recursos, moure's mooolt per trobar donacions, amb el tema de les donacions tu pots tenir una actitud receptiva o proactiva, doncs, augmentant moltíssim l'actitud proactiva i això la culminació va ser el gran recapte, es va superar, hi havia molta por, a què la gent no hi entengues que havia de donar diners, però no no es va superar els valors de l'any anterior i la gent ho va entendre perfectament, això també va ser un canvi, una adaptació a una manera diferent de fer, no és el mateix gestionar, et posaré un exemple, si fas una donació tens dret a rebre un certificat per la declaració d'hisenda, doncs clar, si tu transformes totes les donacions en aquesta forma tan senzilla de fer un certificat o canvis l'aproximació i implementes tota la part de gestió informàtica o és molt complex és una feinada, per tant també ha significat una adaptació del que és la gestió.

FBA: Hem fet molts canvis, ha sigut un revulsiu, alguns han vingut per quedar-se (innovació tecnològica) personalment, penso que el gran recapte de diners estaria molt bé que es consolidés, té un avantatge molt gran, més d'un quan recollíem milers de tonelades aliments sec (llet, oli, llegums ,pasta, arròs, sopes, llet per nadons, coses per celíacs), no podia ser perible que es conserva que no és pugues fer malbé, llavors es classificava al magatzem i anar-ho donant. Però, el fet de tenir diners, sigui en efectiu, que ingressaven al banc, sigui diners dipositats a una cadena, permet espaiar les compres i comprar allò que necessites, és a dir, si tu dones diners, pots per exemple comprar ous, carn, peix, pots inclús fer experiments de targetes de diners de donar-li a una gent una targeta per poder estar en un supermercat. Obri una quantitat de possibilitats enormes que peno que seria una pena que no es mantinguessin. Això sí, s'ha de ser molt transparent en el que es fa, en el que es compra i de seguida es va donar les dades. Es podia fer directament per transferència a un compte, bizum, o anar al supermercat i deixar uns diners, però clar, aquells diners només es poden fer servir en aquells supermercats, hi ha que ens guarden els diners per més temps i hi ha que ho has de comprar de seguida, aleshores, torna a ser producte sec que es pugui conservar.

FBA: Jo, espero, que una sèrie de donants que d'alguna manera van descobrir el banc d'aliments durant aquest període, es mantinguin en el que nosaltres diguem amics del banc, en el sentit que igual que hi ha amics d'organitzacions com la creu roja/Càritas/Save the children, doncs que siguin amics/amigues del banc. Tenint en compte que els directius no cobren, els patrons no cobren, jo no cobre òbviament, la part de diners destinada a mantenir la feina només cobren una sèrie de gent més joves que estan allà tot el dia, els directius també treballen, i la presidenta estan allà tot el dia, van com a bojos.

FBA: Això s'explica molt bé amb veí a veí, el que és la solidaritat entre veïns, al començament hi havia gent que li feia cosa anar a demanar menjar i t'ho deia que li feia cosa, però després quan no hi ha més remei no hi ha més remei. I penso que segons com les entitats atenguin als que van a buscar el menjar un perd aquesta sensació que li estan fent caritat, es transforma en solidaritat. Hi ha un element psicològic, jo penso, entre parlar de solidaritat i de caritat, són dues coses, sense menysprear als qui vulguin fer caritat. L'altre dia sentia un comentari que em va fer cosa, quina diferència hi ha entre solidaritat i caritat, caritat és donar allò que et sobra i solidaritat és compartir allò que tens i una mica per mi ha estat l'esperit del qual s'ha viscut a peu de carrer. Per exemple, els cuiners que van quedar sense feina i van organitzar la world central kichen, que podien compartir ells? Doncs podien compartir la seua vida, la seua feina, van estar fent menús que els repartien fets perquè hi havia gent que no podia cuinar, no és només que et donen menjar i aquest siga saludable i equilibrat, és que si estàs a un lloc que no pots cuinar que fas? I els sense sostre anaven a menjadors però va haure un moment que els menjadors estaven tancats. Solidaritat vol dir compartir no només diners, la teva vida, la feina.

FBA: Des del punt de vista dels voluntaris, s'ha viscut com que estàs fent quelcom important, que fa una diferència per algú, i pels que ho han rebut, jo crec que en la major part de casos hi ha un agraïment sincer, sobretot si se'ls hi ha ates d'una manera empàtica, de manera solidària.

FBA: Si no parlem de la situació pandèmica, la gent no podia anar directament, anava a través dels serveis socials, o sigui, la porta que tu havies de trucar era la de serveis socials, el qual implica que has d'estar regularitzat, tenir papers, has de complir unes certes condicions, si tu tens uns béns i no és considerat pobres no tens dret, etc. En el moment que sorgeix el tema pandèmia els serveis socials comencen a fer teletreball, no hi ha el lloc on poder anar a picar, bo alguns serveis socials, perquè alguns altres van treballar més del compte, mes de el normal. Clar, les entitats han de tenir la gent registrada, però també és cert que hi ha entitats que donen menjar a gent que no està registrada, però pensa que el banc d'aliments proporciona una quantitat d'aliments relacionada amb el nombre de persones que comunica que els serveis socials els hi ha passat, però és una part dels aliments que necessiten, normalment les entitats socials es mouen per tenir més aliments, hi ha moltes que estan relacionades amb l'església o amb les esglésies, hi ha Càritas i altres parròquies i altres de caràcter confessional que no és catòlica, o no, o no tenen res a veure amb cap confessió religiosa, però fan les seues petites recol·lectes per incrementar el menjar per poder-lo repartir o per poder atendre a persones que no tinguin accés en aquests serveis socials.

FBA: Una de les coses que ha canviat en la pandèmia és el perfil de les persones, o sigui, les persones que abans eren ateses per aquestes entitats que venien dels serveis socials, vol dir que eren persones que tenien una situació de vulnerabilitat molt important, inclús de vegades que el tema de l'habitatge no el tenien resolt, és a dir, que serveis socials no només s'ocupaven del tema dels aliments i de dir ves a cada entitat i allà estaràs registrat perquè tindran el teu nom i et podran ajudar en el tema de l'alimentació, també diverses gestions per tema d'habitatge o per temes diversos. Serveis socials no és només pels aliments és per tot, però, el perfil va canviar, perquè per exemple una persona podia perfectament tenir uns ingressos tals que no tingués dret a l'ingrés mínim vital, però que fossin insuficients perquè està pagant un pis, llavors clar, tu que li dius a una persona o una parella en dos fills i que una persona s'ha quedat sense feina i que estan pagant una hipoteca, i una llum i una...i de sobte una de les dues persones es queda al carrer i resulta que el sou se'ls hi redueix a la meitat i el sou dels senya en la hipoteca, que passa en aquesta gent? No els pots considerar pobres en cert sentit, però s'han quedat en una situació realment difícilíssima, aquesta gent li costa molt, primer tiren els estalvis, etc, però hi ha gent que no té estalvis o gent que ja no parlem d'hipoteca, que tens un bé, amb una situació d'aquestes que vol dir que t'has de vendre la casa que encara no t'has pagat, qui comprarà una casa en plena pandèmia, hi ha gent que està de lloguer, o rellogat, clar i que els hi ha reduït el salari o s'han quedat sense feina. El perfil ha canviat, de les persones que necessiten aquesta ajuda alimentària ha canviat llavors l'objectiu és veure quines coses perquè aquestes persones es torne a reincorporar a la cadena normal de poder comprar el menjar, és que tinguin feina, és que es recuperi l'economia, però això és tan incorporant tot el tema de la recuperació econòmica.

FBA: A veure, a llarg termini per tu que són? Tu que creus que d'aquí a 10-15 anys no hi haurà malbaratament alimentari, i haurem aconseguit que no hi hagi ni rastre? I haurem aconseguit que tothom quan dic tothom inclosos immigrants, etc gent sense família, famílies monoparentals, que tothom tingui una faena tan fantàstica com perquè pugui pagar-se habitatge, menjar etc etc, amb aquesta pregunta jo crec que et conteste, o sigui, els objectius a llarg termini és i és un problema que tenim, un repte, és que a l'haver augmentat totes aquestes necessitats a entitat també augmenta i és gestionar i funcionar de la manera més eficient possible per cobrir tots aquests objectius que abans et plantejava de lluita contra el malbaratament i solidaritat amb les persones no? Llavors els nostres objectius a 10 anys vista és sobretot el de ser el més eficients possibles per poder arribar al màxim d'entitats possibles i recuperar el màxim de quilos possibles, dintre del nostre ideari no veiem una situació que no hi hagi malbaratament, en la que tothom tingui haja menjat etc etc no la veiem, si tu la veus et felicito.

4-Formes de gestió. 5-Participació

FBA: Hauràs vist en la memòria que hi ha el rendiment de comptes, els ingressos i les d'espesses i en els ingressos veuràs que hi ha alguna petita partida de la generalitat, de la diputació de l'ajuntament etc. Tenim un edifici que també està cedit, és a dir, que l'admin dona una certa petita ajuda, ara, just abans del canvi d'any la generalitat va donar una ajuda per comprar aliments importats de molts milers d'euros, a tots els bancs, però que és una ajuda que espere que aquest any es repeteixi, almenys una part, per comprar aliments, perquè una cosa és les ajudes que (...) que permeten el funcionament perquè clar, es necessita una mica de diners per funcionar, i allà està clarament posat a les d'espesses, quina és la despesa en el manteniment etc.

FBA: Aquests són els recursos públics, després hi ha els recursos privats que són les donacions que fan empreses, particulars etc que en alguns casos van explícitament amb l'afegidor que és per comprar aliments però en altres casos no, és perquè el banc pugui funcionar, el magatzem s'ha d'obrir si transportes uns aliments i gastes gasolina s'ha de pagar, s'ha de netejar, el magatzem s'ha de tenir impecable, és com una gran empresa de funcionar, tens uns gestos mínims de funcionament, després per exemple, tenim una ajuda economia per fer transformar fruita amb suc, perquè són de més llarga durada, en la memòria podràs trobar els detalls del 2019, en la del 2020 podràs comparar la diferència tenint en compte que ha sigut un any de pandèmia. Això la memòria t'ho diu molt clar, d'on es recuperen aliments, perquè de la indústria alimentaria fonamentalment del projecte Mercabarna hi ha un petit local que cedeixen al banc perquè es pugui fer un triatge perquè tot el que al final del dia no han pogut vendre, de moment són fruites i verdures, ara hi ha un projecte de fer una cosa molt més important, que pugui haver-hi de tots els tipus de productes, però això encara s'està construint, Mercabarna té un projecte molt ambiciós i nosaltres estem involucrats. Un epígraf és SERMA és el que ens proporciona més fruites i verdures i que són, la veritat que estan molt bé, són retirades del mercat sobretot dintre de la política de manteniment de preus, l'oferta i la demanda, hi ha una part de la producció té una petita subvenció, però petita, els productors, llavors això ens arriba en unes condicions fantàstiques. Hi ha una altra entrada la de FEAD, que és la UE, que aquesta entrada proporciona diners a l'estat i l'estat és qui compra, llavors es fa una compra generalitzada per tots els bancs d'Espanya i això també arriba coses. També, hi ha un altre que són el que anomenem MINVES, que les minves tenen una logística diferent, és allò que els hi sobra als supermercats, però això entra al banc amb relació a la quantificació, però la logística, el camí que segueixen és diferent, va directament a les entitats més pròximes, perquè són quantitats petites i no tindria cap sentit portar-la al banc, classificar-les posar-les a les prestatgeries, perquè clar, classificar-les vol dir la data de consum, de preferent, caducitat, col·locar-ho per ordre, el fet molt millor que vaja directament a les entitats i així ràpidament es pot distribuir.

FBA: El procediment de distribució també ho tindràs molt clar a la memòria, els programes de distribució veuràs que hi ha el sec, fred, menjadors, esmorzars i les entitats poden apuntar-se a un programa o l'altre, pot haver-hi una entitat que només s'apunta als esmorzars, que sols dona esmorzars, o hi ha una entitat que només s'apunta a sec, per què? Perquè no té la infraestructura necessària per rebre per exemple uns pollastres congelats i poder-los repartir, hi ha algunes que estan apuntades a tots, després hi ha entitats que estan apuntats a tot, després es dona menjar a menjadors socials o residències que són altres programes, llavors, això depèn no tant de nosaltres, sinó del receptor, de què l'entitat pugui fer una gestió o l'altra.

FBA: Depèn de qui compra, per exemple, quan compra en l'àmbit de l'estat, la federació espanyola, perquè intenta comprar al millor preu, és a dir, però algunes coses que hem rebut de la GENE també aquí el que interessa és que els productors locals tinguin entrada, potser en lloc de comprar i anar a buscar el millor preu es busca comprar quan és d'aquí, comprar per ajudar al sector de la producció catalana, o sigui, que no hi ha uns preus fixats, a més a més, si algú ha de fixar els preus, no els podem fixar nosaltres, els fixarien els venedors, sí que és veritat hi poden

haver centres de distribució que es facin un preu especial i altres que no, no hi ha una norma concreta i nosaltres no podem posar preu.

FBA: En l'última reunió de la federació europea, una de les coses que va dir l'expert que va intervenir, que era de la direcció general de salut i salut alimentària, diu els banc d'aliments haurien ser considerats com a formant part de la cadena de valor alimentari, és a dir, perquè el banc dels aliments, la cadena va des dels productors, transformadors, distribuïdors de càtering i restauració i consumidors. En aquesta cadena de valor s'han de col·locar els bancs dels aliments, llavors, clar els bancs dels aliments els que fa és posar d'acord l'esfera de cadena de baula entre els que donen, que pot venir de dos llocs, donacions i dineràries i el que és recuperació d'aliments, i es distribueix a les entitats, i d'elles arriben als consumidors, o sigui, que sí que es posa amb relació el que és l'aprovisionament amb la distribució.

FBA: Cada un dels departaments hi ha diversos i té un responsable i un equip, i treballen conjuntament i el responsable és el que coordina i el que porta a terme els objectius que s'hauran establert d'acord amb les directrius de la direcció. No és un treball en solitari, on cadascú fa el que li done la gana, funciona organitzadament.

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

FBA: A veure, la relació amb l'admin és bona, en totes les admin i nosaltres voldrien que encara ens ajudessin molt més, però ens ajuden és a dir, la relació és bona, clar, en el moment de la covid hem hagut de dir ajudadaa ajudadaa siusplau perquè s'ha necessitat molt més ajuda i continuarem necessitant, per tant, diguem-ne nosaltres estem contents en aquest sentit, sempre demanarem més, perquè tenim moltes necessitats.

FBA: Jo crec que sí que ha canviat la relació, les admin que ja hi havia bona relació, des de sempre, però no només les admin, sinó la societat en general i les universitats tipus unis, entitats culturals, qualsevol tipus, la societat en general, admin i societat civil. A partir de la covid s'han adonat de l'important paper que pot fer el banc en tota aquesta situació d'emergència i com aquest paper és un paper que pot perdurar en el temps i que ha de perdurar en el temps perquè la situació és la que és i serà la que serà, llavors, la relació jo pense que ha millorat. Una de les coses que clar, que per això vam crear el centre d'estudis, és que hi ha hagut un element molt important que és l'aprovació de la llei de pèrdues i malbaratament, i això comporta feines posteriors, reunions per parlar de tees, aquest projecte europeu (ecowafe4food) que et parlava era de prevenció de malbaratament, en totes aquestes reunions que estem fent, trobades, es van creant una major complicitat en un altre nivell, hi ha el nivell dels contactes, direccions amb les admin. En general, però després hi ha un entramat de contactes en lo que podem dir els actors més tècnics, o crec que la covid ha ajudat i l'aprovació de la llei en dos coses, ha incrementat les relacions amb les admin.

FBA: Jo entrebancs no en veig en aquest moment, perquè la relació és molt bona i les perspectives de treball conjunt són bones, i ens van donar una ajuda molt important just abans del canvi d'any que pensem que continuarà. Jo no veig entrebancs, això que dius hauríem de resoldre aquest problema perquè si no el ressolem la cosa anirà malament. De moment, jo crec que podem continuar tota a bona col·laboració, i incrementar. És necessària

FBA: A veure, nosaltres tenim relació amb totes les entitats que estan pel dret a l'alimentació i que fan activitats diverses perquè estem a la taula del tercer sector, per lo tant, tenim relació amb entitats que tenen estructures diferents a la nostra, però són entitats que podríem dir que estan aquest nivell, després estan les que estan a un nivell de molt més contacte amb la gent, llavors nosaltres tenim relació en la major part d'entitats, de vegades és una relació d'algun treball concret o alguna jornada conjuntament, amb aquestes que estem al mateix nivell (taula del 3er sector). En Càritas i creu roja es va fer un debat per una sèrie de temes de debats sobre...la

pandèmia ens ha ajudat moltíssim a anar a les mateixes línies, cadascú fent la seua feina i en els projectes. En aquestes continuen amb el mateix tipus de relació que teníem abans, que és donar-los tot el suport que podem, si necessiten suport logístic i podem donar els intentem donar, per exemple en el fred, en coses d'aquestes els hem ajudat, continuem com estàvem treballant abans, però més implicació. Amb aquestes entitats que tu dius (xarxes de suport mutu) si no s'han posat en contacte amb nosaltres, no tenim relació perquè són ells els que es posen en contacte amb nosaltres, perquè hi ha entitats que s'autoorganitzen i fan la seva feina, però no han demanat. El que passa és que moltes d'aquestes entitats, sobretot en el moment més àlgid, han demanat ajuda, però algunes ara que està la cosa més tranquil·la ja fan la seua vida. Però clar, si ells no ho demanen, nosaltres no tenim relació amb ells.

FBA: Jo crec que tot lo que hi ha ara es pot millorar, no hi ha res que s'hagi arribat a la màxima eficiència, a la màxima solidaritat, a la màxima justícia, tot es pot millorar, millor dit, tot s'hauria de millorar. Es pot i s'hauria de millorar

Transcripció entrevista Càritas-Diocesana de Barcelona. Codi: CD.

1- Informació contextual en relació amb el projecte

CD: T'explico una miqueta perquè Càritas té una estructura una mica peculiar, val? Jo estic al programa de necessitats bàsiques Càritas diocesana de bcn, la diocesana el que fa com a programa dona suport als projectes parroquials que són aquests punts de distribució d'aliments, aquests projectes aquests petits bancs d'aliments o de distribució d'aliments en espècie, formen part, normalment són d'una Càritas parroquial, aleshores, nosaltres com a estructura diocesana donem suport tècnic, d'assessorament, de formació, i econòmic en alguns casos en aquests punts de distribució.

CD: Aleshores, nosaltres ara, com a Càritas diocesana, no tenim cap punt de distribució d'aliments en espècie, totes les ajudes que fem per cobrir les necessitats alimentàries les fem o via ajuda econòmica o via targeta. Nosaltres ara mateix com a Càritas Barcelona no estem gestionant cap punt de distribució d'aliment, perquè a més no és la línia per la qual apostem ni molt menys, és tot al contrari, és donar suport alguns punts de distribució d'aliments parroquials perquè replantegen una mica el tema de la distribució d'aliments. Bàsicament, en tres línies, una és perquè puguin ser projectes més participatius, és a dir, es fa aquesta distribució d'aliments, però que puguin ser projectes més comunitaris i més participatius, on les persones ateses hi tinguin una participació en el projecte, aquest vessant comunitària. L'altra és que es prioritze la donació d'aliments que vénen del malbaratament alimentari, una de les altres línies que no concebem és que es compren aliments per fer distribució, ho trobem un contrasentit, que les persones no puguin anar directament a adquirir els aliments, o sigui, comprar diners per donar-los no ho veiem. Llavors, en tot cas, que siguem aliments que vinguem del malbaratament alimentari.

CD: I l'altra és que molts punts que alguns punts que fins ara estaven donant aliments espècie s'està replantejant i estan començant a donar ajudes biavalas o targetes, i això és un procés de treball que estem fent com a Càritas des de fa anys i que de fet un dels efectes que ha tingut el covid és que ha accelerat alguns processos en aquesta línia, i ha fet replantejar molt tot el tema de l'ajuda en espècie, de fet se n'està parlant molt de tot el tema de les cues doncs de les cues, o ha posat com d'actualitat.

CD: Tenim el programa de necessitats bàsiques i dintre d'ell tenim com diferents branques, una d'elles tenim un servei d'ajudes econòmiques que fan la valoració de les demandes que els hi arriben de les necessitats socials que tenen les persones, fan una valoració per trobar ajudes econòmiques directes, ja sigui tema d'aliments, tema lloguer, rebuts, qualsevol ajuda econòmica.

Després tenim aquesta part més del que et deia, d'acompanyament i assessorament i de treball en les línies estratègiques, dels punts de distribució dels nostres projectes amb tot el marc de les necessitats bàsiques, aquests 100 punts que em parlaves, doncs la nostra tasca també és aquesta, estar al seu costat. I després una altra branca que va en línia té tot el tema de donar assessorament en l'ingrés mínim vital, renda garantida, doncs és aquesta la tasca que tenim en aquest departament i on jo estic ubicada.

2-Concepcions preliminars

CD: Nosaltres portem si mires l'informe fràgils és la materialització d'una feina que ja portàvem des de fa almenys 10 anys de canviar aquesta concepció del dret a l'alimentació, de l'alimentació, i comens dona resposta a les necessitats, i això ha sigut un procés de treball que ara sembla que està més madur. S'ha apostat super fort per tot el tema de la targeta d'aliments, de les ajudes econòmiques i després donar suport per a que aquests punts de distribució puguin implantar un tema d'ajuda en targeta, de moment, en molts llocs, en alguns, només es dona ajuda en espècie, altres s'està fent un sistema mixte tenim ja punts de distribució d'aliments que han tancat i ja s'han passat al tema de donació de l'ajuda amb targeta a les persones i llavors seguim en aquesta línia, i després tota la línia que també hem treballat en els últims anys sobre el tema del malbaratament alimentari, nosaltres creiem que quan es va començar a parlar de la llei de malbaratament alimentari es va plantejar gairebé com en certs aspectes com una llei que tot el producte malbaratat havia de ser canalitzat cap a donacions cap als pobres. Nosaltres creiem que hem treballat perquè no s'associï malbaratament alimentari amb ajuda a les persones que estan en una situació de pobresa. Pensem que el malbaratament alimentari és una qüestió de tots i que no ha de ser un canal directe, llavors, també veiem dintre del malbaratament una oportunitat per generar llocs de treball, no tant per dir tot el que ens sobra ho portem als punts de distribució, sinó hi ha altres models que en altres països funciona com són supermercats on es venen productes malbaratats i es generen llocs d'inserció, en aquesta línia de generar llocs de treball volem anar no tant en fomentar que s'augmenti la donació en espècie.

CD: A veure, com a banc d'aliments, o sigui nosaltres no parlen tant com a banc d'aliments sinó de projectes que intenten donar resposta a unes necessitats, i en aquest cas una d'elles és l'alimentària, és una mica el que et deia abans nosaltres com a entitat la missió que tenim no és repartir aliments és acollir a les persones per a que s'empoderen i siguin protagonistes del seu canvi i estar al seu costat, llavors, com ho veiem? Doncs les formes que et deia, que puguin ser un projecte més comunitari i inclusiu fins i tot on la figura del voluntari/professional es desdibuixa no es done aquest rol de tu tens una necessitat jo t'omple tu reps, o sigui no aquesta figura, que sigui un projecte participatiu i inclusiu. Després, si es donen aliments que vinguen del malbaratament alimentari, si es treballa en aliments sobren suficientment aliments en aquesta societat per desgràcia, com per no poder aprofitar-los és una oportunitat, llavors, el que sí que no veiem és el tema de la compra d'aliments, per acabar donant-los. Ni crear espais per pobres, si s'han de comprar aliments, hi ha uns ingressos per cobrir aquesta necessitat, nosaltres creguem que les persones han de poder accedir de forma normalitzada. Una persona perquè no tingui ingressos econòmics no vol dir que no sàpiga anar a comprar, és a més, no ha de perdre les habilitats, de saber gestionar-se el pressupost. I després tot el tema de la targeta, nosaltres la targeta la veiem un instrument per treballar amb les persones, altres aspectes, perquè pensa que aquest sistema de donacions d'aliments en espècie hi ha una logística molt important, es dedica moltes hores i recursos. Nosaltres veiem que la targeta moneder no és la finalitat que tenim, però és un instrument per alliberar hores per poder treballar altres aspectes en les persones, que són el que ens interessin, dedicar menys a la logística per dedicar-la a les persones i estar al seu costat. L'ideal dels ideals és que ni existeixin els bancs d'aliments, però que tampoc existeix la targeta moneder, que hi hagués una renda garantida de ciutadania per a que la gent pogués cobrir les seves necessitats bàsiques de forma garantida, això seria l'ideal. Però donat que aquesta no és la situació, aquest són els mecanismes i estratègies que veiem.

CD: Com a diocesana tenim una sèrie d'equips tècnics territorials que estan al territori i que junt amb els projectes parroquials doncs atenen les persones, qualsevol persona que rep una ajuda econòmica hi ha uns treballadors socials que fan una valoració, llavors, aquesta és la nostra forma de treballar, en diferents àmbits i després hi ha una sèrie de programes especialitzats, i veiem les persones de forma integral i intente donar ajuda des de els diferents vessants. Moltes vegades s'associa Càritas amb el tema del menjar i la roba, doncs, mmm Bueno és una associació bastant forta que hi ha cap a Càritas, el tema del menjar, pues no, o sigui aquí hi ha molta feina que et deia que tenim un servei d'ajudes econòmiques que no només cobreix el tema del menjar, s'estan pagant lloguers, subministraments, hi ha projectes d'inserció laboral, residencials, vull dir l'entitat és grossa i diversa.

3-Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

CD: El primer moment supose una mica com tota la societat, ens va agafar per sorpresa i lo que vam fer les primeres setmanes de confinament doncs ens vam trobar una situació força dramàtica perquè hi havia moltes, ja de les persones que veníem atenent ja era una quantitat important, però a més ens vam trobar que van aparèixer nous perfils, persones que anaven vivint que tenien una feina i que se li va quedar aturat i ens vam donar compte i ens van donar compte que moltes persones vivien al dia, en un primer moment ens vam tindre que organitzar i donar una resposta emergent, i en aquest sentit, si que es van obrir una sèrie de punts per exemple en el tema de l'alimentació i distribució d'aliments on es van atendre moltíssimes persones. Aquest primer moment després és veritat que quan es van començar a venir van aparèixer molts perfils, des de gent que treballava al món de l'espectacle, gent del circ, que vivia de les feines que havien quedat totalment aturats, en el moment que es va engegar tot el tema dels ERTES i van començar a cobrar alguns perfils es com que van quedar, no va haver-hi tanta gent, el que passa és que el perfil més afectat va ser el de les persones que estaven treballant en l'economia submergida, ja sigui en temes d'hostaleria, sector de les dones de la neteja, aquest ha sigut el perfil més castigat, a vegades persones sense papers i irregular que no ha tingut dret a cap prestació perquè treballa de forma irregular, és un perfil que si ja s'hi venia tenint doncs ara s'ha multiplicat.

CD: Nosaltres no som una entitat d'emergència diguessim, normalment treballem en les persones, tenim un pla de treball, fem una valoració, es un treball de recorregut sempre coordinat en serveis socials altres entitats i treballant en xarxa i sempre super coordinats en serveis socials. Pero, en el primer moment de confinament si que ens vam trobar que es que no podíem deixar a ningú enrre i que el circuit que s'estaven utilitzant habitualment no valien en aquest moment, llavors, com a caritas ens vam habilitar un telèfon que funcionava els 7 dies de la setmana, ara no recorde si 12 h al dia on s'atenien les persones i se'ls hi donava directament de forma supera àgil cita com a mínim per anar a recollir aliments, després les companyes estaven teletreballant totes i anaven intentant atendre. Però la primera resposta i el canal aquest d'entrada el vam habilitar, va ser com un call-center en el que qualsevol persona podia trucar i de forma molt molt àgil se li donava almenys aquesta resposta d'emergència. Després les coses s'han anat angrasant, bueno en el confinament més dur va anar acabant doncs aquí ja s'ha pogut una mica anar veient les situacions, dirigir-nos a serveis socials i ja poder anar treballant d'una manera molt més endressada, però el primer i la situació d'emergència una de les accions que vam fer va ser aquesta.

CD: Nosaltres portàvem treballant en una línia de dir bueno anem desmantellant una mica aquesta sistema de donacions en especie dels lots, anem treballant altres formes i de cop va ser com dir ostres, hem de tornar enrere però bueno es aquí la gran diferencia, has donat aquí on està la clau, no es el mateix una resposta d'emergència en que puguis donar un lot d'aliments per salvar una situació en que sigui una cosa en situacions super cronificades i allargades en el temps, que hi hagi persones que faci 2 anys que son beneficiaries d'una ajuda en especie o es igual 3 mesos. No creiem que aquest sigui el mitjà, ara bé, es veritat que durant el covid ja en una situació

d'emergència com si hagués hagut una situació de desastre natural el mateix vam haver de fer, per apostar per instruments d'emergència i aquesta ha estat el tipus de resposta. De fet la FAO en un dle sinformes ja diu que l'ajuda alimentària en espècie només 's'hauria d'utilitzar en els moments que hi ha una dificultat en l'accés a l'alimentació, quan moltes vegades s'ha fet de forma generalitzada, amb tota la bona voluntat, quan hi ha una situació es detecta socialment, es sensibilitza la societat en que hi ha una situació econòmica precària lo primer que se li ocorreix a la gent es muntar un punt de distribució d'aliments, però moltes vegades pensem no, però si les persones el que necessiten son diners per anar a comprar no necessiten que els hi compren o donguin, perquè tu et quedes sense feina no deixes de saber baixar al supermercat i comprar el que necessites.

CD: Clar, en una situació d'emergència no pots fer una valoració tan acurada com voldries, Bueno, vaig fer-ho a les persones que vertaderament...no, en aquest risc de no deixar que hi hagin situacions que es quedin enrere, has d'obrir portes i aquesta va ser una mica l'actuació en els pitjors moments.

4-Formes de gestió. 5-Participació

CD: Com a recursos per cobrir les necessitats alimentàries tenim el tema del servei d'ajuda econòmiques, o sigui targeta o vegades via transferència al compte de la persona que atenem, després estem en uns 80 i pico punts de distribució d'aliments a nivell de la diocesana bcn que va des de l'Hospitalet fins a Mataró, o sigui enganxa la primera corna Hospitalet, Cornellà, bcn stcoloma Badalona i tot el maresme fins a Mataró. Després, també donem suport econòmic i tècnic a 10 menjadors socials i després totes les donacions d'aliments que ens arriben intentem canalitzar-os a través dels projectes residencials o dels berenars que es donen en els centres oberts amb infants.

CD: Si parlem del moment d'emergència diguessim del període que podria anar de març fins a l'estiu com a Càritas diocesana vam obrir 5 punts de distribució d'aliments especials que no teníem creats al llarg d'aquest territori, bàsicament era un a Hospitalet, 3 bcn i 1 a st.coloma. Però, això a l'estiu quan es va aixecar el confinament i ja veiem que les persones poden accedir d'una manera més o menys normalitzada tornem una mica a la línia que estàvem prioritzant abans que és el tema d'apostar per les ajudes econòmiques, targetes de treball i del treball coordinat amb serveis socials a nivell de bcn també va donar moltes targetes. Però, ja et dic, com a diocesana quan ens arriben donacions lo primer que intentem fer és canalitzar-les a través dels projectes en els que es cuina, o sigui, residencials, aquest és el primer canal que intentem prioritzar. Menjadors socials, residencials, cases d'acollides, a dones amb fills que tenim o centres oberts, perquè entenem que és una via com més normalitzada.

CD: Després, en els punts de distribució parroquials la procedència dels aliments normalment ve via banc d'aliments o via banc d'aliments a través del programa del fead, en els punts de distribució és això el que distribueixen, tenen algunes donacions així doncs d'algun particular o empresa, però el gran gruix ve canalitzat per banc d'aliments, o fead ja sigui banc d'aliments o creu roja si és fead.

CD: A nivell de finançament, el que et deu posar la memòria, no és el meu tema aquest (rises). Bàsicament, Càritas Barcelona és una entitat que es finança via donació privada, el percentatge no et se dir, no sé si el 80%, per donacions privades pels socis i donants que tenim sigui per col·lectes que es fan des de la comunitat parroquial sigui per un treball molt intens de captació de recursos a través d'empreses i altres organitzacions, clubs esportius, hi ha un equip important de captació de recursos que està també molt suportat per un equip de voluntaris molt potents.

CD: Lo que és les donacions de FBA i creu roja és una donació en espècie, després aquest punt de distribució són projectes molt petits que moltes vegades es mantenen en donacions de la mateixa

comunitat que hi ha al darrere, nosaltres com a diocesana en alguns punts els hi donem suport econòmic també, que estem prioritzar que en aquest cas sigui amb a través de la donació a través de targetes i nosaltres totes aquestes ajudes econòmiques formen part d'una part del pressupost que té l'entitat, dintre del pressupost global hi ha una partida que són, més o menys, 2.091.000 milions dels quals 1.334.000 va en ajudes directes a les persones (targetes o transferències) i 750.000 han anat a la compra de menjar pels nostres projectes o per la compra d'aliments en espècie que en aquest cas aquest 2020 han sigut un una xifra bastant més elevada perquè vam tenir aquells mesos que vam donar la resposta d'emergència, i vam comprar aliments per poder entregar. En el que venia del FBA no en va haver-ho prou en un moment donat.

CD: Fem compres a l'engròs i es feien els lots i això suposa un 9,1% del pressupost de l'entitat es dedica a cobrir només necessitats alimentàries.

CD: Tota la llei hem fet molt de treball en els grups polítics amb una sèrie d'entitats en les que col·laboren, no sé si coneixes el tema de l'acord ciutadà i la xarxa per una alimentació adequada, d'allà va sortir el document i és un grup de treball que treballa periòdicament i que treballa com a xarxa a nivell de ciutat de bcn, allà van una sèrie d'entitats en les que tenim molt bona entesa en les que hem fet com un grup per fer visites als partits polítics amb tot el tema de la llei de la malbaratament, per recollir una mica aquesta visió que t'explicava, que el malbaratament es convertís en una oportunitat per generar llocs de treball, al igual que ha passat amb la roba. Ara tothom té molt interioritzat que tu pots llençar la roba al contenidor que tot això ho agarra empreses d'inserció laboral i que fan una tria i la roba que està millor se'n va a botigues de roba amiga i que es ven i que es generen llocs de treball, protegits i d'inserció laboral amb aquest projecte. Doncs una mica el que volem és que en el moment que aquest llei es desplegui i com que cada vegada hi ha més consciència en el tema del malbaratament i es recuperen i es salven més aliments, tot això és una oportunitat per generar projectes d'economia circular que generen llocs de treball, i això és la idea que nosaltres com a Càritas Catalunya que és una estructura que tenim a sobre, i Càritas espanyola ens interessa fomentar, quan parlem del malbaratament no creiem que s'hagi de fer aquesta idea de lo que li sobre a una societat se'n vaja a distribuir-se a punts de distribució, tot al contrari, ho veiem com una oportunitat per generar projectes oberts a tota la societat i que generen oportunitats per les persones com s'ha fet en el tema de la roba.

CD: No volen que això es multipliqui en aliments per pobres i que les persones hagin d'anar a buscar els aliments, no, volem que les persones puguin participar en un projecte d'inserció laboral i tenir feina. Evidentment, estem en línia en això, ens preocupa el tipus d'aliment que es distribueix, en una societat li sobren aliments i sembla que tot és vàlid per distribuir a punts i no és així, a vegades ens ha preocupat molt perquè arriben donacions de no se que i això es distribueix. Després hi ha un altre factor que no és pel tipus d'aliment, no és tant per la qualitat, sinó pel tipus d'aliment que es distribueix, a vegades es distribueix molt de producte sec, molt de llegums, i això fa que les persones no puguin tenir una alimentació saludable, no perquè el que es distribueix sigui dolent, sinó perquè les persones necessitem frescs, productes frescos bàsicament hi ha escassetat, llavors, això acaba afectant a l'alimentació de les persones. Evidentment nosaltres veiem que el que garanteix una alimentació saludable és poder accedir de forma lliure a l'alimentació i per això apostem per un tipus d'ajuda com la targeta moneder, perquè la gent pugui anar a comprar el que necessiti, especialment el fresc. I també ens agrada parlar del concepte d'alimentació adequada, ja no és un tema nutritiu només, aquest aspecte més científic, si no creiem que les persones han de poder triar sobre la seva alimentació segons els seus costums, edat, organització i sobre els seus gustos, perquè no? Pel fet de que tu tinguis problemes econòmics no vol dir que vulgues menjar lletilles tota la setmana o sardines en llauna.

CD: Almenys el 90% de les persones que estan ateses des dels punts de distribució vénen derivades de serveis social, això és si no més no sé dir-te el percentatge exacte. I des de la diocesana tenim

un equip de treballadors socials que són els que fan la valoració de les famílies i són les que determinen quin és el pla de treball que s'estableix. Sempre coordinadament amb SSocials i la resta d'entitats que treballen en el territori.

CD: La porta d'entrada al sistema, o sigui, nosaltres animem a les persones a que vagin a serveis socials, les persones han de dirigir-se allí, és la porta del sistema, és on les persones han de reclamar els seus drets a ser atesos quan tenen una dificultat. Però sempre orientem a les persones cap a serveis socials. Sí que és veritat que a vegades depèn del tipus de perfil, no és el mateix estar en una situació administrativa regular que estar en una situació irregular, llavors, però bàsicament si la porta d'entrada és serveis socials per arreglar qualsevol prestació i és serveis socials llavors després es coordina amb la resta d'entitats.

CD: Hi ha moltíssims espais de trobada i diversos.

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

CD: L'altre és, que en pandèmia o no pandèmia, sí que reclamem que hi hagi una renda garantida que funcioni i que sigui d'actualitat i que serveixi perquè les persones puguin portar una vida digna, no estaiem parlant d'ajudes alimentària no ens caldria parlar si hi hagués una bona renda garantida o un bon ingrés mínim vital, doncs això nosaltres és una cosa que reclamem a l'administració. Nosaltres evidentment podríem estar treballant en altres aspectes, posant tants esforços en donar cobertura aquestes necessitats més bàsiques si les persones les tinguessin cobertes. Al igual que funciona un sistema de pensions per la gent gran o jubilats, pugues haver-hi una renda garantida de ciutadania que tingues una bona cobertura i això és una mica, però això en pandèmia o sense pandèmia. Però, jo penso que la resposta es va donar, qui s'ho esperava? Qui estava preparat? Llavors jo penso que ningú, cadascú dintre les seues capacitats.

CD: A veure, jo al detall no et sé dir. Nosaltres mateixos el que són els punts de distribució parroquial d'alguna manera ja són petites xarxes de suport mutu, són organitzacions molt petites de voluntariat que són veïns del barri, que és veritat des del punt de parroquial, però que s'autorganitzen per fer un punt i estic segura que molts mantenen contactes amb molts agents del barri, en aquestes xarxes de suport mutu i amb altres, això passa sempre no només amb pandèmia.

CD: Nosaltres tot el que sigui donar un caire més comunitari a la resposta que a vegades donem per a nosaltres és positiu, ara, per altra banda, també pensem que Bueno, les iniciatives a vegades ens faria molta pena que vagen encaminades en reforçar aquest model, des de la bona voluntat, ens sembla molt bé tot lo de l'autoorganització i l'ajuda mútua i això és en la línia en la que volem anar i fomentar. Però, a vegades sí que veiem una mica, ens alerta el fet de que algunes d'aquestes respostes acaben reproduint models una mica assistencialistes. És a dir, en el moment que el model es planteja així, jo tinc una necessitat, jo te l'omple, veient que és el que tu vols, que és aquest entrepà, final quan portes dies menjant entrepans al final el que tu vols és com ser un ciutadà normal, entrar a la botiga i agafar el menjar, llavors, quan aquestes iniciatives doncs acaben des de la bona voluntat reforçant un model que creiem que l'anàvem superant ens alerta. Ara, ens sembla molt positives perquè al final és mobilització popular, és col·laboració entre persones, es ajuda mútua i això és el que nosaltres volem fomentar sempre. Si fem distribució d'aliments puguen ser projectes comunitaris, oberts a tothom, amb relacions horitzontals que siguin punts de trobada i de mobilització i consciència de drets i d'empoderament de les persones. Ara, si aquestes iniciatives a vegades van a reproduir un model que creiem supera doncs ens alerta una mica perquè això també, és una opinió personal, perquè a vegades acabem reduint el tema de la pobresa que és un tema molt complex i amb moltes dimensions a un tema que passa per alimentar les persones, i les persones quan arriben a una situació que no tenen per menjar és perquè han arribat a molts nivells, normalment hi ha un problema molt gros d'habitatge, llavors, el tema al final, l'últim escalafó és el que tinc ni per menjar

no? I està superestigmatitzat. Pensar que els problemes de pobresa s'arreglen fent una cistella d'aliments a vegades és molt tentador també, és una resposta molt ràpida, relativament fàcil que necessites molt poca, però acaba sent molt temptadora molt vaa anem a fer...ja està super bé... Però hem de pensar més en les causes i en que necessiten les persones no en el que nosaltres creiem que necessiten, hem de poder veure que és el que volen, i com a resposta d'emergència fantàstic però com a una resposta sistemàtica jo dubto de la seva efectivitat.

CD: Tot això de les relacions veïnals i la mobilització ens en sembla estupendo. Nosaltres també venim d'això, Càritas és una estructura grossa i té els seus serveis professionals, però la base són persones voluntàries, treballem amb voluntaris, els voluntaris som igual que els treballadors, col·laborem.

CD: La gran política alimentària a nivell europeu és el fead, ara al fead comença el pla 21-26 i també hem estat incidència com a entitat per a que aquestes ajudes no es dediquen a la compra d'aliments perquè ara mateix el fead destina a l'estat espanyol una sèrie de milions d'euro, però el que fa l'estat és que fa una compra, bueno obre un concurs, amb una cistella bàsica, perquè empreses es presenten, i pues per exemple encarrega 4 milions en galetes, 5 milions en sardines...i aquesta és la gran política alimentària que hi ha i això d'alguna manera en pensem que és una pena, s'ha fet incidència per a que es replantegi com s'estan utilitzant aquests diners a nivell de l'estat i que es pugui utilitzar via altres vies, targeta moneder per exemple. Al final, aquest sistema a qui beneficia? Que l'estat agafi aquests diners d'Europa, que no només ho fa l'estat espanyol, altres estats europeus també ho fan, i compre aliments per acabar distribuir-los en els punts no ens sembla la forma més eficient de fer-los servir. I aquesta és la gran política, la principal, per garantir el dret a l'alimentació que hi ha a nivell europeu.

Transcripció entrevista Creu Roja Barcelona. Codi: CR.

1- Informació contextual en relació amb el projecte

CR: hi ha un que vam actualitzar com a després i d'aquest que es va tancar al desembre hi ha un balanç de dades econòmiques i d'atenció en tot el tema del covid es va obrir un projecte que era el respon que toca moltes... salut ,ocupació el tema que a tu t'interessa que és la part de cobertura de necessitats bàsiques allà hi ha un Balanç de dades i després es va fer un estudi específic perquè nosaltres cada sis mesos fem un observatori toquem als nostres propis usuaris per a preguntar dades de la seua situació i tal i fem uns informes i l'any passat vam fer també aquestes trucades a la gent que havíem atès al marc del respon aquestes són les dades que hi ha disponibles que està tot penjat a la web.

CR: Llavors, des d'Aleshores a ara no s'ha creat cap recurs específic nou del tema aliment perquè eren recursos que ja teníem amb menys intensitat a tot el territori tenim 85 centres d'instrucció d'aliments sí que és veritat que algunes poblacions durant el covid no tenien i van d'obrir específicament o perquè hi havia molta avalantxa de demanda o perquè els ajuntaments no uns han demanat d'aquest ja els hem acabat de tancat tots pot ser que en quedi un a Badalona lo que queda és molt residual hem aprofitat ara ja hem tornat a la vida normal i aprofitem l'estructura que ja te creu roja.

CR: Jo fa 17 anys que estic ací a creu roja, vaig passar per diferents àmbits, però des de 2013, no 2012 crec que va ser vaig començar la part d'intervenció social justament vaig començar a portar tot el que era els projectes d'alimentació bàsicament (cobertura de necessitats bàsiques d'alimentació) i en 2016 vam fer ampliar dins la intervenció social es va crear un àmbit específic d'inclusió i tot el tema d'aliments més altres ajudes de cobertura de necessitats bàsiques, higiene,

ajudes de lloguer, tota la part de l'escola, menjador, vestuari tot el que és necessitats bàsiques per a alguns projectes més d'acompanyament, pobresa energètica, tot lo que seria Inclusió social, persones sense recursos, personal sense llar, projectes específics d'infància i tota a aquesta part.

2-Concepcions preliminars

CR: A veure el tema és que és un dret i que no està garantit 100% que fa molts anys era un tema que estava bastant superat, el tema de fer aquest tipus d'ajudes, però en el 2009 més o menys ja quan va venir la crisi econòmica vam començar a rebre moltes demandes de cobertura de necessitats bàsiques, bàsiques i que una d'elles principalment era l'alimentació. A mesura que els serveis socials directament no donen aliments normalment és una ajuda que es canalitza a través d'altres entitats i van començar a reprendre una mica tota aquesta part. En aquest moment eren els kits de suport social que eren per temes d'emergència que són caixes d'aliments per donar resposta amb aquell moment, lo que va passar que tota aquella gent que va començar a créixer exponencialment en el 2009 no marxava, i la situació de la pobresa consta molt de revertir-la llavors va ser quan al 2012 va ser quan jo vaig agafar tot això, vam començar a plantejar fer un canvi en la mirada amb el tema d'entrega d'aliments i a partir d'aquí tenint tots aquells punts, la creu roja funciona amb assemblees locals moltes tenien aquests punts de distribució d'aliments i comencem a treballar un tema més de buscar donacions o aliances a nivell local de temes de producte fresc perquè sinó tota la donació es limita molt al sec, cosa que al final no és, bueno és una mica una opinió personal que el problema que tenim al final aquí és que la gent no menja sinó que menja no i la qualitat dels productes al final en aqueix moment tot l'accés que teníem d'entitats perquè anaven a la parròquia, caritats, tal era tot sec, comencem a treballar aquestes equacions quant l'accés a producte fresc i en aquell moment nosaltres obrim un projecte que era, més que entregar aliments entregar targetes precarregades perquè puguin anar al super a comprar llavors puguin escollir, dignificar, evitar les cues famoses, més autonomia i després l'accés garantit al producte fresc i treballat també tot això un acompanyament de consells d'hàbits i tal. Del 2012 aquí el tema de la targeta s'ha crescut molt i ara hi ha una aposta no només la creu roja sinó altres entitats han anat cap aquest camí d'entrega econòmica no tant d'aliments de fet hi ha alguna proposta treballada com Càritas i tal, però ara tornem a arribar al covid, en aquest moment del covid que passa? pues que molta part del seu finançament d'entregues econòmiques també hem fet un projecte amb la gent de 4 milions euros que s'han fet en entregues econòmiques, durant la pandèmia donacions majoritàriament ho hem d'invertir amb targetes prepagament, però si queda una part que en aquell moment va haver moltes donacions de moltes empreses de producte i tot això clar ha fet que tota aquesta part altre cop d'entrega d'aliments pues tornes a estar en ordre també és una manera de què tens moltes donacions arribes a molta gent, llavors es diversifica, llavors un altre cop vam tornar una mica a fer passos endarrere en aquest sentit perquè donat compte que tens moltes donacions nosaltres tenim un centre humanitari que és on arriba totes les donacions de tot tipus de producte i on tenim guardat tota mena d'emergències i bueno tot el tema de recuperació i vam haver de demanà una altra plataforma, una altra nau perquè no donàvem abast en tot. Doncs altra cosa que ha posat de manifest el covid és la solidaritat no?, augment de persones voluntàries, augment de donacions, augment de menjar ha sigut molt bèstia. Doncs tot el que t'arribava ho havies de canalitzar, tens molta gent demanant ajuda i tens moltes donacions. Però el tema és que l'aposta de futur i tothom cada cop està més enfocat cap aquí, ajuntaments, serveis socials és anar cap a les ajudes econòmiques, a dignificar ajudes, a traure cues i a potenciar l'autonomia de les persones.

CR: Com a concepte és difícil, o sigui és una cosa que existeix que en el seu moment es va promocionar i fomentar i tal, però a les entitats ho tenim, perquè és el que t'he dit, tenim donacions, ajudes d'ajuntaments, hi ha necessitats és difícil de desmontar aquesta xarxa que hem muntat en el temps, però a la vegada dius clar com definiries els bancs d'aliments, en el fons Hi ha un tema q

Com a concepte és difícil, o sigui és una cosa que existeix que en el seu moment es va promocionar i fomentar i tal, però a les entitats ho tenim, perquè és el que t'he dit, tenim donacions, ajudes d'ajuntaments, hi ha necessitats és difícil de desmontar aquesta xarxa que hem muntat en el temps, però a la vegada dius clar com definiries els bancs d'aliments, en el fons hi ha un tema que no ens agrada a les entitats que és que al final generem un sistema paral·lel a la xarxa normalitzada i perquè gent que no té recursos no pot anar al súper conforme va la gent que té recursos, es crea com dos, el súper de els pobres i el super normal, això és el que no ens agrada i lo que anem intentant canviar poc a poc. En Càritas i en banc d'aliments que som les 3 grans entitats que fem distribució el 2019 vam fer un estudi conjunt justament per posar una mica això de manifest i públicament fer una crida anar fent aquest canvi de xip i si hi ha grans recaptats pues no fer-los d'aliments, fer-los de diners...i potenciar tot el tema de les ajudes econòmiques que és la filosofia de potenciar l'autonomia de les persones. A qui s'ha de treballar tot una part de pedagogia de confiar en aquestes persones que estem ajudant, és el repte, perquè la gent lo típic prefereix comprar un paquet d'arròs que donar un euro a una persona.

CR: A qui tenim projectes específics que ja fa temps que els portem a terme i que ara amb el covid han crescut i els hem hagut de mantenir que és atenció urgent a necessitats bàsiques, llavors aquí hi ha diferents activitats vinculades a l'alimentació, sí que hi ha aquesta part dels centres de distribució però busquem alternatives. La nostra estratègia és poder oferir aquestes ajudes econòmiques per tindre accés al fresc, treballar l'acompanyament de la part més de la salut per temes d'hàbits saludables, les compres que es realitzen pues intentem que els nutricionistes fagen el seguiment, tenim un conveni amb l'associació de celíacs pel tema de les intoleràncies i tenim un projecte específic per donar resposta a necessitats específiques, un conveni amb el col·legi de nutricionistes perquè quan detectem casos perquè puguin ser atesos pels nutricionistes perquè el CAP no te aquest servei, i després vam obrir altra via per donar resposta aquestes necessitats i que no fos directament amb entregues, llavors aquí tota la part de les beques menjador, a secundària ja que en alguns instituts com ja no té menjador perquè acaben al migdia pues restablir aquest servei, i és una manera de donar suport a l'alimentació, però indirectament sense que vinguen a buscar aliments.

3-Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

CR: Hi havia diferents etapes, perquè ens va entra moltes demandes de cop, el tema de no poder venir físicament, llavors totes les demandes ens entraven via web o via telèfon, llavors teníem un equip que es dedicava, entre voluntaris i tècnics, a donar resposta a totes aquestes demandes, vam fer un sistema per web que tot entrava per allà i lo que entrava telefònic pel centre de coordinació es bolcava en aquesta web llavors la gent que teníem aquí es dedicava a trucar a tothom es feia una petita enquesta i en un primer moment una petita valoració mínima i en aquell moment s'anava donant resposta a quasi tothom. Inicialment vam posar tots els vehicles a disposició d'aquest servei i les locals lo que feien era portar els aliments a domicili això era...perquè no és el mateix que et vinguin 50 que tu hages de fer 50 distribucions. Quan la cosa es va relaxar una mica i vam poder començar a donar aliments, Bueno els cda mai els vam tancar, però sí que és veritat que va haver un punt de inflexió i ens vam obrir amb més capacitat i vam haver alguns que no teníem previstos. La gent que es dedicava açò de les entrevistes, els hi donàvem cita per portals li i per exemple aquí en Barcelona vam obrir aquí mateix en aquest edifici perquè desbordava i això no ho tenim d'habitual, però ho vam haver de fer, teníem una sala d'actes i la vam habilitar de magatzem i la gent venia aquí, llavors per evitar les cues vam fer un cupó de persones al dia amb varios torns per a evitar que no s'ajunten massa gent, llavors el voluntariat que estaven dins del magatzem són els que preparaven els lots i tota la part més logística quan arribaven els aliments i prepararo tot i després hi havia 2-3 persones que estaven. Quan la cosa es va relaxar una mica i vam poder començar a donar aliments, Bueno els cda mai els vam tancar, però sí que és veritat que va haver un

punt d'inflexió i ens vam obrir amb més capacitat i vam haver alguns que no teníem previstos. La gent que es dedicava açò de les entrevistes, els hi donàvem cita per portals li i per exemple aquí en Barcelona vam obrir aquí mateix en aquest edifici perquè desbordava i això no ho tenim d'habitual, però ho vam haver de fer, teníem una sala d'actes i la vam habilitar de magatzem i la gent venia aquí, llavors per evitar les cues vam fer un cupo de persones al dia amb varios torns per a evitar que no s'ajuntes massa gent, llavors el voluntariat que estaven dins del magatzem són els que preparaven els lots i tota la part més logística quan arribaven els aliments i prepararo tot i després hi havia 2-3 persones que estaven fora, que vam posar com unes taules, doncs agafaven documentació perquè tot quadrés i se'ls entregava en mano.

CR: A qui Barcelona ciutat no tenim cd, tenim un punt a ciutat meridiana pues vam obrir un aquí, al salo d'actes, hi ha localitats que amb l'ajuntament es van obrir poliesportius i es va muntar allà. Creu roja tot ho fem d'acord amb els ajuntaments o perquè hi ha demanda o per cessió d'espais pisos, perquè ens derivaven molts casos, serveis socials en el primer oment estava tancat, aleshores la porta d'entrada era creu roja o caritas.

CR: En els projectes normals fora del covid hi ha uns barems econòmics, una valoració social i després sempre està el tema de serveis socials, a creu roja arriba gent o bé vénen derivats de serveis socials o que entren per la porta. La gent que entra per la porta sels li fa una primera atenció i si hi ha un tema d'urgència se'ls hi fa una primera ajuda, però sempre se'ls deriva a serveis socials, una mica la idea és serveis socials té una funció i és la de donar aquest suport i creu roja on no arriba l'admin. Llavors qualsevol persona que entra per la porta i demana ajuda se'ls hi pot fer una primera atenció d'urgència, però sempre se'ls deriva a serveis socials fins que no té un referent a serveis socials no és que no el tornem atendre, perquè si hi ha una situació de molta urgència sí, però l'objectiu és que es vinculi a la xarxa normalitzada de serveis socials. Llavors per accedir ajudes hi ha un barem econòmic, la renda de suficiència de cat que és tenir ingressos inferiors al ircc més els ingressos van creixent en funció dels nombres de la família. Igualment hi ha famílies que superen aquest barem per molt poc i també és te'n compte altres valoracions socials, derivacions de serveis socials. Durant el covid és veritat que era molt difícil perquè normalment quan una persona ve aquí se li demanava que compleixi certs requisits ha de portar una sèrie de documentació que acredite la seua situació econòmica els ingressos que té, si està en atur o no, si cobra o no cobra, si té subsidis etc durant el covid com teníem tanta avalança era impossible fer un treball tan exhaustiu per a tothom i sí que és veritat que la primera fase va ser una mica es donaven 4 dades, anàvem molt a saco perquè ja entens també que qui truca per demanar és perquè algo li passa si tu stas bé a casa no truques, llavors ara ja hem tornat a la vida normal i el que fem és demanar tot això.

CR: Doncs a llarg plaç també, realment seria que totes les persones que tenim surtin de la seva situació de vulnerabilitat, però clar, és un objectiu molt ambiciós, llavors bueno intentem una mica pues...bueno a veure és que el sistema actual té un problema més estructural i les ajudes estan molt basades en parxes, llavors que passa? Que es donen moltes ajudes per anar cobrint, però realment això no els ajuda a sortir de la seua situació. Després hi ha el tema també vinculat a la precarietat laboral al tipus de feina, gent que la vinculem als programes d'ocupació, perquè creu roja també te programes d'ocupació, però són feines que tampoc són de jornada completa, sous molt baixos, poc qualificats, llavors és complicat. Però, un objectiu a llarg plaç en la mesura de lo possible u treballar tot el tema de l'acompanyament de drets perquè les persones puguen cobrar l'ingrés mínim la renda garantida i treballar més en aquesta línia de què tinguin una ajuda econòmica per ells gestionar que no tant anar fent ajudes parxes. Però la realitat quina és? Pues que hi ha molta demanda, serveis socials estan saturats i al final acabes fent aquests parxes, però la idea a llarg termini i en petits projectes tipo pilotatges sí que pues grups de 20 persones que fagen itineraris ocupacionals, que els donem una ajuda en intervenció saps? pues això ho fem a petita escala, amb projectes pilot amb altres entitats, però això és a petita escala, al final a gran escala quan hi ha tanta demanda acabem fent aquests parxes.

CR: Sí que és veritat que durant la pandèmia la primera ola, el primer moment, a l'haver augmentat tant i tant la demanda, va haver-hi molta gent que no havia vingut mai a demanar ajuda a una entitat i després hi havia moltes persones que treballaven en l'economia submergida, que això sí que es va notar molt perquè va ser el col·lectiu pot ser que més impacte vam notar que tenia, o siga, teníem molta gent que ja teníem i vam haver de seguir atenent o més, però després teníem tota aquesta gent que o 1, es van quedar en erte i no cobraven inicialment i 2 gent que estaven en l'economia submergida que clar no tenien possibilitat ni d'erte de cop van deixar d'ingressar i van deixar de poder treballar, llavors allà pel mes d'abril maig, que el maig va ser el més més heavy hi havia molta presència d'aquests col·lectius i després que va passar? Que molta d'aquesta gent o va començar a cobrar l'erte o a poc a poc es va incorporar a les seues feines sense contracte, però, una situació delicada si estàs dos tres mesos sense ingressar pues ja generes deutes tot lo que suposa. Molta gent que vivia en habitacions també es quedava al carrer, s'ha acumulat moltes coses.

4-Formes de gestió. 5-Participació

CR: Tenim unes 100 assemblees locals al territori que tenen aquests espais d'atenció, tota la part del voluntariat perquè també si no seria impossible rebre a tantes persones. Personal tècnic, el voluntariat, les nostres oficines de tot el territori que són de molta presència a nivell territorial i també tenen la possibilitat d'arribar a molta gent i després a nivell econòmic, tota la part d'aliments durant la pandèmia moltes donacions d'empreses i particulars, després vam tenir finançament extra de la generalitat de cat, a nivell local molts convenis amb ajuntaments, diputació, consells comarcals, empreses privats, particular i després pues propis de la casa que es van dedicar a això. De normal, també tenim finançament propi perquè sí que hi ha part del pressupost que has de dedicar obligadament a pobresa específicament cada any, i després tots els convenis que tenim amb la gent, amb l'ajuntament, a nivell local amb empreses.

CR: En l'aliment en si hi ha dos vies d'entrada bàsicament, clar, nosaltres tenim un centre humanitari que rep totes les donacions que són macrodonacions i des d'allà es distribueix als centres de distribució a nivell local, i després hi ha una altra part en aquests punts de distribució a nivell local que sí que tenim convenis amb algun super de la seua zona, alguna empresa, un no se que, que també els hi fa alguna donació d'alguns productes, llavors a gran escala sí que en covid vam fer una macrocompra de productes, però a nivell normal no comprem aliments en si per distribuir a nivell macro, però a nivell local sí que hi ha oficines que els centres de distribució els tenen convenis amb els seus ajuntaments llavors tenen una partida també per comprar-li, llavors aquests aliments venen o de donacions i per complementar la cistella per què quede més apanyada comprem, aleshores hi ha tot un sistema de logística, aliments sec no es tan complicat, aliment fresc sí perquè tenim pocs dies per treure'l i llavors tot el que aplega a la plataforma se'n va als locals i des de les locals tot lo que arriba fresc o sec es fa lo mateix, es classifica, es fracciona i s'entrega, O es fa un lot o hi ha centres que lo que fan és que ho tenen posats en expositors i els usuaris poden agafar lo que volen en funció d'una assignació de punts que tenen.

CR: El preu de compra dels productes van a preu de mercat de normal, l'únic és que creu roja té licitacions, per tants palets i li compren a l'empresa que ens serveix més econòmic, qui compleix les condicions.

CR: El tema dels malbaratament dels aliments aquí hi ha dos coses, un nosaltres tenim una línia per treballar tot això vinculat a com recollim aquest malbaratament, però també és veritat que l'objectiu no és que aquest malbaratament vaja a les entitats perquè les entitats hagen de recollir tot lo que sobra de tothom, s'ha de treballar perquè no es generi aquest malbaratament per l'impacte ambiental que te etc etc l'objectiu real és. Si has de fer una llei pel malbaratament que vale està molt bé. Però aquí al problema no és que les entitats donem resposta això i que això sigui una excusa per donar resposta a una necessitat de la pobresa, sinó que nosaltres

apostem més per les entregues econòmiques i després que les entitats no podem ser el recollidor, per no dir el container, de tot lo que sobra, perquè aquí a més hi ha un tema de fons per què moltes voltes es dona productes que nosaltres no estem d'acord perquè treballem tot una part d'hàbits llavors no podem estar d'acord en segons quins productes si estem dient no compreu això no mengeu això i després ho podem donar, llavors aquí hi ha tot una història de fons que s'ha de revisar, doncs el problema del malbaratament no, el problema no és aquest, és que no es generi aquest malbaratament, o sigui a les empreses no se'ls ha de bonificar perquè lo que les sobra se lo dona a les entitats, se les ha de bonificar si no generen aquest excedent.

CR: Nosaltres treballem molt de la mà de l'agència de salut pública i tot el tema dels lots i tot això intentem treballar-ho en ells, quin tipus d'aliments, a les locals quan han de comprar pues els orientem en quins aliments, de fet, des del 2013 vam incorporar dos nutricionistes a l'equip per posar també aquesta mirada mes des de la part nutricional, ara fa un temps aquests nutricionistes van passar específicament a un àmbit de salut per treballar d'una manera més transversal, llavors tenim una línia específica pel malbaratament per treballar-lo i per treballar tot el tema dels hàbits amb les persones que reben aliments de donació.

CR: La mateixa estructura, la mateixa logística la vam fer créixer, però es va aplicar una mica el mateix funcionament, però sí que és veritat que és un tema, que per això les entitats tirem més pel tema econòmic de les entregues, perquè al final tot el tema de captació, logística emmagatzema és molt més complicat que una entrega econòmica, que vinga una persona a l'oficina tu li fas l'entrega i la persona va a comprar i prou, aquí tenim tot el tema de captació per buscar empreses que donen, quan donen, que vagen a la plataforma, emmagatzemar-ho allà, distribuir-ho en camions que arriben als centres de distribució, que tinguen un espai, la logística per moure-ho, que puguin emmagatzemar-ho, que la gent ha d'anar allà, clar, tot això també és un volum de logística i econòmic molt elevat.

CR: El tema és que al juny, juliol el tema va anar baixant una mica les indicacions que es van donar al territori eren vale, ara que estem en aquest punt tota aquesta gent que hem ates fins ara, la que encara estem atenent ara ja hem de recuperar una mica la vida normal dins de lo que càpiga, llavors la indicació era nosaltres ja teníem projectes d'atenció a necessitats bàsiques, doncs aquesta gent ha d'anar passant aquests projectes i se'ls ha de fer l'atenció habitual, ara sí que ja la valoració seguiment, lo que passa que pel camí és veritat que molta gent ha anat desapareixent, o ja han trobat feina o ja han cobrat l'erte o serveis socials. Ara estem fent un extra des del gener fins al juny amb una subvenció de la generalitat que ho vam ficar dins del marc del respondre perquè era per gent amb situació de vulnerabilitat arran del covid, però ara el tema és que mantenim els projectes de tota la vida.

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

CR: La creu roja tenim es podria dir quasi el 100% de punts i oficines que tenim tenen conveni amb els seus ajuntaments i per més o menys volum, però més o menys tothom té conveni sobretot pel tema de la derivació de casos i com t'he dit abans qui entra per la porta de creu roja a demanar ajuda si no està vinculat se'l deriva sempre a serveis socials.

CR: En molts casos crec que la reforçat perquè quan serveis socials va tancar les portes a tot arreu, les entitats era el únic que quedaven pues això al final potser als llocs que no teníem tanta vinculació o no fèiem tanta activitat, ara l'estem fent pel seu moment haver donat resposta. En negatiu, pues que en aquesta crisi que no era només sanitària sinó també social i econòmica pues serveis socials no van estar oberts, al final les entitats hem suportat bastant sobretot els primers mesos, és que no es va donar resposta des de l'admin pública i això és una cosa que des de les entitats ara reclamem que es consideren un servei essencial i que en el seu moment van estar oberts i no teletreballant.

CR: Creguem necessària la col·laboració amb l'admin, sempre, és que a veure al final ells tenen aquesta funció pública, l'obligació de garantir aquests drets, que no es garanteixen ni el de l'habitatge, ni el de l'alimentació ni el de mil coses, ells també estan saturats, els pressupostos són els que són i al final les entitats hem de fer un suport on no arriba l'admin, mai suplir-la, sempre estarem a favor de treballar conjuntament, i sempre amb coordinació, de fet també les entitats demanen tindre una base de dades compartida per poder coordinar-nos millor com a sanitat pública per no repetir, no doblar ajudes perquè sinó és molt complicat, però sempre de la mà dels serveis socials.

CR: Pot ser que a nivell local sí que s'hagi donat la relació, però és el que et dic, el covid també ha posat de manifest la solidaritat de tantes mils de persones, s'entén perfectament i és normal pues que a nivell de barri, a nivell de municipi la gent ho està passant malament la ciutadania s'organitzi i crec que és una cosa positiva inclús. Ens diferenciem en els anys d'experiència i al final és una entitat que fa molts anys que funciona que té finançament important, que està en connexió amb serveis socials i això al final consolida una manera de funcionar, ara l'objectiu és el mateix, si cal sumar esforços pues sumarem sense problema.

CR: Nono, jo crec que les entitats cada vegada més estem en el canvi aquest del tema econòmic, de donar ajudes, al final més que tenir un sistema fraccionat d'ajudes, voldríem tenir un sistema unificat i que jo una persona que li estic ajudant a pagar el lloguer i li done aliments cada mes, li pago unes factures de la llum i la beca del seu fill, doncs jo preferiria donar ajuda econòmica de tants diners i que ell s'ho gestiona i això també suposaria eliminar molta estructura, molts tràmits, moltes hores i segurament moltes hores d'aquesta gent que es dedica a fer aquests subprojectes les podria dedicar a aquest acompanyament real a temes ocupacionals, i clar això no ens passa a les entitats, passa a les entitats, passa a serveis socials, a una persona que vol una beca menjador li ha de demanar a ensenyament, si vol una ajuda en habitatge ha d'anar a l'oficina d'habitatge, si vol l'ingrés mínim ha d'ocupar-se al SOC i si d'això anar al seu referent de serveis socials, explicar la seua vida 4 vegades, fer quaranta mil tràmits i pues clar això al final si ho mires de fora és una pèrdua d'hores, hi ha molta gestió pel mig que potser es podria eliminar.

B) Guió de l'entrevista a Alterbanc

1- Informació contextual en relació amb el projecte

- Des de quan formes part d'Alterbanc?
- Quin paper hi jugues/tens (has tingut)? Quines feines?

2- Concepcions preliminars

- Per a vostè, en general, en què consisteix el dret a l'alimentació? Quin significat té aquest concepte?
- Com definiria el que és un banc d'aliments? Quines funcions creus que hauria de complir?
- Quines altres alternatives hi ha per cobrir aquestes funcions?

3- Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

- Com va sorgir la idea de crear un banc d'aliments agroecològic? A quines necessitats respon?
- Que es busca des d'Alterbanc per fer front a la pobresa alimentària? Objectius i de quina manera es pretén assolir. S'han definit objectius clars?
- En quina mesura ha estat decisòria l'emergència de la pandèmia provocada per la COVID-19?
- Em podries narrar com han sigut aquests mesos de confinament des de l'experiència d'un banc d'aliments? (si has estat presencial o el que t'hagin contactat).
- Quin és el perfil de la gent que participa en el projecte? Pot anar-hi tothom? El projecte és obert i facilita la participació de noves persones?
- Aproximadament, a moltes famílies s'ha atès?
- Quins objectius busca Alterbanc a llarg termini?

4- Formes de gestió

- De quina manera treballem per garantir el dret a l'alimentació?
- Amb quins recursos compteu?
- Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)?
- Quina és la procedència dels productes alimentaris? Quines diferències hi ha respecte a altres entitats que també treballen en aquest sentit?
- I pel que fa als preus? Com es posen/decideixen?

-Com es finança el projecte?

-Moltes vegades es parla del malbaratament d'aliments, que en penseu d'això? Quin paper juga Alterbanc en preveure el malbaratament?

-També, es parla d'ampliar el dret a l'alimentació dirigit a aliments d'alt valor nutritiu, quina importància us mereix això?

5-Participació

-Els bancs d'aliments posen en relació i contacte a diferents persones, des d'Alterbanc, quins actors/agents estan implicats?

-Existeixen estructures de gestió-coordinació? Equips tècnics? Qui els conforma i qui pren les decisions? O teniu pensar crear-los?

-Quina relació i forma de treballar s'ha establert entre vosaltres? És a dir, com us organitzeu? Com es desenvolupa el dia a dia dels repartiments?

-Es donen dinàmiques d'intercanvi, col·laboració entre els diversos agents (accions conjuntes)?

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats

-L'impuls del projecte com ha estat vist per les institucions?

-Quin tipus de relació heu establert amb elles? Existeixen espais de trobada? I quina relació voldríeu establir?

-Quins elements destacaríeu en positiu i quins en negatiu respecte aquesta relació?

-Creieu necessari la col·laboració amb les institucions per poder consumir polítiques públiques de garantia del dret a l'alimentació des de l'agroecologia? Quins considereu que són els principals entrebancs? Com es podria millorar aquesta qüestió?

-Per altra banda, hi ha altres entitats que es dediquen a donar resposta a la pobresa alimentària, en quins aspectes us diferencieu? Teniu relacions amb aquestes entitats?

-Acabant, creus que es podria utilitzar d'alguna manera diferent tots els recursos destinats a l'ajuda alimentària per a millorar l'actuació/intervenció? Concretament, de quina forma?

7-Tancament

-Vols dir alguna cosa més que consideres important mencionar-la i que no hem comentat? O vols donar-li més rellevància a alguna experiència/qüestió concreta? O fer una valoració general dels aprenentatges?

Transcripció entrevista Alterbanc (1). Codi: A1.

1- Informació contextual en relació amb el projecte

A1: Si, jo vaig estar en la construcció del projecte durant la primera fase de confinament, i des d'aleshores estic participant, però es una participació entre tots, assembleària, informal, vull dir que ningú té ningú rol marcat, sí que és veritat que cadascú té per les seues eines de treball està a unes coses o amb unes altres, mentre hi ha gent dedicada a la producció, a la logística la meua vessant és més de divulgar, comunicar i d'incidència política no? És on li pose més estona.

2- Concepcions preliminars

A1: La lectura del dret és des de l'anticapitalisme. El capitalisme proposa que l'alimentació és una mercaderia, necessites diners o feina o treball per accedir als aliments amb un sistema en aquest de mercat neoliberal i nosaltres ho mirem des dels valors del dret i per lo tant que l'alimentació no pot passar només pel fet de ser una mercaderia. Per lo tant, en aquest cas les persones que no tenen accés al recurs econòmic considerem que son persones no pobres, sinó empobrides, no vulnerables sinó vulnerabilitzades, amb lo qual d'alguna manera, el dret a l'alimentació, per aquest fet no el perden, i hem de trobar una resposta des de la comunitat i no des de models de buscar diners.

A1: Per nosaltres és un espai, un lloc, on trobar i fer confluïr dues realitats, l'agroecologia, és a dir, d'allà on provenen els aliments i les persones que prenem els aliments, en aquest cas, en situacions de vulnerabilitat i de crisi, i posar en valor als models comunitaris, com a comunitat ens hem d'organitzar, tenim a les productores, tenim a les persones que necessiten menjar, i a partir d'aquí hem de construir les maneres i a partir 'un marc de valors més o menys construït les maneres de fer múltiples, diverses, 'variopintas', creatives, cadascú en el seu lloc, en el seu territori, cadascú en la seua manera de construir com considere.

A1: Hi ha dos extrems, l'extrem clàssic del FBA on lo que tenim és un model subvencionat per l'Estat, però que és un model paternalista i a més lligat a la indústria a l'agricultura industrial i també existeix un model al marge dels sistemes públics, comunitari on la mateixa gent s'organitza per trobar fòrmules de recapte d'aliments, donacions, recollida de diners, sistemes informals i entre un i l'altre, ni sent un ni sent altre, podrem trobar un altre model que és el d'Alterbanc.

3- Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

A1: Quan van tancar les escoles i es van tancar els menjadors escolars vam lligar dos realitats, gent que no podia accedir al menjar i productores que no puguin distribuir el seu menjar.

A1: Objectius, en la mesura que els fons públics o particulars ajuden a generar agroecologia vol dir que estem donant més oportunitats al sector primari i si fem créixer el sector primari fem dos coses, trencar un model d'economia que l'ha oblidat i dos justament un model d'economia que pot incorporar molta mà d'obra, molta feina. Sabem que el futur civilitzatori passarà per tornar a treballar en la provisió d'aliments i des d'aquesta manera creiem que sí que estem fent un combat directe contra la pobresa alimentària.

A1: Ha estat la cúspide, en dir vinga ara ens hem d'arremangar. Ja fa molt de temps que tot l'activisme està mirant que passa amb els recursos públics que es dediquen a comprar aliments,

aliments per les escoles, els hospitals, per les presons, pels casals de dia, casals d'avis. Aquí darrere hi ha molt recurs que ja estaven observant que s'estava fent en aquesta despesa i també les despeses dels bancs d'aliments. I En aquest paquet ja estava contemplat el tema de l'ajuda alimentària. En el moment que apareix la pandèmia diguem vale!, ja està, no cal que parlem, mans a l'obra, però ja ve d'un relat lligat a la compra pública.

A1: La primera o la segona setmana de repartiment jo vaig anar un parell de vegades i era una barreja de complicada de descriure, perquè per una banda amb el camió era...funcionarà?, estarà tot preparat?, tindrem la logística? Estarà la distribució preparada?, estaran els grups preparats? Mmm... després amb un ambient de no hi havia ningú al carrer, tothom estava tancat a les casses, llavors, era una situació d'allò d'anar mirant molt estranya. I crec que hi havia molta tensió tant pels que estaven fent unes coses com per les altres que no deixava espai a visibilitzar altres emocions, no et podria dir que hi havia una emoció, d'agraïment, no... hi havia molta tensió tot estava molt... era molt elèctric no veies res més.

A1: No ho sé, perquè jo no hi he estat implicat en els grups de suport mutu, jo no he estat en els treballs de barri jo he estat més a la banda de l'agroecologia, he anat a portar menjar, però he anat i he tornat.

A1: u, primer pas, que Alterbanc, el projecte, la idea, es pugui anar replicant d'una forma rutinària dos, que es pugui anar replicant en altres barris, en altres escenaris, pobles i ciutats i tres a llarg plaç, que l'administració se'l faci propi, l'administració digui està bé, ja no treballarem amb els bancos de alimentos clàssics sinó ara treballarem amb Alterbanc, amb el model Alterbanc i la quarta és lligar-ho amb els debats de la renda pública alimentària, una renda pública agrària, una seguretat social alimentària, els 'campesins' funcionaris, fer un salt de consideració.

4-Formes de gestió. 5-Participació

A1: Justament, amb el tema de la incidència política, és a dir, a final és trencar una narrativa i posar una altra narrativa, són dos novel·les diferents, nosaltres estem fent una narrativa nova i això té implicacions tant a nivell particular, administracions, de debat, i tot porta a construir i treballar des d'aquest punt de vista del dret a l'alimentació.

A1: Al voltant de Barcelona una part important de la pagesia de proximitat agroecològica, una part important de les xarxes comunitàries, d'ajuda mútua, i després recursos puntuals econòmics d'algunes administracions, d'algunes fundacions privades que no hem aconseguit establir i que estan arribant així com a goteig.

A1: És molt fàcil, el que nosaltres anomenem venda directa de proximitat, és a dir, és sempre el mateix mecanisme, amb el recurs econòmic que tenim comprem amb un preu digne al pagès, ho va a recollir una empresa de distribució de l'ESS i ho entrega directament a les comunitats, vol dir que no hi ha cap intermediari excepte una empresa de distribució que evidentment la necessites. Buscant producte de característiques de proximitat, de cicle curt, però alhora una cadena comercial que és lo més curta possible i en els dos punts de la cadena, baules, hi ha una retribució econòmica transparent i justa. Queda molt clar que els pagesos no fan donacions, i aquesta empresa no fa la feina 'gratis', justament el que volem és remunerar-los per construir teixit econòmic, sinó estaria replicant el mateix model.

A1: És la part que jo no et sé respondre bé, i el que veig és que cada xarxa s'organitza d'una manera, però sí que és veritat que sempre es busca una relació, a vegades són els propis beneficiaris són els que organitzen, a vegades hi ha un grup que dinamitza, a vegades entre totes defineixen quina va a ser la cistella d'aquella setmana, a vegades només estan a l'hora de rebre la mercaderia i distribuir-la, després he vist que es fan grups entre ells per compartir receptes. Veig que hi ha, fins i tot trobades per cuinar entre totes, a partir d'aquí hi ha molta creativitat.

A1: És la mateixa diferència que la d'una persona que s'alimenta comprant a una cooperativa de consum o una persona que s'alimenta del Mercadona. Un menjarà de temporada, de proximitat, amb una dieta amb poca proteïna animal, però de qualitat, i a l'altra estarà menjant menjar kilotrèmic, amb molta proteïna animal, barata, intensiva amb problemes de canvi climàtic, totes aquestes conseqüències. Pots fer aquesta comparació, cooperativa i Mercadona.

A1: Funciona que...Com aquesta pagesia ja està treballant per exemple amb aquest distribuïdor per portar menjar als menjadors escolars, es mantenen els mateixos sistemes de preu, que són un sistema que abans de que comenci el curs escolar entre productors i pares es pacta, es busca quin ha de ser un preu just entre els uns i els altres, sempre tenint en compte que el pagès s'ha de guanyar la vida amb dignitat, i amb aquests preus pactats, transparents, des d'una visió d'economia social són els mateixos preus que es mantenen per aplicar en el projecte Alterbanc. No són preus que estan marcats per les administracions, sinó des de la nostra manera d'interpretar el món.

A1: Estem rebent subvencions de forma puntual i ajudes de forma puntual, una de la Generalitat, una de la fundació x, ara estem negociant una en l'ajuntament de Barcelona, el que necessariem seria una partida pressupostaria que diguera a l'any tant teniu aquest recurs, i a partir d'aquí treballariem d'una forma molt més planificada. Aleshores ara estem treballant sempre quan arriba els recursos, no podem anticipar no podem fer previsions, i sobretot quan a més el que sabem és que hi ha molta gent que necessita aquest projecte. El problema el tenim és que si no tenim recurs, clar la necessitat existeix, el recurs no.

A1: Aquí et donaré una postura personal, per què no ho hem treballat directament com Alterbanc, esta clar que Alterbanc està contra les donacions per malbaratament perquè volem remunerar el pagès, aleshores, el malbaratament és un debat amb moltes trampes. Perquè existeix malbaratament? Pues segurament perquè estem en una economia de mercat on la mà invisible no funciona, aleshores tenim pèrdues alimentàries. Qui és el responsable del malbaratament? El pagès que no sap calcular?, o el supermercat que no sap comprar? O que compra a dues bandes i juga amb el tema de preus i en les formes i qualitat del menjar? O el responsable moltes vegades es criminalitzar al consumidor perquè llancem el menjar. És un debat trampós on es dissimulen algunes suposades bones accions a empreses que són responsables de que succeeixi. Aleshores, des d'Alterbanc en el tema llunyania, personalment, necessito un altre TFM per treballar el tema.

A1: Quan parlem de la dieta, i parlem del dret, evidentment les famílies vulnerabilitzades tenen el mateix dret que tothom de menjar de qualitat i de la mateixa manera que ens preocupem que els nens que portem a l'escola tinguin un bon menjar, la gent que va, nutritivament parlant, o que necessita assistència tindria que tenir el mateix dret a menjar bon aliment. Nosotros servimos comida que podría ser de un restaurante 5 estrellas, fresco, nutritivo, de proximidad, ecológico, sin antibióticos, máxima nutrición sin pasar por cámaras, de un día a otro, primera clase.

A1: L'organització és absolutament informal, assembleari i comunitari, si jo puc un dia faig una cosa sinó puc a l'altre, és un grup petit i per lo tant a dia d'avui no necessita d'institucionalització, som un grup de gent que compartim uns valors i la feina com bonament podem.

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

A1: De primeres com un projecte dels marges, de les perifèries, però, en el moment en què vam construir el relat i que vam tenir capacitat, notorietat, i van sortir alguns reportatges en els diaris, alguns articles d'opinió...l'administració ha canviat, és conscient que el seu model és curt de mires i entén i mira amb molt de respecte el que estem fent nosaltres.

A1: Amb tota seguretat aquest model de les administracions anirà transitat més ràpid o més a poc a poc, però igual que ha passat amb altres països d'Europa, anirà modificant-se.

A1: Tenim una relació de respecte mutu, no pot ser d'altra manera, a nosaltres no ens trepitja ningú, sinó hi ha relació de respecte no hi ha relació. En negatiu, els tempos, van molt molt molt poc a poc, tan poc a poc que pots preguntar-te si realment creuen amb en el que diuen i en el que fan, si hi ha voluntat, t'ho preguntes cada dia perquè fa un any l'ajuntament de Barcelona ens va dir: 'chicos estamos con vosotros' i encara estem esperant i fa un any. Sé que els processos no són els de la societat civil, sé que tenen problemes burocràtics però no puc admetre que els allarguin com els estan allargant.

A1: Alguna molt puntual i en principi de col·laboració, saben que són coses diferents però ha sigut una cosa molt residual pràcticament no li donaria valor a la relació, ni negativa ni positiva.

A1: A partir de l'ajuda alimentària que són pocs diners podríem demostrar com l'estat en recurs públic pot fer una feina amb la compra pública que demostrí que l'estat és el responsable i promotor d'impulsar l'agroecologia. Amb la compra pública ho podem fer, és una prova pilot, no hi ha molts recursos, però per eixe fet que no hi ha molts recursos esta bé per fer provatures, si funciona evidentment que sí, perquè per exemple l'estat té molts diners de la PAC que estan malament canalitzats i que els podríem reconduir a través d'aquestes experiències. I si a més dels fondos de la PAC que també, primer pas, ho fem en els fons de l'ajuda alimentària, segon, amb els diners de la pac, si tu et funciona, tercer, escolta'm, pels impostos de la gent per l'alimentació. De manera ordenada podríem arribar a un recurs molt molt important, tant com a societat vulguem, al final són els nostres recursos .

Transcripció entrevista Alterbanc (2). Codi: A2.

1-Informació contextual en relació amb el projecte

A2: Ecocentral ha sido el nexo de unión entre diferentes 'xarxes de suport' en un momento de la pandemia complicado y (Nombre personal) nos ha echado una mano también a darle un poco de forma. Nuestra especialidad es la parte logística, como la más difícil que es recoger de todos los 'pageses', montar el pedido y llevarlo. Entonces, él lo que hizo fue buscar fondos para poner en marcha esto y también como preocupado porque una de las ideas precursoras de que se montara el Alterbanc es la de que como habíamos dejado de servir a comedores escolares por el confinamiento... pues había bastante producto que se dejó que estaba destinado y programado

para comedores escolares que en principio se iba a quedar sin salida, aunque al final como cerraron los restaurantes y tal pues lo 'pageses' consiguieron sacar bastante producto. Pero en principio había ahí bastante producto que era eso destinado para comedores escolares que se quedaba sin comedores escolares. Decidimos desviarlos a familias vulnerables ese fue el primer concepto.

2-Concepciones preliminares. 3-Preguntas exploratorias sobre l'organització i la COVID-19. 4-Formes de gestió. 5-Participació

A2: El derecho a la alimentación es uno de los derechos fundamentales, es como preguntarme por el derecho a la vida, sin alimentación no hay vida directamente. Otra cosa es si nos preguntamos al derecho a la bien alimentación o bien nutrición o a la alimentación digna... que eso es lo que la sociedad no mira, la sociedad directamente se lava las manos te dice eres pobre y no tienes dinero pues vas a comer mierda y es lo que nosotros queremos cambiar, es decir, dignificar el derecho a la alimentación y a la nutrición, no el derecho a la alimentación, el derecho a la nutrición. Lo que no es nutrición es malnutrición o desnutrición, y eso es un maltrato, lo que se les está haciendo a las familias vulnerables es maltratando, es decir, se les está salvando pero se les está matando en vida negando el derecho a la alimentación sana.

A2: Yo la verdad es que antes de la pandemia tenía una idea mal concebida de los bancos de alimentos, que obviamente tienen muchas cosas a mejorar sobre todo la campaña el 'gran recapte' y todo el rollo este que salen los grandes supermercados beneficiados y las grandes cadenas de distribución pues eso olía mal, pero claro, después viene la parte humana y la parte real, que son mogollón de voluntarios que consiguen paliar el hambre, toda esa parte humano claro, no se puede criticar es de aplaudir. Otra cosa es la parte deshumana de las instituciones de lavarse las manos, y siempre deja a la sociedad en esas, es cuando mi hija me dice a mí: tengo que llevar un paquete de arroz al colegio para las familias pobres, digo, tú no tienes que llevar nada porque para eso yo pago los impuestos...para que no haya familias pobres, para que los responsables de que la sociedad funcione se hagan cargo de que las familias puedan alimentarse correctamente. No es responsabilidad de mi hija, ni de la sociedad, la responsabilidad al jefe de la empresa, del estado de la administración pública exigirle que haga su trabajo. A partir de aquí, cómo funciona el asistencialismo en España, con bancos de alimentos, caritas y cruz roja mejorable, muy mejorable, empezando con la parte de producto fresco, es decir, es una alimentación a base de seco, por un lado, y en el mejor de los casos te tocan lentejas, te tocan arroz, Bueno, hidratos de carbono barato para hinchar, pasta y todo eso, pienso para ganado, pienso para personas. Vale, però encima, el modelo que hay detrás de esa compra pública... porque al final acaba siendo una compra pública, es con dinero público, fatal! o sea, que no haya ninguna parte destinada a la 'pagesia' local, a la agroecología local, a dignificar el alimento y la pagesia? No se entiende, esa es la parte que queremos desmonopolizar, se trata de un monopolio de caritas cruz roja y el banco de alimentos y ninguno de los tres mira para que el tejido productivo agroecológico o agrícola pueda beneficiarse y fortalecerse de la emergencia alimentaria. Nosotros lo que planteamos desde Alterbanc es una retroalimentación, es decir, cumplimos con el derecho a la nutrición y la buena alimentación de las personas vulnerables y cumplimos con la necesidad de fortalecer el tejido agroecológico y del modelo de los pequeños agricultores familiares, que es como entendemos el futuro de sostenibilidad del planeta. En vez de fomentar latas de atún, pues fomentamos que coman lechuga, básicamente este es el resumen. Ese en el mayor de los casos,

después te vienen doritos, filipinos, kit-kats, una cantidad de mierda a través del banco de alimentos por donaciones que flipas. ¡Es como decirte no no! tú tienes que ser obeso, tú tienes que tener diabetes, tú tienes que tener un rendimiento escolar pésimo y tú vas a ser pobre siempre porque lo que te estamos dando de comer es comida basura, y ese es el mensaje.

A2: Responde a las necesidades que algunas 'xarxes de suport' concienciadas, por ejemplo, Hospitalet, donde estamos nosotros, la 'xarxa' de la ESS, la XES a través de la fundación, con cajas de resistencia querían producto ecológico para las familias vulnerables. No se contentaban con lo que les daba el banco de alimentos, que después les dejó de dar, por cierto, o sea entonces empezamos a responder a una demanda que no habíamos mirado porque no se veía, no era plausible antes de la pandemia, empieza haber una demanda de las familias vulnerables también quieren alimentos saludables, sanos y de proximidad, ahí comienza. En mi caso, si no es por la pandemia no lo veo. También te digo una cosa el número de familias pobres en Catalunya antes de la pandemia estaba disparadísimo y con la pandemia se megadisparó, pero ya había un problema muy grande de pobreza en Barcelona y en Catalunya que con la pandemia se agravó muchísimo. Yo creo que ahí es cuando nos activamos para frenar, había muchas familias vulnerables que no eran atendidas ni por Servicios sociales, simplemente por no estar empadronado por no tener papeles, había gente desamparada.

A2: Pues yo repartía, había diferentes 'xarxas', había en la que no contactabas directamente con las familias vulnerables sino con los voluntarios que iban a preparar las cestas para repartir después ellos, había 'xarxes' en las que las familias vulnerables eran voluntarias directamente y actives de la descarga y montaje de las tal para el resto de las familias, y después me acuerdo de una acción en concreto que hicimos con una asociación de vecinos en la que las familias estaban todas en la puerta para recibir los lotes, y se me quedó clavada una frase de una familia, además eso fue muy al principio, que decía: ostia! no hay nada caducado, uf coño... esta gente está acostumbrada a comer caducado, entonces ahí se enciende la chispa, fue una frase muy detonadora. Era gente totalmente normal, podríamos ser tu o yo.

A2: Yo creo que todavía nos falta ese eslabón, porque están bajo el amparo de las 'xarxa de suport' y las xarxes no sé hasta qué punto invitan a las familias a participar de la organización, lo que si ha hecho Alterbanc es hacer participar a las 'xarxes de suport', es importante que las 'xarxes de suport' sean parte del Alterbanc, o sea parte, parte, parte, parte, como un 'pagés'. Se toman las decisiones entre todos, pero sí que es verdad que se echa de menos el contacto con las familias, y que las familias tengan contacto con los 'pageses' por ejemplo de alguna manera, ese eslabón todavía esta ahí perdido.

A2: Ahora estamos medio parados, sí que van entrando donaciones por la página web, y alguna donación así un poco más escandalosa pero poca cosa. Si que teníamos la fe en que las Instituciones y la administración pública apostaría por cambiar un poco el modelo, aunque sea a escala pequeña, pero se han lavado las manos, de momento nos han dejado tirados. Ahora se ha presentado una subvención ayer a ver si sale, mañana tenemos una acción bonita con una 'xarxa' que no hemos trabajado nunca, que se llama camp de a Arpa que está metida la mezquita, la parroquia, se junta así como todo el barrio y por donaciones de los propios vecinos han reunido 3000 euros y son 3000 euros que van íntegros a 289 familias del barrio, entonces eso por ejemplo de hace con un recurso económico después hemos tenido una donación de molsa, son bio consumo, nos donó como 4-5 paletas de alimentos, unos 5000 euros en productos y eso va gratis,

mañana les llevaremos la fruta y verdura que se paga con el dinero de los vecinos pero también les llevaremos arroz, legumbres y leche vegetal donado por una de estas empresas.

A2: Nosotros trabajamos mucho con todos los 'pageses' por el tema de los comedores escolares, entonces como que fusionamos la forma de trabajar con los comedores escolares con la forma de suministrar de Alterbanc, es decir, nosotros cada semana hacemos una oferta con lo que los 'pageses' nos van diciendo, cuando alguna semana tenemos trabajo Alterbanc pues prácticamente la oferta es la misma. Aunque sí que tenemos un grupo de 'pageses' que esta más vinculado a Alterbanc, que participan activamente, que ellos deciden que productos se ofrecen. En la mayoría de los casos son las propias 'xarxes' las que dicen lo que va dentro, pero por ejemplo la 'xarxa' en la que vamos a repartir mañana han sido ellas las que nos han dicho poned lo que queráis, lo que se adapte realmente a la necesidad del campo.

A2: Aquí hay intentar mezclar el que la cesta sea un poco atractiva, tienes que mezclar que el producto llene y que el precio se vaya a productores frescos, locales. Por ejemplo, esta semana, ¿que hay ahora en la agricultura catalana? Ahora mismo hay alcachofas, habas, acelgas, espinacas, cebolla tierna, lechuga, coles, algún brócoli y alguna coliflor, pero claro, de estos productos que tienes tu ya automáticamente tienes que descartar la cebolla tierna, las espinacas los guisantes las alcachofas, los 'tirabecs', las habas las vas a poner porque son muy baratas, pero hay muchos productos que tienes que descartar porque son caros y no llenan. Yo no puedo poner alcachofas a las familias vulnerables, porque en lo que vale un quilo de alcachofa, se comen tres quilos de patatas, ¿entonces que hacemos? Pues complementamos con productos de fuera, pero que también hacemos de compra directa por ejemplo la zanahoria o la patata. Entonces de la cesta que vamos a entregar mañana el 80% es de agricultura de aquí local i el 20% de tal, sí que no te vamos a poner en una oferta tomates de Almería, aunque sean ecológicos o plátanos, ósea no te vamos a poner cosas que no tocan, lo importante es que más del 75% sea para fomentar de productor local de aquí.

A2: Los precios son los mismos con los que trabajamos con los colegios, que son pactados con los productores, de hecho, mañana tenemos la reunión de planificación anual y aquí es donde se va a hablar del precio. después nosotros tenemos un margen de un 22%, Bueno puede rondar entre un 22 un 27%, que es un margen de los costes de logística porque también una de las patas de Alterbanc es que Ecocentral no se fuera a la mierda cuando no teníamos colegios, entonces bueno, aquí voluntarios no hay y entonces es un precio porcentaje muy simbólico, piensa que en el mundo de la distribución del 75% no baja nada, estamos en el 22% y después la mayoría de la veces hacemos donaciones o ponemos dinero directamente, la idea es que todos se salvan.

A2: Lo que pasa también con el asistencialismo es que se suele dar a la gente los productos que están más 'xungos', o que tienen riesgo de joderse, ¿entonces que haces? Das productos fresco podrido, semipodrido a punto de podrirse, pueden ser de lejos pueden ser de cerca y pueden ser productos que están muy bien, podría ser como el modelo 'espigoladors', van 'espigulan' y reparten, lo que pasa es que a ver que 'espigulan' y que tal, no lo sé supongo que nosotros intentamos un poquito más que las 'xarxes de suport' elijan lo que los vecinos quieren, que estén en contacto con los vecinos y si los vecinos no comen blea pues que no coman blea que pidan otra cosa. Para intentar dar una oferta en la que también la persona que va a ser el consumidor final del producto pueda poner su voz: yo prefiero zanahoria o calabaza.

A2: Se basa en la antigüedad de los 'pageses' de los proyectos, los que están des del principio, después en la profesionalidad, el grado de implicación, trabajamos básicamente con unos 13-15 'pageses' como principales, pero podemos llegar a una cincuentena, entonces cuando hacemos las reuniones de cultivo/precio y de planificación de cultivo más o menos ahí se pacta todo y durante el año se cumple. Nunca regateamos con el precio, ósea el precio es el pactado, pero sí que intentamos repartir el máximo posible el pastel.

6-Relacions amb l'administració pública i altres entitats/iniciatives

A2: No hay dinero de las instituciones. Yo como ciudadano me gustaría que mis impuestos fueran destinados a fortalecer las redes de agroecología y a que las familias vulnerables se alimenten correctamente.

A2: Con la fundación x, la verdad es que joder... a veces parecen que hacen ellos lo que no hacen las instituciones públicas.

A2: A mí me da como la ilusión de que, me imagino mucho, sí que es verdad que este tipo de alimentos sí que tienen un tic diferente al convencional, una energía diferente y sí que me hace ilusión pensar sobre todo a nivel de niños de familias vulnerables que están acostumbrados a comer salchichas y a comer arroz y lo que les echen, pues sí que alomejor ese tic de energía, de sabores, de nutrientes, hace que sea una persona del futuro mejor a nivel físico, a nivel mental y a nivel de consumidor, es decir, ir creando consumidores conscientes para cambiar el modelo de abastecimiento que tenemos a nivel social, no solo a nivel de familias vulnerables, porque estamos hablando de Alterbanc, pero como si habláramos del modelo Mercadona, pues me parece una mierda, todo lo que hay detrás, pero claro nadie crea una asociación para quejarse de lo que nos dan de comer en los supermercados. Yo como ciudadano de clase media si me pongo a analizarlo es un atentado contra mi salud y mi sociedad.

C) Guió de l'entrevista a la Xarxa de Suport Hospitalet-Alterbanc

1- Informació contextual en relació amb el projecte

-Formes part de la Xarxa de suport i d'Alterbanc? Quin paper o relació has tingut/tens? Quines feines-tasques realitzes?

-Cada vegada hi ha més gent que no pot pagar el preu dels aliments, i la malnutrició i la mala salut creix entre la població, en aquest sentit, des de la xarxa de suport, quins problemes heu identificat al barri?

2- Concepcions preliminars

-Quina lectura feu del dret a l'alimentació? Quin significat té aquest concepte? I quin penseu que hauria de tenir?

-Com definiria el que és un banc d'aliments? Quines funcions creus que hauria de complir?

3- Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19

-Que es busca des d'Alterbanc i la Xarxa de Suport per fer front a la pobresa alimentària? Objectius i de quina manera es pretén assolir.

-Em podries narrar com han sigut aquests mesos de confinament des de l'experiència d'un banc d'aliments? (si has estat presencial o el que t'hagin contactat)

-Quin és el perfil de la gent que participa en el projecte? Pot anar-hi tothom? El projecte té un caràcter obert i facilita la participació de noves persones?

4- Formes de gestió

-De quina manera treballeu per garantir el dret a l'alimentació? Com funciona el banc d'aliments a nivell intern (producció-distribució-repartiment)?

-Que diries que caracteritza aquest projecte? Que destacaries?

-Podries narrar com és el teu dia a dia o el de la gent que participa, especialment, des de la xarxa?

-De quina manera participes i es participa? Hi ha una distribució de tasques i responsabilitats definida?

-Diries que la gent ha guanyat relacions socials amb gent que prové d'altres àmbits?

-Diries que a la gent que heu participat li ha aportat alguna cosa? Se sentiu amb més capacitats per resoldre determinats entrebancs?

-Coneixes altres tipus d'entitats que treballen en aquest sentit? I Per què va decidir escollir o teixir aliances amb Alterbanc?

5-Participació

-Quant a l'organització de la xarxa, existeixen estructures de gestió-coordinació? Equips tècnics? Qui els conforma i qui pren les decisions? O teniu pensar crear-los? I en vinculació amb Alterbanc?

-Quina relació i forma de treballar s'ha establert entre vosaltres? És a dir, com us organitzeu? Com es desenvolupa el dia a dia dels repartiments?

-Es donen dinàmiques d'intercanvi, col·laboració entre els diversos agents (accions conjuntes)?

6-Entitats del Tercer Sector

-Per altra banda, hi ha altres entitats que es dediquen a donar resposta a la pobresa alimentària, en quins aspectes us diferencieu?

-Quin tipus de relació heu establert amb elles? Existeixen espais de trobada? I quina relació voldríeu establir?

-Acabant, creus que es podria utilitzar d'alguna manera diferent tots els recursos destinats a l'ajuda alimentària per a millorar l'actuació/intervenció? Concretament, de quina forma? Quins aspectes creus que haurien de ser claus?

7-Tancament

-Vols dir alguna cosa més que consideres important mencionar-la i que no hem comentat? O vols donar-li més rellevància a alguna experiència/qüestió concreta? O fer una valoració general dels aprenentatges?

Transcripció entrevista Xarxa de Suport d'Hospitalet. Codi: XSH.

1- Informació contextual en relació amb el projecte

XSH: Amb el tema de la pandèmia, nosaltres sí que per la nostra forma de fer i de com ens posem en el context on estem que és Hospitalet i alguns dels seus barris, Bellvitge i la Florida sobretot, tenim com coneixença de primera mà de com funcionen els sistemes institucionals o també el que altres entitats del tercer sector fan en relació a les ajudes tant alimentàries com altres per insertar a la 'otredad' en el sistema,. Nosaltres sempre hem sigut molt crítiques en això i ho hem treballat més des d'una dimensió simbòlica de representació perquè treballem des de les pràctiques culturals.

XSH: Quan arriba el moment de la pandèmia nosaltres en principi no hem treballat en qüestions de menjar i de repartiment de menjar, ens ha fet sempre molta al·lèrgia i la gent que ens vam començar a trobar ningú volia repartir menjar, fins i tot aquest retor deia: 'jo no n'he repartit mai'. Llavors, el que nosaltres vam plantejar era que era un moment que podíem utilitzar i aprofitar per generar articulació en els barris, més enllà de repartir menjar sinó reflexionar i articular, més enllà d'això per pensar en moviments que es sostinguessin en el temps.

XSH: Com vam començar nosaltres a articular això? Veïns i veïnes ens vam començar a trucar i vam dir potser haurem de preguntar a gent que està mobilitzada: que fem en això? Perquè hi havia molta gent que no tenia la situació administrativa regulada, no tenia els canals habituals, aquí van centralitzar un número l'ajuntament i no contestaven mai o si contestaven deixaves les dades i ja et trucaran... costava molt que et truquessin, llavors, era això... com uf! que fem? I vam començar a llençar una campanya des de la XES Hospitalet perquè nosaltres tots formem part, vam dir no té sentit llençar-la des de la meua cooperativa, té sentit des d'una entitat que és més ampla per donar aquesta sensació de més transversalitat. Doncs, vam llençar aquesta convocatòria, una caixa de resistència normal per que la gent pugues accedir a alimentació i l'altra específicament per a dones treballadores domèstiques, perquè entenem que aquí es una població molt important i que creiem que s'havia de revertir en elles.

XSH: Com que nosaltres estem en la cooperativa 'Keras Buti' que treballa des de l'agroecologia, vam dir home! per nosaltres té sentit fer vicle en aquelles que cuiden la terra, la vida, garantir l'accés a l'alimentació saludable per a les classes populars i per tant, afectar al model de banc d'aliments i de com es reparteixen els aliments tant des d'una perspectiva comunitària com d'alimentació, i que garanteixi que les vides del pagesos i pageses que estan treballant al camp també sigui digne. Ens va semblar que ens encaixava tot i vam tirar per aquí. A partir de la cooperativa de consum vam engegar tot el tema de les cistelles solidàries i les sòcies quan demanàvem comanda cada 15 dies pues demanàvem comanda solidària i anava acumulat. I també vam demanar recolzament en el fons de contingència que van treure les grans entitats de l'ESS de Catalunya i vam presentar aquesta proposta de vincular la xarxa de suport amb això. A partir d'aquí altra gent d'altres barris de l'Hospitalet que estaven mobilitzant-se o intentant articular-se ens van contactar i ens van dir ei! perquè no ho fem junts? I vam constituir informalment la xarxa de suport d'Hospitalet, conjuntament amb altres col·lectius, per nodes de diferents barris de la ciutat.

XSH: Per una casualitat coneixem a Alejandro d'Ecocentral i ens adonem que tenen les naus aquí baix i que era com ostia! i vosaltres? I nosaltres? I el nostre productor que és x, vam dir perquè no ens coneixíem? I vam començar com a demanar-li un favor, perquè nosaltres aquí a qui compràvem directament era al nostre productor agroecològic de la cooperativa, llavors un dia si que li vam fer una comanda així grossa i vam dir perquè no comencem a fer algo junts i vam començar a col·laborar. Vam estar intentant que l'ajuntament ens cedís un espai on poder fer tot això amb garanties de seguretat i que fos un espai públic per començar a erosionar també la institució, nosaltres volíem que ens cedixin una parada o un parell de parades del mercat de la Florida, vam estar esperant fins l'últim moment i no ens la vam cedir. Aleshores, a través del retor que tenim una relació molt estreta, ell te vinculació amb la església i vam parlar en el retor de la Florida i li va comentar la situació, i ell va dir que tinc aliment del banc d'aliments que no puc ni anar a buscar ni repartir en la gent que normalment ve aquí, perquè no tinc voluntaris perquè tot és gent gran i tenen por de sortir al carrer llavors no puc fer, tinc el menjar i no puc anar a buscar ni puc repartir-lo, llavors, vam dir deixa'ns l'espai i nosaltres assumim tota la gent, anem a buscar el menjar i sumem.

XSH: Nosaltres fèiem com un model mixte, ho recollíem tot, anàvem a recollir menjar al banc d'aliments, però llavors compràvem també agroecològic i anàvem combinant perquè en aquell moment vam estar en un nivell de persones de 3000 i pico persones. No només ateníem qüestions que tenen a veure en l'emergència alimentària, sinó altres exclusions sanitàries, de violència, acompanyant a dones a denuncia, a buscar habitatge, gent que es quedava sense casa, era una situació bastant dramàtica.

2-Concepcions preliminars

XSH: Hospitalet, com bona part de les perifèries urbanes no tenen una gran implantació d'entitats i empreses que treballen una mica en la gestió de la pobresa.

XSH: Es generen dinàmiques molt perverses, no hi ha perspectives de futur, la idea de treballar cap a l'autonomia, i això fa que encara s'empobreixin més aquells territoris i col·lectius que estan ja vulnerabilitzats, apart de culpabilitzar-los i utilitzar milions d'estratègies per amenaçar, per cohesionar, per fer el que l'administració vol. Encara que estigui en els fons benintencionadament eh! però després és molt pervers i suposa Bueno... drames i ghetificacions. Aleshores, bueno, com que es algo que ja ho hem anat experimentant per altres coses en les nostres carns, era algo que estàvem molt conscients i que en el nostre treball ho dediquem a intentar generar espais d'autoorganització i pensament crític col·lectivament sobre que és el que està passant en el territori i que és el que podem fer nosaltres per prendre el control de la situació, llavors, empoderar-nos col·lectivament a nivell de representació, com vull ser representat jo i el meu territori i com volem fer-ho col·lectivament, quines imatges, quins llenguatges, que és el que a mi em representa, com vull jo ser explicat i també de quina manera podem generar i revertir econòmicament en el territori. Aleshores, nosaltres el que sempre diem és que fem com Robin Hood, com intentar captar fons d'indústries culturals, de fons de cultura contemporània, per posar-les al servei d'altres formes d'entendre l'art, el pensament, i tot això són formes per intentar generar com un contrapoder als barris i un contrarelat.

XSH: Després hi ha tota l'altra reflexió de com entenem que el procés de modernització va menysprear i menystenir tot una sèrie de coneixements i sabers vinculats a lo rural, al cicle de la

natura, dels camps i la terra i també totes les persones que estaven vinculats a aquest sabers i territoris que ens fa com fer el doble línia, tota aquesta pràctica desempoderadora que té l'administració en relació a certs col·lectius en les perifèries urbanes i com tot aquest procés a partir de la modernització, el 'desarrollisme' que va com menystenir tota aquesta gent i sabers, molta d'aquesta gent va venir i es va instal·lar en zones perifèriques, tot això és com una bomba de rellotgeria. Per això nosaltres enteníem que restituir els sabers rurals vinculats a comunitats migrants i migrades, dels anys 50, però migrades de l'actualitat que potser venen de migracions transatlàntiques i que porten una connexió en lo rural molt més propera que nosaltres, doncs ens semblava crucial vincular-ho i a partir d'aquí pensar en el dret a l'alimentació saludable, però dret a les cosmovisions a tenir accés a aquestes cosmovisions i a que aquestes comunitats que han sigut doblement 'maxacades' puguin ser protagonistes, al davant d'una transformació que com a societat hem de fer totes.

3-Preguntes exploratòries sobre l'organització i la COVID-19. 4-Formes de gestió. 5-Participació

XSH: En un primer moment ens vam articular gent com activista, però no com aquest tipus d'activista profe, com gent de moltes edats diferents, vam intentar ser super inclusives, per exemple, moltes d'aquestes entitats que diem que són del tercer sector i que alimenten unes dinàmiques 'xungues', la nostra voluntat va ser de sumar-les i intentar erosionar-les, quan algunes que tenien menjar, però no tenien accés a producte fresc perquè moltes vegades és el que passa en el banc dels aliments, nosaltres vam fer l'esforç de dir pues venga! pues portin-li taronges, portin-li...no ecològiques, però intentar també vincular-los i intentar sumar en aquest moviment. Si que vam intentar que fos molt transversal i des d'un inici sí que hi havia la preocupació gran de com ens vinculàvem en aquella tota gent que necessitava el menjar, però perquè això tingues l'efecte que volíem que era la intenció que era no només repartir menjar, sinó generar articulació als barris havíem d'anar mes enllà i com fèiem perquè aquesta gent assumeix? i com entendre tots que estàvem aquí de forma corresponsable i com feies que no eres l'administració i que l'altra gent també havia de poder fer? Hi havia moltes persones en les que tu et podies vincular, la idea era mai exigir a tothom que fes el mateix, sinó partint de la idea d'equitat, que segons el que tu pots, segons els teus sabers i possibilitats poder aportar en aquest projecte col·lectiu o en aquest procés de aprenentatge col·lectiu.

XSH: Teníem un grup de whatsapp per nodes i un general, després hi havia llistes de gent que a la que es trucava per venir a buscar menjar i que s'anava convocant per descarregar el camió, fer cistelles, repartir, llavors, hi havia un grup que treballava més en els 'matrix d'excel' perquè clar...teníem 3000 i pico persones i controlar a quin carrer estàs, el telèfon, si ha rebut, la setmana passada va rebre o no? Quan li toca? Vam activar un telèfon de la xara només per rebre les trucades i enviar whatsapp, llavors el que fèiem és enviar a la gent que estava a la llista per rebre i programada per aquella setmana, pues enviar-li...Buscar també una altra cosa també, clar, nosaltres no teníem transport, llavors, trucant a gent que tenia camions, entitats de cultura popular, anant buscant.

XSH: Hi havia com l'articulació dels nodes, llavors cada node també s'articulava com podia internament, cada node es dedicava a tenir vinculació en les persones que rebien i que després també estaven entregant i fent tasques, això al primer moment. Després, a la tardor, tot va caure una miqueta, el 'paró' de l'agost va ser bastant difícil, estàvem a la Florida i ens van fer fora i vam venir aquí, era un espai de més difícil accés, no tothom podia venir, va haure obres al metro, a

l'agost la gent havia de venir caminant en aquella calor fins aquí. Llavors, a la tardor va haure un 'paró' també perquè es van acabar els recursos i els que teníem al final els vam gestionar d'una altra manera i fent una pensada. Bueno, es fa fer tot un seguit de trucades per veure com estava la gent, si la gent havia trobat feina, havia recuperat cert nivell de millora econòmica, o havien accedit a canals de l'administració per rebre alimentació de forma més sostinguda, es van fer algunes reunions així àmplies al carrer, per veure com podia donar-li continuïtat a això i finalment sí que es veritat...a nivell de Hospitalet es van anar desdibuixant la idea de xarxa de xarxes.

XSH: Ací a la zona nord vam fer, en una entitat que es diu 'mujeres migrantes entre tierras' d'Amèrica llatina sobretot, que són treballadores domèstiques, doncs, el que es va fer es parlar en elles perquè poguessin ser elles qui directament gestionessin aquest node en la part més de repartir, generar aquest espai d'economat, perquè també és una altra cosa que es va dir... potser tenim gent que té necessitat, ara, podem pensar en un model que ens agradin més que no el de repartir cistelles, i vam començar a pensar en aquest model d'economat, on tu pots venir compondre tu la teua cistella més a la teua necessitat i vam ser com amb elles que el seu entorn hi ha com unes 700 dones agrupades en qui vam pensar seguir articulant això i així hem seguit fins ara, experimentant .

XSH: Quan tenim menjar, fem crida "ei! collblanc teniu gent?" Tot és una mica informal, caos eh! tota l'estona en reinvençió. Paral·lelament a tot això, hem anat seguint intentant alimentar l'espai de la xarxa, l'espai de cuina política, el tema de l'hort, intentant que haja un circuit de pensar la cadena el sistema alimentari. Quan ens ajuntem cuinem, doncs veiem... "això no és de temporada, això no es d'aquí, val! tu eres migrant, tu portes això, vull fer aquesta recepta, ja, però si fem això aquí 'noseque': com ho fem?" Pensem i perquè sí i perquè no; això a l'hort, la compostera, el divendres tenim assessoraria d'estrangeria gratuïta, hem intentat anar reforçant aquest espai des d'altres maneres.

XSH: Jo penso que sí que s'han donat relacions noves, que és van vincular de barris diferents, que Bueno... aquí tothom es coneix, en realitat Hospitalet és un poble molt gran, però sí que hi hagut vinculacions noves. S'ha posat molt sobre la taula la qüestió de l'alimentació, de l'agroecologia, la importància de tota aquesta qüestió en un territori com el nostre. Sí que ha hagut, però jo penso que la gent ens vam cremar molt, va haver una intensitat molt forta i va haver gent que ho va donar tot durant tres mesos i va acabar exhausta.

XSH: La gent que s'encarregava dels excels, dels 'matrix excel', de les comandes, de tot això en realitat érem 2 persones o 3, el que més circulava era el telèfon que ens l'anàvem rotant diferent gent.

XSH: Les comandes i tot això, com ho decidíem era quanta gent estava prevista. Tu imaginat un llistat de 350 persones a la setmana i trucaves a tothom i quan venien a recollir havies de marcar qui havia vingut, qui no havia vingut i s'havia de fer com tot això un bolcat a l'Excel gran per programar la propera, qui havia de rebre, qui no perquè ja havia rebut abans. A partir d'això plantejàvem si havia hagut algun menjar o no, llet per exemple moltes vegades quedava, pues del que havia quedat, que és el que podíem comprar, quins diners hi havia, quanta gent es podia arribar i que és el que era el més sensat de comprar, coses que és mantinguessin, comentarís que la gent feia quan estaves allà en les cistelles i tal, deien es que: "això jo no, se'm 'poxa', es que 'noseque' i si és millor allò o lo altre", i llavors es tenia en consideració quins eren els excedents

que al pagès necessitava treure. Però la decisió de les compres i de tot això, en principi ho portaven un parell de persones, tot i que passàvem pel grup de whatsapp: “hi haurà això” i si algú veia alguna cosa ‘noseque’ pues es canviava eh... però per ser executius anàvem com molt així.

6-Relacions amb l’administració pública i altres entitats/iniciatives

XSH: Nosaltres ens sumem a la idea d’Alterbanc ja a l’agost perquè ells havien funcionat vinculats bàsicament a la xarxa de Nou Barris, i nosaltres érem autònoms, sobirans econòmicament, el que passa és que fèiem Alterbanc nosaltres, vull dir ja havíem practicat Alterbanc perquè ja forma part de la nostra forma de ser i de veure les coses. Llavors, les entitats que havien estat involucrades, no totes perquè ja et dic algunes d’aquestes com més del tercer sector mes clàssiques no, però per exemple nosaltres o altra gent que ha estat vinculada a la xarxa, bueno, pues no és gent que tingui una relació estreta amb l’administració local. L’administració local de l’Hospitalet porta 40 anys governant, és una administració com molt controladora, ells negaven l’existència de totes aquestes persones que necessitaven accedir al menjar, ells deien que havien posat molts recursos a la disposició de la ciutadania, que segurament sí, segurament van augmentar les partides per la compra d’alimentació, van augmentar els espais per repartir i estic segura, jo no estic dient que no, però també és veritat que serveis socials estava col·lapsat, que no agafaven el telèfon i que no tenien en compte totes aquestes persones que estaven en situació irregular o que no podien accedir als canals de l’administració per x o per y perquè de vegades no hi ha el suficient ‘carinyo’ com per dir ostres! No hi ha la suficient cintura des de l’administració com per poder fer les coses així, o algun afecte més de proximitat de conèixer, doncs no, no vam tenir cap suport per part de l’ajuntament i ni l’hem tingut fins ara, més endavant hem estat parlant en l’administració quan es fa fer el pacte de ciutat i vam parlar d’Alterbanc, de la xarxa, no hi hagut reconeixement del problema.

XSH: Compartim la via d’erosió de l’administració, d’afectació en el sentit d’arribar a forçar a l’administració que tota la compra pública d’alimentació sigui en agroecologia perquè permeti sostenir les vides pageses, sobretot de proximitat, i que per tant a l’escola, hospitals i altres serveis es pugui proveir d’aquests productes i per altra banda tot el model de d’emancipació enfront al model assistencialista i que genera dependències que es traspassen generació rere generació de vida precaritzada. Nosaltres entenem que per poder transformar un territori s’ha de poder transformar les condicions materials d’existència de totes aquestes persones i col·lectius i que pensar en clau de perpetuar dependències no és la solució, llavors clar, per mi personalment, com a la Fundició i Keras Buti, fer-ho a partir de l’alimentació és un dels fronts més en els quals volem que s’incideixi.

XSH: Jo i la meua cooperativa entenem que els fons públics són nostres, per tant, evidentment vull incidir en el que passa en aquests diners, no per atacar en l’administració sinó per intentar afectar-la en altres maneres i fins i tot empènyer a que hi hagi formes publico-comunitàries de gestió compartida dels recursos en unes bases que es facin, que es dissenyen conjuntament, perquè moltes vegades l’administració no te l’agilitat ni pot tenir l’agilitat que poden tenir entitats. Cal que s’empenyi perquè això succeeixi, que esta compra reverteixi en la gent que té necessitat.

XSH: Jo entenc que és un pas als repartiments massius, a les cues als carrers i tot això que és ufl, però per mi ja hi ha entitats bancàries de molt dubtosa reputació vinculades, que no t’assegura que la gent compri en llocs que reverteixen la pagesia, però tampoc a la gent del petit comerç i

que sé que aquests projectes o aquesta argumentació que treballen perquè la persona i tal, clar...però la idea és que tu no treballes individualment en una persona sinó que sigui un procés col·lectiu que genere articulació comunitària al barri i que llavors els barris tinguin força no només per enfrontar-se a una qüestió com aquesta, sinó a molts d'altres reptes que els barris s'han d'enfrontar, ja sigui accions racistes, com estem ara mateix en barris com aquests hi ha 'mogolló' amenaces feixistes que no pots, en temes d'habitatge, 'mogolló' de qüestions que no s'arreglen diguin-li "ten la teua targeta i vengà arribà los 'ánimos", o bueno, no és culpa teua, però necessites articular-te comunitàriament, generar vincles d'afecte en altres persones que comparteixen territori amb tu.

XSH: Això de la targeta moneder, quan nosaltres reclamàvem un espai a l'administració des d'on poder articular el tema del menjar, que vam demanar que fos al mercat de la Florida, la nostra idea era per no dir que és el que havia de menjar cadascú perquè al final tu pues joder! perquè estigui empobrit no m'has de dir tu que he de menjar... alomillor tinc ganes de menjar una altra cosa. Vam plantejar l'opció de fer com uns 'vales' per comprar en les parades del mercat d'allà i dir Bueno, podem comprar les verdures fresques al productor per exemple, però carn o altres productes tal pots podem fer uns vals perquè la get pugui anar a comprar al mercat, que també els mercats municipals aquí per exemple estan que s'envaeixen, que tenen molt poca gent que necessiten com una renovació, que hagi gent nova que s'interessi i que vagi. Va ser una de les coses que teníem ganes com de provar, però com mai ens van donar l'espai, doncs vam avortar la missió, tot i que alguns 'supers' o botigues de comestibles dels barris han donat aliments i han estat proactius. En el mateix fil, una altra de les propostes que tenen a veure, però que no son ben bé això, era que encara està com estamos en ello, no sabem que passarà...era obrir un espai que aglutinen gent que consumeix agroecològic, però que no tothom vinga de la xarxa perquè necessita i no te més opció, sinó que jo que vinc a buscar la meua cistella de la meua cooperativa vinga a buscar-la al costat d'algú que ve perquè és de la xarxa. Generar espais heterogenis en els que la gent es conegui i comenci a interactuar i vincular a partir del producte que vas a recollir independentment de si tens o no diners, intentar com barrejar la gent i fer que tothom es pugui sentir com un espai de construcció en el que es pot sumar i que les seues aportacions escoltades.

XSH: Jo crec que es podria, però s'hauria d'afinar molt bé el treball de prototipar i valorar i d'escalar i no pensar mai en fòrmules replicables, per no estar repetint un model que és ara com de grans iniciatives o empreses que aterren als llocs com així fiiuu! (efecte paracaigudes). Clar, això significa molta més complexitat, molta més dificultat, però també molta més riquesa després a l'hora de treballar, jo sí penso que es podria fer si s'han fet us bons prototips i unes bones anàlisis i valoracions, si es planteja a mode de xarxa amb tots els territoris en els quals es van aprenent i compartint i formes de fer i millorant a cada lloc mantenint les especificitats de cada u. Es lo mateix que lo de l'agroecologia, a mi no em serveix de res que Mercadona compre tot agroecològic perquè seguirà tenint el model Mercadona, entenc que es poder donar suport a les unitats petites que es puguin conformar en xarxa, que puguin intercooperar, i que puguin anar creixent no en pla creix amb volum. Quina capacitat de control sobre el que tu fas tens? No en tens, llavors jo penso que sí que es podria, no sé si cal que succeeixi en bloc a tot arreu, sinó com progressivament poder-se implementar a mesura que van posant-se a prova prototips.

XSH: En el fons és anar construint un altre model de ciutat, d'anar aglutinant com eixamplant la massa crítica de gent de tots els tipus que puguin anar reivindicant i que vagin sentint-se part

d'aquest model diferent. Sense ser gens dogmàtics, tenint coses com molt fermes, però sense ser gens dogmàtics i tenint molt en compte com és el territori en el que estem habitant i que és molt divers que hi ha gent de molts llocs de orígens i intentant construint espais super poc dogmàtics, molt curiosos i molt posats en els afectes i les relacions personals per la transformació col·lectiva. La nostra recepta d'acció comunitària passa per compartir xarrades compartir espais i 'emmerdar-nos' fins aquí, encara que no ens toqui. I tu perquè es tas fent això? Bueno, perquè estic aquí, puc fer-ho, dins del lloc tinc unes privilegis i els poso al servei de la necessitat del que hi ha i a partir d'aquí jo escolto, atenc i intento sumar els meus sabers als que tenen els altres i jo aprendre i a partir d'aquí anar construint.

XSH: Nosaltres com a acció comunitària poc, som amigues de lo informal. Nosaltres també legitimem espais de decisió que son informals i que no passen per l'assemblea perquè creiem que les assemblees són molt excloents per moltíssima gent, per gent de determinades edats que no està habituada ni al llenguatge, ni protocols ni res, no entenen res i ès obligar a una gent a entrar a uns codis que perquè? No els són propis. Perquè has d'anar implantant una forma exclusiva? Si poden sumar altres espais d'altres formes en els que les decisions que es prenguin siguin tan legítimes com en aquella,, en el que unes veus sí que seran escoltades i altres no perquè ni tant sols se sentiran en la força de ser pronunciades. El model d'assemblea és molt masculí, molt blanc, s'ha de donar legitimitat a altres espais de deliberació.